

ДНЕВНИКЪ

(стенографически)

на

XII^{то} Обикновено Народно Събрание

(първа извънредна сесия).

LIII заседание, петък, 5 юлий 1902 г.

(Отворено въ 8 ч. послѣ пладнѣ подъ прѣдседателството на подпрѣдседателя г. Д. К. Поповъ.)

Прѣдседателствующъ Д. К. Поповъ: (Звъни.)
Засѣданието се отвара.

Г-нъ секретарьтъ ще прочете поименния списъкъ на г. г. народнитѣ прѣдставители.

Секретарь П. Шоповъ: (Прочита списъка.
Отсѣтствуватъ г. г. народнитѣ прѣдставители: Н. Абаджиевъ, М. Балтовъ, А. Буровъ, И. Веселиновъ, Д. Вълчевъ, Н. Дечевъ, Д-ръ Г. Гаговъ, Д-ръ Д. Милковъ, Д. Зографски, М. Игнатовъ, П. Калинковъ, И. Карастояновъ, К. Кафеджийски, В. Кобуровъ, Д. Колевъ, Х. Мановъ, Т. Михайловъ, Г. Пасаровъ, Д. Петковъ, И. Соколовъ, В. Статковъ, М. Такевъ, Ц. Таслаковъ и Н. Цановъ. — Прѣдседателското мѣсто заема прѣдседателтъ г. Д. Цанковъ.)

Прѣдседателтъ: Отъ 178 души народни прѣдставители отсѣтствуватъ 24. Има законното число народни прѣдставители — засѣданието продължава.

Имамъ да съобща на Народното Събрание, че споредъ правилника, чл. 17, за да се опрѣдѣли комисиия да прѣгледа смѣткитѣ на сегашната сесия, трѣбва комисиитѣ да се събератъ на едно мѣсто и да опрѣдѣлятъ лицата, които ще съставляватъ тая комисиия отъ 5 души, а тѣй като комисиитѣ сами по себе си едвамъ се събиратъ, затуй азъ намислихъ: тѣй като комисиитѣ присѣтствуватъ сега всички тукъ, или ако не всички, то по крайнѣй-мѣрѣ, има отъ страна на комисиитѣ прѣдставители, затуй ще прѣдложа лицата, които ще съставляватъ тая комисиия за прѣглеждане смѣткитѣ на Народното Събрание, и то е сѣ същото, че сж ги опрѣдѣлили комисиитѣ. Затуй, ако позволи Народното Събрание, кандидатитѣ, които ще ви прѣдложа, да ги прочета, и ако вие ги одобрявате, ще

ги прогласимъ да прѣгледа тѣ смѣткитѣ на сегашната сесия.

Тия лица, 5 души, сж г. г. В. Димитровъ, А. Каранешевъ, Д. Драгиевъ, П. Ковачевъ и Е. Начевъ. (Гласове: Прието!) Никой не иска думата, значи, прието.

Тая комисиия азъ ще я моля да захване, ако не днесъ, то отъ утрѣ. Азъ ще ги наглеждамъ: ако не идватъ на работа, ще ги повикамъ, а ако не слушатъ, ще съобщавамъ на Народното Събрание.

Още едно прѣдложение имамъ, г-да народни прѣдставители! Тѣй като въ всѣка една сесия става запитване: какво станаха смѣткитѣ на едикоя година, отъ едикоя сесия, наистина, азъ станахъ любопитенъ да попитамъ въ канцеларията и гледамъ, че отъ 5—6 години смѣткитѣ на сесиятѣ нѣкои сж захванати или свършени, а нѣкои хичъ не сж захванати. Затуй азъ намислихъ такова една комисиия да се направи, да прѣгледа и прѣчисти всички тѣзи смѣтки, да направи и да прѣдложи единъ докладъ до Народното Събрание да го гласува. Туй не може да се свърши докато засѣдава сегашната сесия. За туй азъ се съвѣтвахъ съ шефоветѣ на фракциитѣ вчера и тѣ одобриха ето какъвъ планъ: да изберемъ една комисиия отъ 7 лица, но тѣзи депутати, които ще ги изберемъ, да сж жители софийски, тѣй щото, и когато не засѣдава Събранието, да могатъ да се събиратъ, да свършатъ и очистятъ тия смѣтки. Тая комисиия ще се състои отъ 6 души, а пъкъ азъ искамъ отъ Народното Събрание, като одобри тѣзи 6 души, да одобри и мене вътрѣ, колкото да мога да ги подканямъ да се събиратъ. (П. Вжжаровъ: Възнаграждение ще получаватъ ли?) Нѣма възнаграждение; безъ всѣко възнаграждение. (Гласове: Прието!) Ето лицата, които вчера се съгласихме

да ги опрѣдѣлимъ, и вѣрвамъ, че ще се поставятъ да свършатъ тази работа, да разчистятъ тѣзи смѣтки. Тѣ сж г. г. Д-ръ Н. Генадиевъ, И. Карастояновъ, Г. Кирковъ, Х. Бакаловъ, С. Лафчиевъ, Т. Влайковъ, а пъкъ, колкото да ги нагледва, и Драганъ Цанковъ. (Смѣхъ.) Гледахме да изберемъ лица, които разбиратъ отъ смѣтки. Азъ не разбирамъ отъ смѣтки, но ще ги подканямъ баремъ да работятъ. Питамъ: одобрява ли Народното Събрание това? (Гласове: Одобрява!) Ще каже, азъ си свършихъ работата.

(Прѣседателското мѣсто заема подпрѣседателътъ г. Д. К. Поповъ.)

Прѣседателствуващъ Д. К. Поповъ: Има да съобща на Народното Събрание, че е разрѣшенъ отпускъ на Добричкия народенъ прѣдставителъ г. Моню Абаджиевъ 10 дена; разрѣшенъ е сжщо отпускъ отъ 10 дена и на Севлиеския народенъ прѣдставителъ г. Стефанъ Недевъ.

Постъпили сж отъ Министерството на Търговията и Земледѣлието законопроектъ за привилегированитѣ вземания на земледѣлческитѣ каси, който ще се раздаде на г. г. народнитѣ прѣдставители и своевременно ще се турн на дневенъ редъ.

Има думата г. Ковачевъ.

П. Ковачевъ: Азъ имамъ да отправя двѣ питання: едното отъ които е съ по-голѣма важностъ и се отнася къмъ г. Министра на Вътрѣшнитѣ Работи, който отсъствува и ще моля да се яви; другото е къмъ г. Военния Министъръ, който тоже отсъствува. Затуй, ако е възможно, да се явятъ още сега и да отговорятъ на питаннята ми.

П. Каравеловъ: Може да се отложи, додѣто да дойдатъ.

П. Вжжаровъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ искамъ да направя слѣдующето прѣдложение. Понеже вече 3 мѣсеца засѣдаваме и повечето врѣме употребяваме въ разни питання и запитвания, и защото почти всѣки день, когато трѣбва да вършимъ най-сериозна работа, ние употребяваме врѣмето си въ питання и запитвания, затуй, за да можемъ да снесяваме врѣмето си за въ бѣдѣ, най-хубаво е да заведемъ една такава практика: поне единъ пътъ въ седмицата да опрѣдѣлимъ за питання и запитвания. Инакъ, питаннята и запитванията отиватъ безконечни и, когато дойде 8 частъ, напускаме залата и свършваме работата си. Истина е, че това не може да се съгласи съ правилника, но въ интереса на работата можемъ да го направимъ.

Министъръ-Прѣседателъ Д-ръ С. Даневъ: Това прѣдложение е излѣзло отъ начина, по който се прилага правилникътъ досега. Може би да има и мнѣния за нѣкои други измѣнения въ тоя правилникъ. Азъ ще моля г. запитвача, засега да по-

търпи, та когато намѣримъ благоприятно врѣме, ще се занимаемъ изобщо съ цѣлия правилникъ. Тогава може и това негово прѣдложение да намѣри мѣсто.

П. Каравеловъ: Азъ искамъ да отправя едно питане къмъ г. Министра на Просвѣщението. Менѣ ми се струва, че той иска отсега натакъ да управлява просвѣщението съ циркуляри и да отмѣнява изрични закони. Прѣди 2—3 години сж рѣшили да направятъ разлика въ жалването на женитѣ и мъжетѣ. Лани тия заплати сж уравниха. Сега, безъ да прокаратъ законъ или бюджетъ, взели сте и сте намалили наново заплатитѣ на учителитѣ съ 10 %. На какво основание? Какво ще се приеме запапрѣдъ, не зная, но вие съ циркуляри не може да измѣнявате съществуващитѣ закони. (Министъръ Х. Тодоровъ: Не е намалено!) Днесъ сж получени заплатитѣ съ намаление, когато бюджетътъ на просвѣщението не е влѣзълъ още нито въ комисия! (Министъръ Х. Тодоровъ: Ако има такова нѣщо, не е право.) Не е право, зная, но какъ това е станало? Чиновницитѣ ли ще управляватъ министерството, безъ да питатъ Васъ? Не Вие ли сте отговорниятъ министъръ? Лошъ или добъръ новиятъ бюджетъ, ще ли се приеме или не, то се касае до бѣдѣ, а Вие не разгледайтъ бюджета въ комисията още и го прилагате вече! Съ какво право го прилагате?

Министъръ Х. Тодоровъ: Отъ моя страна не е имало никакво разпореждане по тия работи. Докато не мине бюджетътъ, само по себе си се разбира, че не мога да направя разпореждане.

П. Каравеловъ: Азъ съжалявамъ, че Вие не знаете, а това е станало! Значи, безъ да пита Васъ, нѣкой се разпорежда въ Вашето министерство. Омръзна ми началницитѣ на отдѣленията да управляватъ и да отмѣняватъ закони! Бихъ желалъ да научите такъвъ началникъ да се съобразява съ законитѣ. Какво ще направи комисията съ бюджета, какво ще направимъ ние въ Събранието, ще видимъ, но бюджетътъ, докато не се приеме, не може да се прилага. (Министъръ Х. Тодоровъ: Туй е било и моето мнѣние. Ако е станало това, не зная.) Азъ Ви казвамъ, че това е направено, и много съжалявамъ, че у Васъ управляватъ и се разпореждатъ помимо Васъ счетоводители и расилни.

Я. Забуновъ: Едно питане къмъ г. Министра на Просвѣщението. Споредъ стария законъ за народното просвѣщение, на и споредъ сега дѣйствующия, има единъ членъ, 25, въ стария законъ, дѣто е казано: (Чете.) „Основното учение трае шесть години и се раздѣля на три курса: първи, срѣденъ и горенъ“. По-послѣ този членъ е измѣненъ въ IX-то Обикновено Народно Събрание така: (Чете.) „Основното учение трае четири години и се дѣли

на два курса: горенъ и долентъ". Понеже съ измѣнението на този законъ не се е видѣла нѣкаква полза и понеже много села сж лишени отъ V-то и VI-то отдѣление, отъ които иматъ крайно необходима нужда, моля г. Министра на Просвѣщеніето да отговори: мисли ли да внесе нѣкакво измѣнение въ закона за възстановление старата наредба, или да направи нѣкое законодателно разпореждане иначе, за да се отворятъ тѣзи V и VI отдѣления идущата година въ тия села, които могатъ да ги поддържатъ?

Министъръ Х. Тодоровъ: Споредъ проекта, който е въ Министерството на Просвѣщеніето и който, мисля, азъ въ повечето му положения да възприема, прѣдполага се, първоначалното учение въ селата да бѣде петъ години, съ петъ отдѣления, а първоначалното учение въ градоветъ да бѣде четири години, съ четири отдѣления. Понеже въ селата се работи по-малко и понеже не могатъ да изучатъ тѣй добръ материала и както се прѣдполага, твърдѣ е правилно, споредъ мене, петъ години да бѣде първоначалното учение въ селата и четири години въ градоветъ. Така щото, когато този законопроектъ бѣде внесенъ, азъ вѣрвамъ, това законоположение да може да се приеме.

Сега, много села желаятъ да отворятъ V-то и VI-то отдѣление. Понеже законътъ не допуша, не имъ позволявамъ. Но азъ ето какъ мисля да се направи въ случая, макаръ инспекторитъ и монтъ прѣдшественици да не сж позволявали отварянето на V-то и VI-то отдѣление. Азъ мисля да направи така. Ако една община заяви и каже: ние ще си поддържаме V-то отдѣление, или каже: ние искаме да си поддържаме VI-то отдѣление, било съ тия учители, които имаме, било ще си хванемъ нови, — азъ мисля, да имъ допусна да отворятъ такива, но не като V-то и VI-то отдѣление, ами въ друга форма, която е прѣдвидена въ закона — като допълнително учение: като вечерно училище, като недѣлно училище; подъ тая форма азъ ще имъ допусна. Менъ ми се струва, че досега министерството се придържало много о формалността и затуй е ограничило такива откривания на училища. Но азъ така ще постѣпя: ако една голѣма община — и доколкото зная има такива, — желае да отвори не първи класъ, ами V-то и VI-то отдѣление и каже: ние на държавата нѣма да правимъ никакъвъ товаръ — защото азъ трѣбва да се ограничавамъ съ бюджета и законитъ, — азъ ще имъ позволя да отворятъ, като имъ кажа, че тѣй нареченото V-то отдѣление ще е вечерно или дневно училище, съ тия сжщитъ учители безъ товарене на държавата, и ще искамъ да ми изработятъ тѣ, настоятелствата, въ съгласие съ инспектора и училищнитъ свѣти, една програма, малко по-друга, даже оттукъ може да се издаде такава програма, която да не бѣде като за първи класъ, да излизатъ писари. Така мисля азъ този въпросъ да разрѣша, докато догодина разискваме закона, да го поставимъ на по-грайни начала. Сега, ако искатъ

нѣкои, въ такава форма, въ каквато азъ мисля, ще имъ допусна да отворятъ такива отдѣления.

К. Досевъ: Азъ имамъ да направи едно питане къмъ г. Министра на Правосѣдието, но понеже той отсъствува, азъ ще се обърна къмъ г. Министъръ-Президента като шефъ на правителството. Повече отъ мѣсецъ стана, какъ сме гласували закона за продължение срока за замѣняване турскитъ документи съ крѣпостни актове, повече отъ мѣсецъ стана, казвамъ, какъ сме вотирали закона, съ който се подновяватъ турскитъ документи съ крѣпостни актове, и този законъ досега не е публикуванъ въ „Държавенъ Вѣстникъ“, отъ което се разбира, че още не е утвърденъ. Народното Сѣбрание, като признаваше неговата важностъ, даде му спѣшностъ, но въпрѣки тази спѣшностъ, досега не е публикуванъ, вслѣдствие на това мировитъ сѣдии и нотариуситъ продължаватъ да взематъ глоба отъ всички, които се явяватъ.

Министъръ-Прѣседателъ Д-ръ С. Даневъ: Ще взема бѣлѣжка за това,

С. Лафчиевъ: Има да направи едно питане къмъ г. Министра на Просвѣщеніето. Съгласно правилника за приемане ученици въ педагогическитъ училища, числото на ученицитъ приемани въ първия курсъ се опрѣдѣля ежегодно. Този принципъ, за приемане ученици въ ограничено число и съ конкурсенъ изпитъ, е прокаранъ въ мѣжжитъ училища, обаче въ педагогическитъ отдѣли за дѣвическитъ гимназии този принципъ не е прокаранъ. Азъ мисля, че държавата не може да бѣде за едни учебни заведения майка, а за други мапеха, и затова бихъ желалъ да каже г. министърътъ, по какъвъ начинъ мисли да отстрани тази аномалия?

Министъръ Х. Тодоровъ: Г-нъ Лафчиевъ, може би самъ е могълъ да уреди този въпросъ, защото е боравилъ нѣкога въ Министерството на Просвѣщеніето. Ако се прави тази разлика, тя е затова, може би, защото за мѣжжитъ педагогически училища курсътъ е 4 години, а пъкъ за дѣвическитъ училища е отъ V класа, съ два отдѣла: общеобразователенъ и педагогически. Така щото, самиятъ законъ въ единия случай рѣшава, че щомъ свършатъ V класъ въ дѣвическо училище, минаватъ въ общеобразователния отдѣлъ или въ педагогическия. Самиятъ законъ е такъвъ. А пъкъ понеже е имало отдѣленъ законъ за мѣжжитъ педагогически училища, то се е направило да се изисква такъвъ единъ изпитъ. Въ всѣки случай, този въпросъ сега ми се задава; азъ мога да го изуча съ лица, които сж въ министерството и които сж повече посветени въ него, и ако видя, че нѣма причини или би трѣбовало да направи това, което г. Лафчиевъ иска, ще го направи. (С. Лафчиевъ: Именно това прѣдложение правя: или единиятъ принципъ да се признае, или другиятъ; или да има конкурсенъ изпитъ и въ двѣтъ, или свободно да бѣдатъ приемани.)

С. Лафчиевъ: Азъ имамъ да направя второ питане къмъ г. Министра на Народното Просвѣщение. (Министъръ-Прѣдседателъ Д-ръ С. Даневъ: Въ Английската камара питатъ, но бързо, въ половинъ минута.) Питането е за въпросъ, който е доста сложенъ, но не искамъ да го обърна въ интерпелация, защото е по-трудно и защото не искамъ да давамъ на въпроса такава тържественостъ, и защото е много важенъ, азъ искамъ да ми се отговори на слѣдното питане. Въпросътъ е, че г. министърътъ съ едно окръжно, № 6.193—нѣма да разказвамъ съдържанието му, защото г. министърътъ го знае и ще отговори, — което е противорѣчущо на двата правилника, издадени по изпълнението на закона за народното просвѣщение — първиятъ правилникъ е правилникътъ за назначаването на учителитъ, а вториятъ правилникъ е за уволнението и прѣмѣшването на учителитъ, — споредъ това окръжно коренно се измѣнява сжщността на работата. Признавамъ, че правилницитъ сж до нѣйдъ въ противорѣчие малко съ закона, обаче съ административни актове, каквито сж „окръжнитъ“, не може да измѣнятъ единъ правилникъ. И като е такава работата, питамъ г. министра: може ли да измѣнива правилницитъ съ окръжното и да прави разпореждания на тия правилници? Туй е първиятъ въпросъ.

Вториятъ въпросъ е, че ако приемете въ утвърдителенъ смисълъ, че не може да измѣнявате съ окръжни правилницитъ, което трѣбва и да бжде, тогава ще ви моля да направите частъ по-скоро отмѣнение на това окръжно, защото много общини сж почнали да прилагатъ и да тълкуватъ криво чл. чл. 4, 5 и 6 и точка б отъ чл. 12 на това окръжно, а именно, че учителитъ, назначени прѣзъ течение на годината, се считатъ като „на трапени“. Ако направите справка, ще видите, че годишно числото на така назначенитъ учители достига срѣдно на 200—250 души, и, слѣдователно, като се прилагатъ тия правилници вече 7 години, ще излѣзе срѣдно, че такива учители има около 1.500 души и, ако се приложи къмъ тѣхъ това окръжно, въ България ще послѣдва и изгонването на тия учители. А вѣрвамъ, че това не е въ интереса както на учителитъ, тѣй особено и на учебното дѣло. Заради това, казвамъ, ако по първия въпросъ ми отговорите въ утвърдителна смисълъ, по втория нѣма нужда и да ми отговаряте. И моля частъ по-скоро Вашето разпореждане за унищожението на това окръжно, което противорѣчи на правилницитъ.

Министъръ Х. Тодоровъ: Това, което съмъ опрѣдѣлилъ съ окръжното си, мислѣхъ съ правилникъ да го направя. (С. Лафчиевъ! Ааа!) Защото мислѣхъ, че известни законоположения, въведени съ правилникъ, трѣбва да се отмѣнятъ еднакво съ правилникъ, но азъ се ограничихъ съ окръжно. Ограничихъ се въ окръжното, именно съ това, което се допуска мене да направя съ окръжно, като хармонизирамъ противорѣчиата. Така щото, съ моето

окръжно азъ мисля, че съмъ въ правото си да дамъ тия разпореждания, каквито сжмъ далъ въ окръжното. Това ми окръжно е основано на принципа, който би трѣбвало да легне въ основата на самоуправлението на училищнитъ настоятелства: училищнитъ настоятелства назначаватъ и уволняватъ, а споредъ тия правилници, или по-добъръ както се прилагаха тѣ, разбираше се, че единъ инспекторъ може да назначи или единъ училищенъ свѣтъ може да назначи единъ учителъ и той да остане постояненъ. Азъ такъвъ учителъ считамъ го за врѣмененъ, защото училищното настоятелство е, което назначава, а не училищниятъ свѣтъ или инспекторътъ; наричамъ го на трапенъ, защото е назначенъ не отъ училищното настоятелство, а отъ училищния свѣтъ или отъ инспектора, и казвамъ, че такива учители докрая на годината стоятъ като врѣменни. Такъвъ учителъ за да стане постояненъ и за да се закрие задъ правата и привилегиитъ, които му даватъ правилницитъ, т. е. за да мотивира общината своето постановление, трѣбва да бжде приетъ отъ общината. Неприетъ отъ общината, той е врѣмененъ. Ако искате да спорите върху това, ще говоримъ когато направите интерпелация.

С. Лафчиевъ: Искамъ да бжда полезенъ на дѣлото; за да се свърши частъ по-скоро, затова се обръщамъ съ питане. Ами какъ ще съгласите Вашето окръжно съ чл. 1 отъ правилника? Чл. 1 казва: (Чете.) „Всички редовни учители се считатъ за постоянни въ училището, дѣто сж назначени, и не могатъ да се уволняватъ или мѣстятъ, освѣнъ въ случаитъ прѣдвидени въ закона за народното просвѣщение и по реда посоченъ въ тоя правилникъ“. Какъ ще примирите окръжното съ правилника? Нѣматъ ли право инспекторитъ да не изпълняватъ Вашето окръжно, понеже противорѣчи на правилника?

Прѣдседателствующъ Д. К. Поповъ: Никакви разисквания не ставатъ, споредъ правилника, по питанията.

Министъръ Х. Тодоровъ: Азъ Ви тълкувамъ закона. Редовни сж тия учители, които сж назначени отъ настоятелствата; нередовни сж тия, които сж назначени отъ инспектора по кефа на училищния свѣтъ, по една или по друга причина. Докрая на годината стоятъ, но послѣ, за да станатъ редовни и постоянни, трѣбва общината да ги приеме.

С. Лафчиевъ: Ама трѣбваше Вашитъ писма да бждатъ въ хармония. (Прѣкъсвания отъ дѣсницата.)

Прѣдседателствующъ Д. К. Поповъ: Г-нъ Лафчиевъ, ако не сте доволни, направѣте запитване по установения редъ.

Е. Начевъ: Имамъ да отправя едно питане къмъ г. Министра на Обществения Сгради. Знае ли г. Министърътъ на Обществения Сгради, че на

Горнѡрѡховската гара третиятъ бюфетъ е даденъ на експлоатиране безплатно на една жена, която нѣмала една тарифа и експлоатирала безбожно, когато има лица, които сж готови да дадатъ единъ наемъ 720 л. годишно? Азъ го моля да вземе актъ отъ думитѣ ми и, ако има такова нѣщо, да нареди потрѣбното.

Министъръ Н. Константиновъ: Г-да народни прѣдставители! На питането на г. Емануила Начевъ има да отговоря, че доколкото менѣ е извѣстно, въ станцията на Горна-Орѡховица има само единъ бюфетъ и той е тѣсенъ. (Е. Начевъ: Третокласниятъ бюфетъ.) Нѣма нито третокласенъ, нито първокласенъ. Единъ бюфетъ има. По тѣснота на помѣщението, разрѣшено е на бюфетчика да донася на пѣтниците въ третия класъ, въ салона за почивка, въ чакалната на третия класъ, кафе, чай и вода, но никакви спиртни напитки. Поради тая тѣснота му се разрѣши и въ първия класъ пакъ това да доставя на пѣтниците, защото е много тѣсно помѣщението. Азъ не зная да има още единъ бюфетъ, който да се дава подъ наемъ и да се е далъ на жена. Азъ ще провѣря, и ако това, което казвате, излѣзе истина, бѣдѣте увѣрени, че ще се погрижа да го туря въ редъ.

П. Ковачевъ: Защото както г. Министърътъ на Вѣтрѣшнитѣ Работи, тѣй и г. Военниятъ Министъръ не се явиха, азъ като вѣрвамъ, че г. Министъръ-Президентътъ ще вземе бѣлѣжки и съобща моитѣ питання, тия свои питання ще направи и нѣма да ги отлагамъ.

Съ Височайши указъ отъ 15 май т. г., публикуванъ въ „Държавенъ Вѣстникъ“, бр. 137, е утвърдена новата аптекарска такса, споредъ която цѣнитѣ на лѣкарствата се намаляватъ съ 35%. Споредъ моитѣ свѣдѣния, и до денъ днешенъ аптекаритѣ не се съобразяватъ съ новата аптекарска такса; ergo, не се подчиняватъ на Височайшия указъ, или, по-право, на аптечната такса, която е утвърдена съ Височайши указъ и наредена съгласно чл. 165 отъ санитарния законъ. Моля г. Министра на Вѣтрѣшнитѣ Работи да ми отговори, какво мисли да прави той съ тѣзи аптекари, които до днешенъ денъ не се подчиняватъ на разпорежданията на централната власть. И друго; споредъ закона, когато аптекаритѣ не се съобразяватъ съ санитарнитѣ правила, споредъ наредбитѣ на санитарния законъ, концеситѣ имъ се отнематъ и оставатъ вакантни. Наредилъ ли е г. министърътъ, слѣдъ като е получилъ мемоара или ултиматума отъ страна на аптекаритѣ, че тѣ нѣма да се подчинятъ, направилъ ли е г. министърътъ разпореждане да обявятъ за вакантни концеситѣ на тѣзи аптекари, които не сж се подчинили на тази такса, или не?

Министъръ-Прѣседателъ Д-ръ С. Даневъ: Г-да народни прѣдставители! Ако има нѣкакво съпротивление отъ аптекаритѣ да се подчинятъ на таксата, която е публикувана въ „Държавенъ Вѣст-

никъ“, (Н. Габровски: Това е фактъ!) министерството не може да не изпълни дълга си. А менѣ ми се чини, че желанието на запитвача е това: да получи увѣрение, че тази такса ще бѣде изпълняема. Колкото се касае за лицата, които сж провинени, ще се постѣпи противъ тѣхъ съгласно закона: бѣлѣжки ли ще имъ се правятъ, концеситѣ ли ще имъ се отнематъ, то е вече работа на надлежния министъръ и той ще си изпълни дълга. (П. Каравеловъ: Минува врѣме и тѣ продаватъ лѣкарства.) Таксата е вече публикувана.

П. Ковачевъ: Не казахъ второто си питане — къмъ г. Военния Министъръ. Въ Османъ-Пазаръ, на единъ километъръ вѣнъ отъ града, има едно държавно здание, наречено военна казарма, за което сж похарчени повече отъ 300.000 л. Туй държавно здание е оставено безъ никакъвъ надзоръ; то е оставено на климатическитѣ влияния отъ десетина години насамъ и е почти на събаряне. Питамъ г. Министра на Войната: какво мисли да направи отъ този държавенъ имотъ; ще го остави ли да се опропасти съвсѣмъ, или мисли, съвмѣстно съ другитѣ г. г. министри, да го оползотвори за друга нѣкоя държавна нужда?

Министъръ-Прѣседателъ Д-ръ С. Даневъ: Ще отговоримъ на това питане утрѣ.

С. Арсениевъ: Азъ искамъ да направя едно питане къмъ г. Министра на Правосѣдието. Моля г. Министра на Правосѣдието да отговори: направилъ ли е потрѣбното да изучи, че Ломскиятъ замѣстникъ-прокуроръ г. Астарджиевъ е билъ двамаломски граждани? И слѣдъ това, ако е дѣйствиелно вѣрно това оплакване до г. Министра на Правосѣдието, прѣписъ отъ която телеграма и азъ имамъ, то направилъ ли е потрѣбното да се прѣслѣдва този недобросѣвѣстенъ чиновникъ?

Министъръ Д-ръ А. Радевъ: Получихъ една телеграма, г-да народни прѣдставители, съ едно такова оплакване и на слѣдующия денъ повикахъ прокурора на апелативния съдъ да отиде на мѣстото и провѣри това оплакване, и той, вѣроятно, сега се намира въ Ломъ. Каквото донесе прокурорътъ на апелативния съдъ, това ще бѣде мѣродавно за мене, за да взема по-нататѣшни мѣрки.

Д. Тончевъ: Имамъ да направя едно питане до г. Министра на Финанситѣ. Г-нѣ Министърътъ на Финанситѣ ми обѣща завчера да ми съобща, дали ще ми даде документитѣ...

Министъръ-Прѣседателъ Д-ръ С. Даневъ: Заповѣдайте, г-нѣ Тончевъ!

Д. Тончевъ: Кога?

Министъръ-Прѣседателъ Д-ръ С. Даневъ: Заповѣдайте сега.

Н. Мушановъ: Г-да народни прѣдставители! Едно кратко питане ще отправя къмъ г. Министра на Вжтрѣшнитѣ Работи, защото сега дойде. Истина ли е, че софийскитѣ аптекари демонстративно сж повърнали новитѣ аптекарски такси, и ако е истина, какви мѣрки е взелъ г. министърътъ?

Н. Габровски: Това е фактъ!

Министъръ А. Людскановъ: Истина е, че софийскитѣ и нѣкои отъ провинциалнитѣ аптекари протестираатъ противъ новата такса и не желаятъ да се подчинятъ. Азъ направихъ ревизия, съставихъ актове и ще ги дамъ на прокурора.

Я. Забуновъ: Концесиитѣ имъ отнемѣте!

Министъръ А. Людскановъ: Това е вторъ въпросъ.

Прѣдседателствующъ Д. К. Поповъ: Минаваме на дневния редъ.

Г-нъ Тончевъ има думата по дневния редъ.

И. Гешовъ: Азъ имамъ едно питане да направя.

Прѣдседателствующъ Д. К. Поповъ: Имате думата.

И. Гешовъ: Питането ми се отнася пакъ по дневния редъ, именно по въпроса за контракта на Deutsche Levante Linie, и азъ го правя въ форма на питане, за да не взема участие въ разискванията и да ги продължа по този начинъ повече, отколкото трѣбва. Питането ми се състои въ слѣдующето и го отправямъ къмъ г. Министра на Финанситѣ. Споредъ чл. 73 отъ закона за отчетността на бюджета, министритѣ и разнитѣ учрѣждения въ Княжеството не сключватъ за вещевени разходи ни единъ контрактъ и търгъ за срокъ по-дълъгъ отъ една година. Изключение се прави само, когато естеството на работата не позволява да се свърши тя въ една година безъ ущърбъ за хазната или за самата работа. Въ такъвъ случай позволява се сключването условия за по-дълъгъ срокъ, който въ никой случай не бива да надмине три години, и това става съ разрѣшението на Министерския Съвѣтъ. Питамъ г. Министра на Финанситѣ: имал ли е прѣдъ видъ този членъ отъ единъ законъ, съ съблюденето на който е той натоваренъ, когато се е съгласилъ годишната сума за тая паракходна линия да се впише въ държавния бюджетъ?

Второ едно питане. Споредъ чл. 111 отъ сщия законъ за отчетността на бюджета, главниятъ отчетъ за финансовото положение на страната, при разнитѣ други вѣдомости и отчети, съдържа и „вѣдомостъ за всички търгове, контракти и спазарвания на суми по-голѣми отъ 2.000 л. Тая вѣдомостъ съдържа името и мѣстожителството на контрактирующитѣ страни, срока и главнитѣ условия на контракта“. Азъ прѣгледахъ главния отчетъ за 1900 г., прѣдставенъ отъ г. Министра

на Финанситѣ, и не намѣрихъ нищо относително до контракта съ Deutsche Levante Linie. Моля г. министра да отговори, защо не се е вмѣстилъ и този контрактъ въ вѣдомостъта, изисквана отъ чл. 111 на закона за отчетността на бюджета?

Министъръ М. Сарафовъ: Това, уважаемый г-нъ Гешовъ, се отнася за времето отъ 1900 г. Азъ ще направя справка, за да видя, защо не е направено това; защото контрактътъ е сключенъ и захваналъ да тече отъ 1 септемврий 1900 г. (И. Гешовъ: А по първия въпросъ?) По първия въпросъ нѣма какво да отговоря: азъ намирамъ едно задължение и го минавамъ въ бюджета.

Д. Тончевъ: (Отъ трибуната.) Г-да народни прѣдставители! Понеже и азъ съмъ участникъ въ сключването на контракта съ Deutsche Levante Linie, позволѣте ми да ви дамъ нѣкои свѣдѣния, които ще уяснятъ, които ще освѣтлятъ народното прѣдставителство върху въпроса и, може би, тѣзи освѣтления да станатъ причина да не говоримъ по него толкова много. Азъ ще бѣда много кратъкъ.

Когато въ 1899 г. дойдохме въ министерството, ние заварихме единъ купъ оплаквания отъ търговцитѣ отъ Варна и Бургазъ, които оплаквания се състоеха въ това, че тѣзи два града, вмѣсто да напрѣдватъ, отпадатъ отъ день на день въ търговско отношение. И наистина, оплакването бѣше твърдѣ основателно. Когато изслѣдвахме оплакванията за отпадането на двата града въ търговско отношение, ние намѣрихме, че причинитѣ за отпадането се състоятъ главно въ това обстоятелство, че има конкуренция отъ страна на Източнитѣ желѣзници, а тѣй сжщо и отъ страна на воднитѣ съобщения конкуриратъ: Цариградъ, Солунъ, Деде-Агачъ, Галацъ и Браила. Тѣй щото, отъ страна на морскитѣ, или въобще воднитѣ, съобщения за Бургазъ конкуриратъ: Деде-Агачъ и Цариградъ, а за Варна конкуриратъ: Цариградъ, Галацъ и Браила. Имаше едно много главно обстоятелство, което ние констатирахме; то е, че фрахтътъ, т. е. такситъ за прѣвозване между Бургазъ и Цариградъ, между Варна и Цариградъ, бѣше по-скъпъ съ 45 ст върху 100 кгр., т. е., за да се прѣнесатъ стокитѣ прѣзъ Бургазъ, трѣбваше да платятъ 45 ст. повече, отколкото прѣзъ Цариградъ. И фрахтътъ за Браила и Галацъ бѣше по-евтинъ съ 45 ст. върху всѣки 100 кгр. Очевидно е, че такава разлика въ фрахта можеше да убие вноса чрѣзъ нашитѣ пристанища прѣзъ Варна и Бургазъ. Като открийме това печално обстоятелство, трѣбваше да помислимъ какво лѣкарство да се намѣри, какъ да се помогне на това зло, защото, наистина, градоветѣ Бургазъ и Варна щѣха да пропаднатъ, а пъкъ жално е да похарчимъ и за единия, и за другия градъ толкова милиони за постройката на пристанища, а така сжщо и за прокарането на централната желѣзнопътна линия. И заехме се, г-да народни прѣдставители, да изучаваме, какво сж направили нашитѣ прѣдшественици и намѣрихме

следующето нѣщо: че г. Министерътъ на Земледѣлието и Търговията въ 1895 г. — мисля че бѣше г. Гешовъ тогазъ — на 30 декемврий отправилъ до г. прѣдседателя на търговско-индустриалната камара въ София едно писмо съ надписъ отгорѣ Бъ р з о. (Чете.) „До г. Прѣдседателя на Търговско-индустриалната Камара въ София. Приканвамъ Ви, Г-нѣ Прѣдседателю, да прѣдставите на разглеждане въ сегашната сесия на прѣдседателствуваната отъ Васъ търговско-индустриална камара следующитѣ въпроси: I. Какви мѣрки трѣбва да се прѣпоръчатъ на правителството за повдигане търговското значение на нашитѣ портове Бургазъ и Варна? Мисли ли камарата, че правителството трѣбва да даде субвенция на нѣкое параходно дружество — българско или иностранно, — за да се задѣлжи да поддържа редовно съобщение между нашитѣ портове и за кѣдѣ именно, за Франция, Англия или Белгия?“ Това писмо, твърдѣ бързо, е отправено прѣзъ 1895 г. отъ г. министра Гешовъ до търговската камара въ София. Имамъ тукъ стенографическитѣ ѣ дневници. Търговската камара, като разгледала всестранно този въпросъ, е рѣшила да моли правителството да даде една субвенция на нѣкое българско, руско или чуждестранно дружество, за да може да установи редовни съобщения между Бургазъ и Варна и между тѣзи страни, които се указватъ. Следъ като е било дадено това мнѣние отъ търговско-индустриалната камара тукъ, г. Министерътъ на Търговията и Земледѣлието назначилъ въ 1896 г. една специална комисиия да изучи този въпросъ. Тази комисиия не си е свършила работата. Въ 1897 г. министърътъ г. Величковъ назначилъ друга една комисиия, която да изучи отново въпроса и да му прѣдстави единъ докладъ съ едно мнѣние. Основанъ на рапорта на тази комисиия, министърътъ г. Величковъ внесълъ въ Министерския Съвѣтъ единъ докладъ, съ който му прѣдлага да се прѣдвиди въ бюджета една сума отъ 40.000 л. и то само за еднократно спиране на парахода за изнасяне стоки. Министерскиятъ Съвѣтъ не е взелъ окончателно рѣшение по тази работа, вѣроятно, защото е намѣрилъ, че исканата сума е голѣма, или защото бюджетътъ не е позволявалъ да се плаща такава сума. И наистина, тази цѣна била скѣпа, защото, ако за едно спиране на парахода, било влизане, било излизане, се даватъ 40.000 л., за 4 спирания на парахода, които сѣ установени по контракта съ Deutsche Levante Linie, трѣбвало да се платятъ 160.000 л., а вие виждате, че сега сумата въ контракта е 115.000 л. (И. Воденчаровъ: На мѣсеца едно спиране?) Едно спиране на мѣсець само. (Т. Теодоровъ: За влягване и излягване.) Та, следователно, ако бѣха 4 спирания, както сега, трѣбвало да се платятъ 160.000 л., вмѣсто 115.000. (Т. Теодоровъ: 40.000 л. не сѣ само за влизане, а и за излизане!) Само за влизане. (Т. Теодоровъ: Може ли да влѣзе, а да не излѣзе?) Въпросътъ е, че се е давало 40.000 л. само за едно спиране. Разбира се, че едното

спиране съдържа влизане и излизане. (Т. Теодоровъ: Значи, имате двѣ.) Ако се счита по влизане и излизане, а не по спиране, ще имаме по нашия контрактъ 8, а не 4, понеже имаме 4 спирания, а пъкъ по вашему всѣко спиране има двѣ — влизане и излизане. Като се взе прѣдъ видъ, че търговската камара изказала мнѣние да се даде една субвенция на българското параходно дружество или на нѣкое чуждестранно и че тая служба трѣбва да се установи срѣщу една субвенция; като се взе прѣдъ видъ направеното отъ нашитѣ прѣдшественици и тѣхната готовност да заплатятъ за 4 спирания 160.000 л., Министерскиятъ Съвѣтъ рѣши, дѣйствително, да се сключи единъ контрактъ съ нѣкоя компания, която ще прѣдложи най-изгодни условия, но при едно непрѣмѣнно условие, щото разликата, която сѣществува за фрахта, между нашитѣ портове, отъ една страна, и между Цариградъ, Деде-Агачъ, Браила и Галацъ, отъ друга страна, въ размѣръ 45 ст. върху стотѣ килограма, да се у н и ц о ж и; съ други думи, всѣка стока, било прѣдначатена за Цариградъ, Деде-Агачъ, Браила, Галацъ, било за Бургазъ или Варна, да плаща еднакъвъ фрахтъ. Второто условие, което се положи като база, бѣше и това, че трѣбва дѣйствително да има най-износнитѣ условия. Велѣдствие на това, поканиха се нѣкои отъ компаниитѣ. Deutsche Levante Linie прѣдстави най-износни условия. Г-нѣ Министерътъ на Обществениитѣ Сгради, или другъ нѣкой неговъ колега, ще ви каже, че има прѣдложение и отъ Djonston Linie. Ти прѣдложи услугитѣ си срѣщу субвенция отъ сѣщия размѣръ, но при много по-тежки условия, напр., съгласяваше се да задържа всѣкога свободно мѣсто за 500 тона, но иска да ѣ гарантираме изплащането фрахта за тѣзи 500 тона, макаръ и да нѣма толкова или никакъ стока за товарене. Искане да ѣ плащаме за ангажираното това мѣсто, когато Deutsche Levante Linie даваше свободно мѣсто за 500 тона, безъ да се ангажираме ние да плащаме фрахта имъ, въ случай че нѣма стока за товарене. Нѣщо повече. Djonston Linie ни съвѣтваше да ни прѣкарва за смѣтка на правителството отъ Англия и каменни вѣглища, отъ които нѣмахме нужда. Прочее, като имаме прѣдложението на тия двѣ главни компании, които при едни и сѣщи размѣри на субвенция прѣдлагаха разни условия, едниитѣ много по-тежки, другитѣ много по-износни, Министерскиятъ Съвѣтъ прне, че трѣбва да се сключи контрактъ съ първата, съ Deutsche Levante Linie. (В. Димитровъ: Тогава Министерскиятъ Съвѣтъ, като е взелъ това рѣшение, консултиралъ ли е Варненската търговска камара?) Ще ви кажа сега. Тогазъ Министерскиятъ Съвѣтъ не консултира търговската камара въ Варна, защото имаше оплакването на търговцитѣ отъ Варна и Бургазъ и, понеже търговцитѣ сѣ, които съставляватъ мнѣнието на тамошнитѣ камари, ние го знаехме; освѣнъ това, имаме формално земеното рѣшение на търговската камара въ София. (В. Димитровъ: Напротивъ, търговцитѣ протестираха,

г-нъ Тончевъ. Има актъ за това.) Най-послѣ може и да се лъжа, но зная, че има оплакване отъ двата града за отпадането имъ.

При рѣшението на Министерския Свѣтъ, първиятъ въпросъ, който се изпрѣчи, бѣше слѣдующиятъ: ако се сключи контрактъ, въ силата на който да се отстъпи една субвенция на тая компания, която прѣдлага най-износни условия, то отдѣ ще се взематъ пари за изплащане субсидията? Дали трѣбва да ги плати държавата, или трѣбва да се намѣрятъ отъ другадѣ? Понеже знаехме, че държавата се намира въ голѣмо стѣснение и ще бѣде много мъчно за нейния бюджетъ да понесе една сума отъ 115.000 л., Министерскиятъ Свѣтъ, като имаше вече една практика отъ по-рано, за която ще говоря, изказа мнѣние, че субсидията може да се вземе отъ печалбитѣ на земледѣлческитѣ каси, като се има прѣдъ видъ обстоятелството, че субсидиранитѣ параходни съобщения ще служатъ изключително, може да се каже, за износъ на земледѣлческитѣ произведения. (Я. Забуновъ: Прѣстъпление правятъ тия, които употребяватъ капиталитѣ на земледѣлческитѣ каси за такива работи.) Дали е прѣстъпление или не, ще се види отъ резултата на службата, г-нъ Забуновъ. Въ всѣки случай, азъ ви казахъ това, което сме рѣшавали и каквото сме имали прѣдъ видъ. Правил ли бѣхме, или криви, като рѣшихме да вземаме отъ паритѣ на земледѣлческитѣ каси за покриване държавна нужда, неразривно свързана съ жизненитѣ интереси на земледѣлието? Ето въпросъ, върху който ще се спра малко. Управлението на земледѣлческитѣ каси бѣше прѣдупрѣдено за това рѣшение на Министерския Свѣтъ и то даде съгласието си. Контрактътъ, наистина, не съдържа клауза, че субсидията ще се плаща отъ земледѣлческитѣ каси, обаче компанията, въ продължение на 13 мѣсеца, я получава направо отъ земледѣлческитѣ каси. (П. Каравеловъ: Писмено ли сж питани земледѣлческитѣ каси и писмено ли сж отговорили тѣ, или устно?) Мисля, г-нъ Каравеловъ, че бѣше устно. Точно не мога да отговоря, но азъ зная, че г. Ивановъ уреждаше този въпросъ съ директора на каситѣ. (Н. Габровски: Значи, по компийски.) Не мога да кажа точно. Този въпросъ бѣше повече финансовъ и азъ съ него не се занимавахъ. (Н. Габровски: Цѣлото ви управление бѣше компийско.) Значи, Министерскиятъ Свѣтъ рѣши да се вземе отъ печалбитѣ на земледѣлческитѣ каси сумата 115.000 л. за изплащане субсидията и компанията, въ продължение на 13 мѣсеца, си получава тая субсидия отъ земледѣлческитѣ каси. При вземането на това рѣшение Министерскиятъ Свѣтъ се е основалъ ако не на нѣкой законъ, то поне на една постоянна практика, която е прѣдшествовала и която и днесъ слѣдва, позволѣте ми да ви я посоча. Въ 1897 г. за държавни нужди, именно за поддържане на държавното статистическо урѣждане, сж вземени отъ паритѣ на земледѣлческитѣ каси 42.000 л. (В. Дими-

тровъ: И това е едно безобразие! — С. Кръстевъ: За коя статистика?) Която и да е. Въроятно, претекстътъ е за оная статистика, която има съотношение и връзка съ земледѣлието; но и рѣшената отъ насъ субсидия се отнася за една служба, която има неразривна връзка и съотношение съ земледѣлието, защото ще се прави износъ на земледѣлческитѣ храни. Въ 1898 г. отъ земледѣлческитѣ каси е вземено 182.378 л. пакъ за статистиката. Въ 1899 г. — 180.000 л., въ 1900 г. — 200.546 л., въ 1901 г. — 100.000 л. и сега, тази година — 99.000 л., всичко 823.924 л. сѣ за статистиката. (Министъръ П. Абрашевъ: Кой мѣсець?) Тѣ сж, види се, двѣ суми: едната е по постановление на Министерския Свѣтъ отъ 20 февруарий т. г., а другата е по постановление на сѣщия свѣтъ отъ 30 май т. г. (Министъръ П. Абрашевъ: 38.000 л. сж всичко.) Не — 61.000 л. е изтеглено по постановление отъ 20 февруарий и 38.000 л. по постановление на Министерския Свѣтъ отъ 30 май, та всичко ставатъ 99.000 л., вземени отъ паритѣ на земледѣлческитѣ каси. Вие знаете, въроятно, само за изтегленитѣ отъ Васъ на 30 май т. г. 38.000 л.; по-рано не бѣхте министъръ. (Министъръ П. Абрашевъ: За статистиката ли?) Да, за статистиката! — Виждате, г-да народни прѣдставители, че имаме прецеденти, имаме практика, още прѣди насъ, по която практика отъ печалбитѣ на земледѣлческитѣ каси се е харчило за държавни нужди, които иматъ съотношение съ земледѣлието. (Т. Теодоровъ: Въ наше врѣме това е ставало, но по писменото искане на земледѣлческитѣ каси, а не по искането на правителството.) Знаемъ какъ става искането. Ако попитате днесъ другитѣ, ще ви кажатъ сѣщото. (Т. Теодоровъ: И то отъ свои пари, а не отъ паритѣ на другито!) Както и да е, имаме едно пѣщо, единъ фактъ, една постоянна практика, че отъ паритѣ на земледѣлческитѣ каси се взиматъ и се харчатъ за цѣли, за нужди държавни. (Т. Теодоровъ: Не сж държавни — държавата не ги признава, че сж държавни цѣли!) Може Вие да ги не признавате, г-нъ Теодоровъ. (Т. Теодоровъ: Не сж вписани въ бюджета.) Не били държавни! Сега ще ми приказвате! (К. Мирски: По силата на кой законъ сж правени тѣзи постановления на Министерския Свѣтъ въ ваше врѣме и по-напрѣдъ?) Ние сме се основавали на практиката по закона за земледѣлческитѣ каси.

Това, г-да народни прѣдставители, имавъ да ви съобща като свѣдѣния, като данни. Тѣ показватъ, безспорно, едно нѣщо, а именно, че когато въ 1900 г. сме сключвали контракта, ние никога не сме мислили, че тѣзи пари ще се плащатъ отъ бюджета на държавата, че, слѣдователно, нѣма нужда да се внесе въ Народното Собрание за одобрение. Ние не сме мислили, слѣдователно, че трѣбва да се изпълняватъ, по тѣзи причини, прѣдписанията на онзи членъ отъ закона за отчетността по бюджета,

който сега прочете г. Гешовъ. Ние сме имали единствено и изключително прѣдъ видъ, че субсидията ще се плаща отъ паритѣ на земе-дѣлческитѣ каси, понеже службата, която се установява, има пълно и прѣимуществено съотно-шение съ интереситѣ на земледѣлието. Тѣзи сж били нашитѣ съображения. Прави ли сж, криви ли сж — то е другъ въпросъ. Едно правителство зема отъ паритѣ на земе-дѣлческитѣ каси за държав-ната статистика, защото мисли, че тя ползува земе-дѣлието, друго правителство зема за субвенция на параходитѣ, защото мисли, че тѣ ще изнасятъ почти изключително нашитѣ храни — земе-дѣлче-скитѣ произведения — въ странство. Кой за кое е правъ? Кое отъ тѣзи земания отъ паритѣ на земе-дѣлческитѣ каси е по-основателно? Този въ-просъ не може никой отъ насъ да рѣши. Въ всѣки случай, има едно безспорно нѣщо, вършено прѣди насъ, вършено отъ насъ, вършено и днесъ: то е, че всичкитѣ правителства, безъ разлика, безъ из-ключение, отъ 1897 г. дондесъ выключително взе-матъ и харчатъ отъ паритѣ на земе-дѣлческитѣ каси за държавни нужди и цѣли. Ако практиката върви отъ толкозъ години, тя обяснява и допълва законитѣ, и азъ, г-да народни прѣдставители, на-мирамъ, че установената по въпроса практика е много добра. И да ви кажа защо. Българската На-родна Банка, която се ползува съ покровителството на държавата, дава всичкитѣ си печалби, като изключимъ дивидентитѣ за чиновницитѣ, на дър-жавата; защо земе-дѣлческитѣ каси да не помог-натъ на земледѣлието и други нужди? Ние не знаемъ ли какъ сж съставени капиталитѣ на земе-дѣлческитѣ каси отъ врѣмето на Метхадъ Паша? (Нѣ кой отъ земе-дѣлческата група: За васъ помагатъ, а не на земе-дѣлцитѣ!) Ако пра-вителството днесъ, въ лицето на г. Министра на Търговията и Земледѣлието, внесе законъ и иска да се дадатъ привелегии на земе-дѣлческитѣ каси, въ ущърбъ на всички други кредитори, български граждани, то вие трѣбва да задължите каситѣ, отъ друга страна, безъ ущърбъ — (Сжщиятъ отъ земе-дѣлческата група: За да ги по-лесно крадете!) за тѣхното съществуване, — да помогнатъ и тѣ до извѣстна степенъ за развитието на земе-дѣлието. Не може едно учрѣждение квази-дър-жавно да се ползува отъ привилегии, отъ прѣиму-щества, отъ разни държавни покровителства и отъ друга страна да не помага нищо за държавнитѣ нужди. Може да се внесе въ Народното Събрание единъ законъ, който да задължава земе-дѣлческитѣ каси да даватъ за подобрене земледѣлието из-вѣстна сума отъ печалбитѣ си, и да се прѣкрати този споръ; такова рѣшение ще бѣде много право.

Ето, г-да народни прѣдставители, какво бѣше изложението, какви бѣха условията, при което и подъ които се сключи този контрактъ. Сега, задъл-жението, което взе българското правителство съ единствената цѣль и намѣрение да го плаща отъ други източници, а не отъ държавнитѣ, се прѣ-

хвърля въ другъ бюджетъ — въ държавния; съ други думи, българското правителство, по едни или други съображения, иска да замѣсти каситѣ. Вмѣсто да се плаща субсидията, както е било досега, отъ паритѣ на каситѣ, то иска тя да се плаща отъ паритѣ на държавата. Тукъ вече на-стѣпва вашето право да искате да ви обясни г. ми-нистрътъ, дали този договоръ е полезенъ или не, и тогава само да го одобрите. Въ това отно-шение, съгласенъ съмъ съ васъ, нашето право е безспорно. Азъ по този въпросъ нѣма да говоря, а ще оставя на г. Министра на Обществени-тѣ Сгради, като компетентенъ, или на неговитѣ колеги, които съ цифрови данни ще ви докажатъ, че този дого-воръ не е тѣй позоренъ, както го мисли г. Калчовъ. Азъ мисля, че г. Калчовъ произнесе много голѣма приказка. Азъ тоже ходихъ въ Бургазъ и питахъ много търговци за ползността на службата; нѣма нужда да ви казвамъ тѣхнитѣ мнѣния, но ще чуете отъ г. министра, че този договоръ, по своитѣ резул-тати, е единъ отъ най-полезнитѣ. Въ това отно-шение, за развитието на земледѣлието, нека не се сжжнимъ. Ако има нужда нашето земледѣлие, нашата търговия да се развива срѣщу извѣстни жертви, нека, безъ да се сжжнимъ, ги направимъ. Хората по свѣта съ сжжперничество не развиватъ земе-дѣлието си и търговията си. Позволѣте ми да ви процитирамъ, въ крѣгли цифри, само 5—6 дър-жави, които плащатъ грамадни милиони за субвен-ция на чуждитѣ параходи, за да установятъ събо-щения между своитѣ и чуждитѣ портове, и видите, че това, което плащатъ хората за развитието на търговията и земледѣлието, е грамадно въ сравне-ние съ това, което ние плащаме; вие ще видите, че ние въ сжщностъ нищо не сме направили или сме направили много малко. Франция плаща чиста субвенция, освѣнитъ премиятъ за навигация, 23.000.000 л., Англия плаща 22.000.000 л., Гер-мания — 9.000.000 л., Италия — 8.000.000 л., Австрия — 8.000.000 л., Испания — 8.000.000 л., Русия — 5.000.000 л. и Съединенитѣ Штати — 5.000.000 л. Румжния не плаща никаква субвенция. Тя имаше щеславието да си създаде своя флота, но за този луксъ тя има дефицитъ всѣка година по 1.000.000 л. Ето, г-да прѣдставители, какъ хората цѣнятъ редовнитѣ съобщения на тѣхнитѣ портове съ портоветѣ на чуждитѣ държави! И наистина, ако нѣма едно редовно съобщение между хората въ свѣта, каква търговия може да съществува? Г-нъ Министърътъ на Търговията и Земледѣлието сега ни е раздалъ единъ законъ за привилегии на земе-дѣлческитѣ каси. Въ мотивитѣ му сж казани много хубави нѣща. (Чете.) „Съгласни сме, обаче, всички въ едно, че нашиятъ работливъ и пестовенъ земе-дѣлецъ, който вѣчно се бори съ оралото, за да поддържа економическата и политическата база на страната ни, върху чийто плещи лежатъ най-голѣмитѣ обществени тежоби, не прави никакъвъ прогресъ въ материално отношение.“ Разбира се, че, ако оставимъ нашитѣ земе-дѣлци само съ едно

орало да произвеждат храни, без да имъ създадемъ срѣдство за изнасяне хранитѣ, не ще да има прогресъ въ земледѣлието, не ще да има и благосъстояние. Но ще се направи, може би, едно възражение: този договоръ за дребнитѣ земледѣлци ли се направи, за дребнитѣ капиталисти ли се направи? Да, г-да народни прѣдставители, когато ще ви говори съ цифрови данни г. Министерствъ на Обществениѣ Сгради, ако той направи това, вие ще видите, че до сключването на този договоръ, земледѣлцитѣ, които продаваха своитѣ жита, бѣха изключително като монополъ въ рѣцѣтъ на Dreufus и Alatin и нѣколко други търговци-житари. Сега дребнитѣ търговци може да изкарватъ по петъ тона, по десетъ тона и по повече, а това развива тѣхната енергия, тѣхната прѣдприемчивостъ и тѣхния куражъ. Значи, договорътъ покровителствува и развива дребнитѣ пратки. Ето, г-да народни прѣдставители, всичкитѣ ония економически съображения, които караха моитѣ колеги отъ правителството на г. Иванчова да сключатъ този договоръ. Затова азъ бихъ молилъ г. Теодорова, въ особености когато говори за тия работи, да не пуца прикрити инсинуации за недобръсѣйствителностъ, за подкупи, защото неговиятъ бившъ колега г. Величковъ за еднократно спиране на параклопитѣ е билъ съгласенъ да плаща 40.000 л. (Г. Теодоровъ: Не е плащалъ нито 4 л. Прѣдложи се и се отхвърли.) Въ честността и безкористието на г. Величкова никой не се съмнѣва, защото тѣ сж познати. Ако той прѣдстави на Министерския Съвѣтъ искаше, да разрѣши да се плаща 40.000 л. за еднократно спиране, то излиза, че за четири спирания би заплатилъ 160.000 л., когато ние за четири спирания не плащаме 160.000 л., а плащаме само 115.000 л. (Г. Теодоровъ: За двѣ.) Слѣдъ като се обясни отъ г. министра ползата на този договоръ и добритѣ негови резултати, въ ваши рѣцѣ е да рѣшите, дали трѣбва да се приеме той и занарѣдъ, или не. Ние мислѣхме и мислимъ, че правимъ голѣма услуга на нашето земледѣлие и на нашата търговия, и затова сключихме договора. За това имаме даже нещастieto да ни се припомни вчера, че за него договоръ е повдигнато углавно прѣслѣждане противъ бившитѣ министри. Азъ съмъ убѣденъ, че българското прѣдставителство ще дойде единъ денъ, и то скоро, до убѣждението, че нѣма да се спре само върху тази субвенция, че не ще е възможно да се ограничимъ само съ нея. Нашето земледѣлие и търговия ще се развиватъ отъ денъ на денъ и българското правителство скоро ще бѣде принудено, по нѣмане на собствена флота, да установи съобщения за Варна и Бургасъ и други европейски портове, освѣтъ Хамбургъ и Анверсъ. То ще бѣде принудено да направи, за развитието на земледѣлието, още нѣкои жертви — субсидии и това ще бѣде само въ интереса на нашето земледѣлие, на нашата малка търговия. Азъ не правя никакво прѣдложение на народното прѣдставителство — за приемане или

за отхвърляне — защото ще помисли, че азъ съмъ заинтересованъ.

И. Воденчаровъ: Единъ въпросъ, г-нѣ Тончевъ! Отъ съдържанието на протокола на Министерския Съвѣтъ, както и отъ съдържанието на контракта, сключенъ между компанията и правителството, става ли явно, че държавата нѣма ангажментъ къмъ компанията да плаща тия пари, а се ангажиратъ само каситѣ да плащатъ тия пари отъ своитѣ печалби? И ако това явствува, както отъ протокола на нашия Министерски Съвѣтъ, така също и отъ съдържанието на контракта, то земледѣлческитѣ каси дали ли сж своето съгласие и на основание на туй съгласие ли сж плащали първата година субвенцията направо на компанията, или не?

Д. Тончевъ: За това азъ по-рано казахъ на г. г. народнитѣ прѣдставители, че въ контракта нѣма никаква клауза, че субвенцията ще се изплаща отъ земледѣлческитѣ каси, но че и двѣтъ контрактующи страни знаятъ това обстоятелство, доказателство на което служи фактътъ, че компанията въ продължение на 13 мѣсеца сама е получавала субвенцията отъ каситѣ, а пъкъ най-ефикасното доказателство, че каситѣ сж се съгласили, е фактътъ, че тѣ сж плащали субсидията въ течението на толкова врѣме. (Н. Габровски: Вие това ги заставихте!) Никой не може, г-нѣ Габровски, да дава зорленъ пари. Недѣйте мисли, че правителството съ своята въоружена, съ своята брутална сила е отишло да насили прѣдставителя и управителя на земледѣлческитѣ каси да дава пари. Тѣзи работи съ насилие не могатъ да ставатъ. Ако нѣма писмено съглашение между правителството и управлението на каситѣ — азъ не зная този въпросъ, — то има тацигно, а то е достатъчно; стига двѣтъ страни да сж се съгласили: едната прѣдлага, другата изпълнява и съглашението и на двѣтъ страни се счита за образувано; съгласията законно сж дадени и договоръ между тѣхъ е станалъ. Можете ли вие, г-нѣ Габровски, да прѣдставите поне сѣпка отъ доказателство, че Министерскиятъ Съвѣтъ при правителството на г. Иванчова, или нѣкой неговъ колега, е употребилъ какво да е давление, какво да е насилие прѣдъ управителя на земледѣлческитѣ каси, да го накара да даде паритѣ за субсидията? Никого. Моето участие въ сключването на договора се състои въ това: взехъ участие при рѣшението отъ Министерския Съвѣтъ; по делегация отъ послѣдния третирахъ съ прѣдставители на компанията по сключването на договора и го подписахъ. По-нататкъ нищо не зная.

Съ тѣзи съображения азъ искамъ да ви убѣдя само, че ние сме мислили, че субсидията ще се плаща прѣзъ цѣлий 5-годишенъ периодъ отъ земледѣлческитѣ каси. Не сме имали никога прѣдъ видъ, че този въпросъ ще се изпрѣчи прѣдъ васъ, защото нѣ сме мислили, че държавата ще рѣши да плаща субсидията отъ своя бюджетъ и да изисква тукъ

нужнитѣ кредити, а тъй сжщо и да се изпълнятъ нѣкои формалности, ако има нужда.

Счетохъ за нужно да дамъ тѣзи обяснения, за да ги имате прѣдъ видъ, г-да народни прѣдставители, когато ще рѣшавате този въпросъ.

К. Калчовъ: Вие казахте, че малкитѣ търговци сж, които ще се ползватъ. Напротивъ, даннитѣ показватъ, че чужденци, голѣми търговци, сж се ползували повече слѣдъ този договоръ.

Министъръ М. Сарафовъ: Това не е вѣрно!

Министъръ-Прѣседателъ Д-ръ С. Даневъ: Малкитѣ търговци.

Д. Тончевъ: Нѣмахъ намѣрение да говоря по този въпросъ, но ще ви опровергая съ цифрови данни въ една таблица, която азъ държа на рацѣ, за количеството на износнитѣ храни отъ 1 септемврий до 31 декемврий 1900 г. За 4 мѣсеца е изкарано: ечмикъ 11.880.000 кгр. — на 20 парахода, въ 31 пратки; имаме рѣжъ 3.040.084 кгр. — на 14 парахода, въ 16 пратки; имаме овесъ 1.635.200 кгр. — съ 7 парахода, изпратени на 10 пратки; имаме кукурузъ 5.927.160 кгр. — на 16 парахода, въ 22 пратки; имаме и други зърнени произведения 1.209.623 кгр. — на 8 парахода, въ 8 пратки. Имало е пратки по 8 тона, по 10 тона, по 50 тона, па и по 427 тона, нѣщо, което не е било по-напрѣдъ до сключването на конвенцията. Тѣй щото, цифровитѣ данни въ таблицата ви опровергаватъ. (К. Калчовъ: Вие знаете ли, че имаше миналата година 6 пжти повече кукурузъ въ Южна-България?) Таблицата не се отнася за износа отъ миналата година; тази таблица, която държа въ рацѣтъ си, е отъ 1900 г., когато имаше най-малкъ износъ. Ако попитате г. Министра на Търговията и Земледѣлието, който досега разполага съ данни, той ще ви каже, колко дребни търговци отъ Варна и Бургазъ, които по-напрѣдъ не сж знаели нито Хамбургъ, нито Анверсъ, сега изпращатъ стокитѣ си на свое собствено име тамъ.

П. Каравеловъ: Много би било интересно да се дадатъ пѣвакви свѣдѣния: дали е припесълъ такава полза на напята търговия тоя договоръ и каква е ползата отъ него, сравнително съ жертвитѣ, които даваме. Това бихъ желалъ да видя, и, може би, г. Тончевъ можеше да получи нѣщо отъ министерството. Азъ много ще се радвамъ, ако има нѣкаква полза. Да похарчимъ пари, добръ, харчили сме, но да излѣзе поне нѣкаква полза. Лани, помня, се оплакваха, че компанията била нарушавала договора. Доколкото помня, правихме справки, но то не се констатира. Дали е сега така, или не, не знамъ, защото често нашитѣ търговци обичатъ да се оплакватъ и за пѣца невѣрни.

Отъ рѣчта на г. Тончева разбрахме едно, че тѣ сж сключили договоръ за смѣтка на земледѣл-

ческитѣ каси. И то се констатира. И, струва ми се, това е достатъченъ отговоръ на г. Теодорова въ едно отношение. Нѣмаше причини да укорява насъ. Това е моето убѣждение. Ние разбрахме, първо, че нито едно правителство нѣма право да задѣлжава земледѣлческитѣ каси, и по тая причина искахме да прѣнесемъ тия дѣлгове на хазната. Г-нъ Тончевъ ни привежда и други нѣкои доводи, но тѣ сж много фалшиви, и много съжالياвамъ, че се привеждатъ. Първо, каза се, че за земледѣлцитѣ било страшна полза. Комуто трѣбва хлѣбъ, той ще го намѣри. Азъ не бихъ жертвувалъ никакви суми, никакви пари за такива работи, защото паритѣ сж реални, а ползитѣ сж съмнителни. Могатъ да бждатъ реални и не.

Подирѣ, г. Тончевъ привеждаше примѣри още по-фалшиви за ония помощи, за ония спомоществувания, които всички правителства давали на флотитѣ. Да, трѣбва да го вѣрваме, даватъ, ама на собственитѣ си търговски флоти. Напротивъ, азъ знамъ, че съ всички срѣдства се стремятъ да прѣпятствуватъ на чуждитѣ флоти, като съ закони прѣчатъ на каботажъ. Даже Англия, която е най-голѣмата любителка на свободата, още твърдо държи уставитѣ на Кромвеля за крайбрѣжното плаване. Това е фактъ. Дѣто толкова покровителствуватъ търговската флота, то е съ друга цѣль; не толкова за търговията — което не е безъ значение, — колкото за врѣме на война. Всѣко правителство строи броненосци, военни кораби, но трѣбватъ му още и кораби за прѣносъ на солдати, храни, припаси и т. н. Естествено е, че трѣбва да се подкрѣпи тая флота, защото конкурирането тамъ е най-голѣмо. Едничката страна, която се бори безъ субсидии, колкото знамъ, е Норвегия. Естествено е, които желаятъ, като Франция напр., да харчатъ пари за воененъ флотъ, трѣбва да похарчатъ малко и за търговския флотъ, за да го иматъ въ случай на война, за да си подкрѣпятъ военнитѣ сили. Да не мислите, че Франция се грижи толкова за търговията, защото търговскитѣ ѝ стоки могатъ да се прѣнасятъ и съ французки и съ чужди кораби. Но въ случай на война съ нѣкоя страна, непрѣмънно ти ще употреби своитѣ търговски кораби. Тая е цѣльта на субсидиитѣ. И малко смѣшши ще бждемъ ние съ нещастната наша черупка „Надежда“, на Черно море, да искаме да гонимъ съ нея нѣкакви военни цѣли. И, второ, да субсидираме чужди кораби. Нѣмцитѣ въ врѣме на война ще си идатъ, а пѣкъ ние си имаме свои търговски кораби, на които и даваме доста голѣма субсидия. Помня, че тѣ най-много протестираха противъ тия субсидии, като мислѣха, че тѣ ще изгубятъ отъ конкуренцията на нѣмскитѣ кораби. Договорътъ кой е сключилъ? Величковъ, или който и да е другъ, въ всѣки случай, не ние. Нашето оправдание бѣше това, че ние го заварихме. Казватъ, че билъ сключенъ отъ земледѣлческитѣ каси. То е било грѣшка. Единственото възражение, което азъ бихъ направилъ на г. Теодорова, е: той много е говорилъ вчера и

е привелъ доста остроумни доказателства, но менѣ ми е страхъ отъ такава маниера, защото, когато говоримъ тукъ „за“ или „противъ“, ние всички сме наклонни да говоримъ малко адвокатски; азъ съмъ убѣденъ, че ако отиде г. Теодоровъ въ сѣдището и защитава дѣлото, може би да го спечели и въ третѣ сѣдебни инстанции, но страхъ ме е, че такива въпроси не отиватъ въ нашитѣ сѣдилища. Азъ се съмнѣвамъ, дали изобщо това дѣло ще отиде въ нѣкое сѣдилище — най-много може да отиде, както обикновено, до единъ арбитражъ, който далечъ не се ръководи отъ формални дреболии, а се ръководи отъ сжщността на работата и рѣшава както иска. Ние по опитъ знаемъ това. (Г. Теодоровъ: Нѣма да ни осѣждатъ за петъ години да платимъ я!) Ще ви посоча единъ примѣръ. Азъ ви казахъ, че каузата е вѣрна, патристическа и може да се защитава, може да се доказва съ адвокатски теории, че тѣ сж сключили договоръ съ земледѣлческитѣ каси, а не съ държавата. Всичко това може. И нашитѣ адвокати, трѣбва да признаятъ, сж се доста изострили и доста хубаво ще защитаваатъ, но не зная практически какво ще излѣзе. Тия работи не дохождатъ до сѣдъ, даже не дохождатъ и до арбитражъ, ами често ги рѣшаватъ съвършено иначе. Какъ? Ще ви приведа примѣръ отъ грѣцката история. Грѣция — галеното дѣте на Европа, всички за нея плачатъ — имала разприя съ единъ еврейинъ, Донъ Пачифико, и друга една разприя съ единъ много почтенъ човѣкъ, Финлей, прочутиятъ историкъ, за нѣкаква земя около Атина. Набрали се десетина дѣла, английското правителство се протестира — както, вѣроятно, и сега въ тоя случай може да стане, съ поддрѣпката на други агентъ, — грѣцитѣ не даватъ нищо, защото нали сж галеното дѣте. Какво прави Палмерстонъ, тогавашниятъ министъръ на външнитѣ работи въ Англия? Той праща нѣколко кораби и казва: „азъ блокирамъ Грѣция!“ И грѣцитѣ, като изгубиха много пари, защото сж самолюбци, търговията се прѣкрати, принудиха се да платятъ. Англичанитѣ се възползуваха и почнаха да си прибиратъ вереситѣ отъ Грѣция. Цѣла Англия се възмути отъ поведението на Палмерстона, а особено оппозицията и Европа, и когато въ Камарата го запитаха, той произнесе една прочута рѣчь, известна въ историята безъ запетаи и точки, въ която два-три часа непрѣкъснато е говорилъ съ върху темата: „азъ желая англичанинѣтъ да бѣде зачитанъ въ всички земи като *civis romanus*; желая навсѣгждѣ английскитѣ интереси да сж подъ покровителството на закона“. И това се приело съ бурни рѣкоплѣскания. Правъ ли е билъ Палмерстонъ? Не — отъ грѣцко гледище. Отъ международно гледище, обаче, той е правъ, защото тамъ силата господствува. И азъ се боя и ние да не изпаднемъ въ подобно положение. Нѣма нужда да бомбардиратъ, а само да блокиратъ. Помня, едно врѣме и французкото правителство постѣпи така съ насъ. Въ 1880 г. ли или колъ година, не помня,

нѣкое си глупаво момче зацапало портата на французкото консулство въ Варна. Французкото правителство изпрати броненосци или кораби, за да иска удовлетворение.

Азъ бихъ желалъ да вотирате противъ, да видите какво ще излѣзе. Зная международнитѣ работи какъ се вършатъ практически, зная и международното право (Смѣхъ.) какво е. Знаете лани какъ стана съ Турция. Но желалъ бихъ, когато разсждаваме тукъ, да гледаме по-широко, а не отъ техническа, адвокатска или юридическа гледна точка, или отъ гледището на гражданското право, защото, боя се, че не тѣ ще се прилагатъ. Желателно е занапрѣдъ отъ земледѣлческитѣ каси да се не взема, или, ако се взема отъ тѣхнитѣ печалби нѣщо за нѣкои обществени работи, то да става съ законъ. Азъ не виждамъ, защо, напр., земледѣлческитѣ каси да не поддържатъ земледѣлческитѣ училища? Всичко може, но това може да стане съ законъ. И Министерскиятъ Съвѣтъ да не бърка нито паритѣ на земледѣлческитѣ каси, нито земледѣлческитѣ учрѣждения. Даже допускамъ, че и за заемитѣ на градскитѣ съвѣти да се рѣши въпросътъ единъ ижъ завишаги и то съ законъ да става, изобщо да ограничимъ администрацията; не въ Министерския Съвѣтъ да се рѣшаватъ, а съ законъ. Това е нашата задача. Ама, казватъ, щѣло да бѣде славно, ако докараме работата до сѣдъ. Тамъ се съмнѣвамъ, дали съ слава ще се покриемъ или ще се дискредитираме. Да не излѣзе моята приказка за лука, боя и паритѣ. Ако вие вѣрвате, че ще спечелите много, ако не платите доброволно, добрѣ. Които вѣрватъ, че ще спасятъ честта на България по-хубаво, ако не плащаме тия пари, нека гласуватъ противъ.

Т. Начовъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ ще гласувамъ за този параграфъ, (Гласове: На трибуната!) защото мисли, че не можемъ да се избавимъ отъ него. Най-послѣ не е справедливо да се откаже. Да откажемъ гласуването на този кредитъ, споредъ мене, е равнозначуще да не признаемъ, че договорътъ е сключенъ между българското правителство и една компания. Наистина, вчера видни наши юристи развиха много дълги и широки теории и заключения, че правителството, което е сключило този контрактъ, не е било оторизирано, че този контрактъ не е билъ санкциониранъ отъ Народното Събрание, слѣдователно, ние, прѣдставителитѣ на България, не сме длѣжни да го признаемъ за валиденъ и, слѣдователно, да се не подчинимъ на неговото съдържание. Но менѣ ми се струва, че това разсждение произлиза по-много отъ чувства и разпаленостъ, отколкото отъ здрави сжждения и хладнокрѣвие. Въ всѣки случай, споредъ моитѣ понятия, макаръ да не съмъ юристъ, азъ мисля, че не можемъ да се избавимъ отъ това задѣлжение, защото този контрактъ е вече прилаганъ въ изпълнение и то е важно. Той прѣди 2 години е сключенъ и дѣйтѣ страни сж пристѣ-

пили към изпълнението му: компанията на Deutsche Levante Linie, според своите задължения, се е отбивала въ нашите портове да взима наши произведения и да ги носи по разните европейски тържища, както и българското правителство е плащало опрѣдѣлената помощ за туй отбиване. Сега слѣдъ изтичането на 2 години, като сме получавали облаги и сме плащали зарадъ тѣхъ, да станемъ и да тѣкуваме договора и да казваме, че този договоръ не е валиденъ за насъ, това нѣщо нѣмаме право да го направимъ и не сме въ възможность да го изпълнимъ. Нѣмаме право да го направимъ прѣди всичко затуй, защото ние не сме тукъ едно сѣдилище, а самиятъ нашъ законъ за задълженията и договоритѣ казва, че ако една отъ странитѣ признае единъ договоръ за невалиденъ и не иска да го изпълнява, по каквато и да е причина, нѣма освѣтъ да се обърне къмъ надлежитѣ сѣдилища. И азъ мисля, че за да избѣгнемъ отъ задълженията по този договоръ, не можемъ да направимъ друго-яче, освѣтъ да искаме посрѣдствомъ нашитѣ сѣдилища унищожението му прѣдварително. Но докогато нашитѣ сѣдилища, опрѣдѣлени отъ законитѣ, не се произнесатъ върху валидността на този договоръ, ние не можемъ да се откажемъ, освѣтъ да го изпълняваме. Слѣдователно, всѣка теория, които вчера ни се разви за нѣкакви си процесуални права отъ страна на г. Теодорова, не може да има никакъвъ смисълъ, докогато този договоръ е прилаганъ и изпълняванъ отъ двѣтѣ страни и докогато единъ съдъ не се произнесе, че той е унищожаемъ или не. Това е първата причина, за която азъ мисля, че ще направимъ голѣма грѣшка, ако отидемъ да рѣшаваме днесъ, да отхвърлимъ този кредитъ и косвено съ туй да унищожимъ единъ контрактъ, което не е нито наше право, нито сме компетентни да го направимъ. По този начинъ ако постѣпимъ, ние отнимаме прерогативитѣ на правосѣдието, когато самитѣ сѣдилища сѣ компетентни да се произнесатъ дали този договоръ е валиденъ или не.

Това говоря, г-да народни прѣдставители, като се има прѣдъ видъ въобще, както азъ прѣдполагамъ, че договорътъ, сключенъ между Deutsche Levante Linie и нашето правителство, е единъ договоръ, който ни уврѣжда, който не ни принася полза. Това е по крайнѣй-мѣръ мнѣнието, доколкото азъ разбирамъ. Но менѣ ми се чини, че и въ туй отношение ние може да грѣшимъ, защото азъ чухъ вчера г. Министъръ-Прѣдседателътъ, който каза, че договорътъ не е толкова лошъ и, слѣдователно, трѣбва да прѣдполагаме, че той не ни уврѣжда, а може би и да ни ползува. Г-нъ Тончевъ, който е взелъ участие въ това министерство, което е сключило този договоръ, стана, напротивъ, да ни обясни, че той ни се налага и въ това отношение, че ние даже отъ него сме извадили облаги. Менѣ ми се струва, че тукъ ние нѣмаме право, нито сме повикани да разискваме, доколко той е

ползешъ за страната или не. Азъ прѣдполагамъ, че има известни свои облаги, но въ всѣки случай, дали той отговаря на тия жертви, които българското правителство плаща, или не, безразлично е. Ние се ползуваме отъ облагитѣ на този договоръ и, слѣдователно, ние сме длѣжни да отговаряме на задълженията си. Защото, какво щѣше да бѣде, ако ние извличахме повече полза, отколкото даваме жертви: щѣхме ли ние тогава да искаме унищожението на договора? Нѣма съмнѣние, че щѣхме да си мълчимъ и щѣхме да се ползуваме. Слѣдователно, сега, когато чувствуваме, че губимъ, нѣмаме право да искаме унищожението му.

Но, г-да народни прѣдставители, независимо отъ туй, че ние нито сме компетентни, нито имаме право да унищожаваме този договоръ и да не се подчиняваме на него, но отъ друга страна не можемъ да направимъ това и защото не знаемъ дали ни причинява врѣда. Но да приемемъ за една минута, че ние отъ него имаме врѣда, то и въ такъвъ случай ние пакъ трѣбва да го изпълняваме и затова не трѣбва да хвърляме вината само на правителството лично и да го правимъ отговорно. Прѣди всичко менѣ ми се струва, че ако българскиятъ народъ прѣди двѣ години, въ онова врѣме, въ което е проводило свои народни прѣдставители и сѣ поставили начело на управлението едно министерство, е билъ глупавъ, че е поставилъ за управители хора, които сѣ измѣнили на неговитѣ интереси, то зарадъ тая негова погрѣшка, то зарадъ тая негова глупость не могатъ да отговарятъ личноститѣ, които сѣ сключили договора, а трѣбва сжщиятъ тоя народъ да понесе загубитѣ, които сѣ причинени, ако дѣйствително този договоръ е лошъ, защото вината е била у него, като не е умѣлъ да избере едно правителство, което да му пази интереситѣ както трѣбва.

Но, г-да народни прѣдставители, има още една причина, за която азъ мисля, че напразно ще се прѣпираме и напразно ще се трудимъ да се откажемъ отъ тия задължения. Защото азъ допущамъ за една минута, че дѣйствително ние имаме нѣкакво процесуално право, на основание на което можемъ да унищожимъ този договоръ, разбира се, че не тукъ въ Народното Събрание, а можемъ да отнесемъ въпроса въ сѣдилищата, и сѣдилищата да разрѣшатъ въпроса така, както разви своята теория г. Теодоровъ; азъ допущамъ, че нашитѣ сѣдилища единъ день може да издадатъ едно рѣшение за унищожението на този договоръ; — но и тогава, мисля, нѣма да се избавимъ отъ това задължение, което едно българско правителство е дало на една чуждестранна компания, защото ние съ нашия аршинъ можемъ да мѣримъ както щемъ, но и когато излѣзе едно рѣшение за дѣйствиата на онова правителство, тѣ пакъ ще кажатъ: малко искаме да знаемъ за рѣшенията, които българскитѣ сѣдилища издаватъ. И ми се струва, че въ това положение ние нѣма, освѣтъ да се компрометираме,

да компрометираме даже и правосъдието си. Безъ да искамъ да продължавамъ повече, г-да народни прѣдставители, азъ мисля, че ще бѣде губене на врѣме да развиваме тукъ теории надълго и широко, за да искаме задължения, отъ което, мисля, нѣмаме право и възможностъ да се избазимъ. Въ концѣ-концовъ, най-много нѣщо, което можемъ да направимъ и отъ което тоже нѣма да има единъ практически резултатъ, е, като гласуваме този параграфъ — защото контрактътъ е още въ сила и не можемъ да го развалимъ, — то е да внесемъ едно прѣдложение, за да упълномощимъ правителството да поиска посредствомъ нашихъ съдилища унищожението на контракта и само слѣдъ неговото унищожение можемъ да се избавимъ отъ задълженията. Но до онова врѣме нѣмаме право да отказваме изпълнението на нашихъ задължения по силата на тоя договоръ.

II. Вжжаровъ: Г-да народни прѣдставители! Въпросниятъ договоръ е недѣйствителенъ и неговата недѣйствителностъ се заключава въ неговата незаконностъ, а незаконността му иде въ слѣдствие на неспазване, при сключването му, съществующитѣ закони въ страната. Споредъ мѣстнитѣ закони и споредъ законитѣ на международното право, този договоръ не би могълъ да има никакви граждански послѣдствия за контрактирующата страна, България, отъ чието име е дѣйствувало едно правителство, безъ да е имало право за това. Но като се вземе, че положението на България е такова, каквото... (Не се чуе.) и когато се вземе прѣдъ видъ, че България не ще може да защитава това свое право, отъ една страна, и отъ друга страна, когато задъ гърба на тази компания, която е сключила тоя контрактъ, стои една държава, на която единъ синъ е казалъ, че въ настояще врѣме силата прѣвзхождствува правото, вие вѣрвайте, че България, която има въ случая правото, тя ще го изгуби. Ней ще се наложи чрезъ силата заплащането на тази сума. Сега, нима се, трѣбва ли народното прѣдставителство да вотира тази сума, искана въ слѣдствие тая договоръ? Азъ мисля въ случая, че народното прѣдставителство съ своя вота отрицателенъ трѣбва да докаже на всички заинтересовани страни, които желаятъ да ограбятъ българския народъ посредствомъ недостойни министри — бившитѣ, разбира се, — които, облѣчени съ мандата на министри, се показватъ грабители на този народъ, та, казвамъ, въ случая трѣбва народното прѣдставителство да даде единъ отрицателенъ вотъ и то затуй, щото въ бъдеще да не се дава поводъ да се сключватъ договори отъ такъвъ характеръ. И по втора една причина азъ мисля, че трѣбва да бѣде такъвъ вотъ, защото, именно, по сключването на този договоръ, като незаконенъ, има вече углавно прѣслѣждане срѣщу бившитѣ министри. Ако вие, г-да народни прѣдставители, дойдете и одобрите тая искана сума, съ това вие ще оправдаете дѣйствиата на бившитѣ

министри, наказанието на които се иска между други закононарушения и за сключването на този договоръ, и азъ ви увѣрявамъ, че съ това ще скъсате най-здравата халка, или, по-право, онии желѣзни вериги, съ които искате да оковете краката на прѣстѣпницитѣ министри. Отъ доводитѣ на г. Тончева нищо абсолютно не можѣ да докаже, че той може да оправдае сключването на тоя договоръ. Той ви изложи само едни свои мотиви и то мотиви съдържащи се въ врѣмето на бившето правителство, което прѣхвърляло суми отъ каситѣ за удовлетворение нѣкои нужди отъ подобенъ характеръ. Но той не дойде да каже, като отличенъ юристъ, ето юридическитѣ основания, по които това правителство е сключило този договоръ, безъ да сезира народнитѣ прѣдставители. Той това замълча и това негово замълчаване не показва друго, освѣтъ беззаконието на този контрактъ. Ето защо азъ ще моля г. г. народнитѣ прѣдставители засега поне да не гласуватъ именно тая искана сума, а може единъ денъ, слѣдъ като се свърши държавниятъ процесъ срѣщу сжитѣ министри, то мълчеливо ще се наложи, ще се наложи насила и ще се взематъ паритѣ.

Ю. Теодоровъ: Г-да народни прѣдставители! Вчера, по причина на едно неразположение, не можахъ да присѣдствувамъ тукъ, за да изслушамъ дългитѣ рѣчи на нашихъ юристи, но сега имахъ случай да чуя г. Тончева и лани се занимавахъ съ тази работа. Азъ разбирамъ, че ние трѣбва да приемемъ тази сума, поне за тази година да вотираме кредита, защото имаме ангажменти и, ако не платимъ, хората ще ни осѣдятъ и пакъ ще ги платимъ, и занаятъ да прѣстане тая работа. Тази година, обаче, нека слѣдватъ рейситѣ на паракодитѣ, толкова повече че има изобилие въ нашия износъ, на имаме и ангажменти, както казахъ. Но за въ бъдеще това нѣщо трѣбва да се постанови отъ Народното Сѣбрание, трѣбва да се узакони, да се публикува, за да разбере цѣлъ свѣтъ, и вънъ и вътрѣ въ страната, че народното прѣдставителство е единствениятъ господаръ на парата, че всѣки контрактъ, всѣки ангажментъ, сключенъ безъ оторизацията на народното прѣдставителство, е невалиденъ, е нула. Така щото, и външнитѣ да знаятъ това, защото тѣхна милостъ мислили за доброто, за развитието на земледѣлието, или пъкъ за износа на българската търговия и сключили единъ заемъ на основание една практика, която е съществувала, една неправилна практика, обаче тя е съществувала. Сметкитѣ на Народното Сѣбрание, както и бюджетнитѣ, никога не сѣ внесени въ Народното Сѣбрание и сега надали сѣ внесени. Министерскиятъ Сѣвътъ до това врѣме, както и донесъ, управлява земледѣлческитѣ каси като тѣхни каси, вземали сѣ пари за статистика, вземали сѣ пари отъ земледѣлческитѣ каси за регулация на р. Марица и бившитѣ министри на това основание сключили контрактъ съ Deutsche Levante Linie, като се е мислило да взематъ паритѣ отъ зем-

държавните каси, макар да не се споменува това изрично в контракта. Най-послѣ така се мисли. И когато земеделческите каси сѣ се опрѣли да не даватъ, тогава тѣ казали: дайте ни взаимнообразно една сума да се разплатимъ и послѣ ще видимъ отдѣ ще платимъ. Тѣ сѣ заобиколили закона, защото ако посегнѣха тогава да искатъ кредитъ отъ държавата, нѣроятно Сметната Палата щѣше да каже: вие нѣмате рѣшение отъ Народното Собрание. Да го внесете въ Народното Собрание, въпросъ е дали ще го одобри или нѣма да го одобри, ами хайде да направимъ по домашному, хайде да вземемъ отъ земеделческите каси, въ които сѣ се бъркали и слѣдватъ да се бъркатъ министерските съвѣти като въ собственъ свой санджакъ. Азъ мисля, тѣзи работи трѣбва да попрѣстанатъ. Сумитѣ, които сѣ вжтрѣ въ земеделческите каси, сѣ на земеделците, сѣ на народа и поне трѣбва всѣки пътъ за всѣки разходъ, билъ той даже и полезенъ за земеделците, пакъ трѣбва да се вземе рѣшение отъ Народното Собрание. Лани ние направихме единъ прогресъ, като отхвърлихме калпавото законче, съ което министритѣ си вземаха колкото пари искатъ съ постановление на Министерския Съвѣтъ. Сега прѣдлежи да направимъ тѣй, щото безъ оторизация на Народното Собрание никаква концесия, никаква конвенция, никакъвъ ангажментъ да не може да става въ бъдѣще, защото може да се намѣри нѣкой недобросъвестенъ министъръ, който да ангажира държавата за 20—30 милиона. Ние трѣбва да провъзгласимъ вредъ на свѣта, че нула ще бѣде такъвъ контрактъ, че ако нѣкой е сключилъ такъвъ контрактъ съ нѣкой министъръ, да отиде лично съ него да се разправа: държавата не е отговорна, докогато Собранието не е одобрило това задължение. Обаче, досега като не е ставало туй, като практиката тѣй е вървѣла досега, ние ще бѣдемъ принудени да платимъ дотолкозъ, доколкото сѣ идвали параходитѣ, и азъ казвамъ, че докрая на годината трѣбва да слѣдватъ да се спиратъ въ нашитѣ пристанища. Азъ ще вотирамъ за този кредитъ на туй основание, като още единъ пътъ казвамъ, и моля да се постанови, щото никакви ангажменти да не ставатъ за държавата безъ разрѣшение отъ Народното Собрание. Хората могатъ да ни осѣждатъ и да ни кажатъ: платѣте ни, а ако министърътъ е направилъ беззаконие, осѣждѣте го, продайте му калпака, ако щете, но менѣ платѣте.

К. Досевъ: Г-да народни прѣдставители! Когато дойде дума за земеделѣе и за търговия, всички говоримъ, че трѣбва да се направи нѣщо; че трѣбва да се улеснятъ; че трѣбва да се даде потикъ на нашето земеделѣе, на нашата търговия; осѣждаме всички онѣзи, които сѣ дохождали на властъ и не сѣ направили тѣй, както намъ се иска. Но когато посегне нѣкой да направи нѣщо, ние съ едно особено остървенение се хвърляме да го критикуваме, да го осѣждаме, да го оскърбяваме, да го онеправдаваме по най-неприличенъ начинъ и безъ да

държимъ смѣтка за това, което сме проповѣждали по-напрѣдъ. Това, нѣма съмнѣние, е една лоша чѣрта, която заслужава много да се осѣжда.

Идеята, за да се помогне на нашия износъ на земеделческите произведения чрѣзъ субсидиране на едно параходно дружество, било то българско или чуждестранно, не е била идея на либералния кабинетъ, който е свързалъ този договоръ, а е била идея много по-отдавнашна, идея, която е била прѣгърната както отъ по-напрѣшнитѣ правителства, така и отъ послѣшнитѣ, така и отъ търговската камара въ София, така и отъ всички търговци, които се занимаватъ съ износъ. Паднала се е ролята на либералния кабинетъ да реализира тази идея и той намира едно дружество, свързва единъ договоръ, съ който урежда този въпросъ чрѣзъ субсидиране на това дружество. Този договоръ се свързва съ цѣль субсидията да се изплаща отъ земеделческите каси, като се основаватъ на единъ членъ отъ закона за земеделческите каси, че тѣ отдѣлятъ известна сума за насърчение на земеделѣието. Криво ли е, право ли е, то е другъ въпросъ, но фактъ е, че законътъ дава право, министерството се възползувало отъ това, защото не искало да обрѣмениява държавния бюджетъ, и това е направено. (К. Мирски: Отъ коя година е законътъ? Допълненъ ли е?) Министерството тогава не е счело за нужно да внесе този договоръ за утвърждение, за приемане отъ Народното Собрание, защото нѣмало е мисълта, както обясни и г. Топчевъ, да изплаща паритѣ отъ държавния ковчегъ. Но когато сегашното правителство възприе и то тази идея като полезна и иска да вземе отгорѣ си този договоръ, като задължение за държавата, азъ мисля, че нѣмаше нужда да се упрекава бившето правителство, защо не е внесло този договоръ на утвърждение отъ Камарата затова, защото то казва, че не е мислило да плаща тия пари отъ държавното съкровище, а трѣбваше послѣдующето правителство, което взима този договоръ за смѣтка на държавата, да внесе този договоръ въ Народното Собрание, за да се утвърди. Ние виждаме, че послѣдующето правителство не е направило това, а е отишло да вземе и то отъ земеделческите каси пари да плати. Значи, то е приело онова, което е извършило бившето либерално правителство, и е платило отъ паритѣ на земеделческите каси първата година, а пъкъ слѣдъ това виждаме, че въ внесения свръхсмѣтенъ кредитъ тази сума фигурира за 1901 г., а сега се внася въ редовния бюджетъ като дългъ на държавата. Добрѣ, ако е така, излиза, че правителството сега е съзнало пълната ползотворностъ на този договоръ и затова е взимало грижата отгорѣ си. Азъ не разбирамъ тогава защо се хвърлятъ укори върху едно правителство, което е свързало този контрактъ. Тукъ не се доказва, че този договоръ е врѣденъ, за да може така да се укорява едно правителство, което го е свързало. Но ако приемемъ, че е врѣденъ, не е минало врѣмето, когато да го отхвърлимъ;

ние и сега сме суверени да го отхвърлимъ. Това не свързва ни най-малко сегашното правителство да плати тѣзи пари, както каза г. Тончевъ. Но, прѣди да вотираме тая сума за изплащането на тия пари, правителството трѣбва да внесе този договоръ въ Народното Собрание, за да го приемемъ и ние и да узаконимъ тази сдѣлка, защото само тогава може да се плаща отъ държавния бюджетъ. Дотогава, докато Народното Собрание не се произнесе за този договоръ, присма ли го за полезенъ или не, дотогава не може да се прѣдвиди тая сума въ бюджета да се плаща, а трѣбва да се плати оттамъ, отдѣто най-напрѣдъ се е проектирало изплащането. Каза се, мисля, че централното управление на земледѣлческитѣ каси отказало да даде пари. Това е станало съ съгласието на централното управление на земледѣлческитѣ каси, слѣдователно, не може да откаже изплащането. Азъ съмъ на мнѣние, че ако правителството приема този договоръ отгорѣ си, трѣбва да внесе договора да се потвърди отъ Народното Собрание и слѣдъ това да се приеме този параграфъ за изплащането на тая сума.

Н. Мушановъ: Г-да народни прѣдставители! Слѣдъ дългитѣ и хубави рѣчи на много отъ г. г. прѣдговорившиятѣ, излишно се вижда да се говори вече по тоя въпросъ. Обаче, азъ днесъ ще говоря, защото г. Тончевъ съ рѣчта си не можѣ да ме разубѣди отъ онова убѣждение, което бѣхъ си съставилъ още вчера. Азъ искахъ да видя г. Тончевъ дали ще може да докаже, че българското правителство е дѣйствувало за смѣтка на земледѣлческитѣ каси, както той още вчера каза, дали ще можемъ да намѣримъ ние наистина онова пълномощие, или онова застъпничество за земледѣлческитѣ каси, за което говори, та съ достатъчно убѣдливостъ да можемъ да приемемъ, че бившето правителство е дѣйствувало отъ името на земледѣлческитѣ каси. Но когато въ рѣчта си той спомена, че българското правителство дѣйствувало за смѣтка на земледѣлческитѣ каси, обаче по устно упълномощаване на тия послѣднитѣ, азъ дойдохъ до убѣждението, че г. Тончевъ нѣма смѣлостъта да поддържа, че правителството е дѣйствувало за смѣтка на земледѣлческитѣ каси. Слѣдъ този отговоръ азъ ще поддържамъ онова, което мислѣхъ още вчера, а то се свежда къмъ това, което поддържа г. Теодоровъ.

Вкратцѣ, въпросътъ за субвенцията на Deutsche Levante Linie повдига три въпроса. Първиятъ въпросъ е: каква е стойността на договора, който е сключенъ между компанията и правителството. Вториятъ въпросъ е: слѣдъ сключването на договора, ако приемемъ, че не е законенъ по причина, че една отъ странитѣ, българската държава, не е задължена, защото не е прѣдставена законно, какви послѣдци може да има за държавата фактътъ, че компанията Deutsche Levante Linie е започнала изпълнението на своитѣ задължения. И третиятъ въпросъ: ако приемемъ договора, като сключенъ

и законно сключенъ, и ако приемемъ или отхвърлимъ да гласуваме сумата, какви могатъ да бѣдатъ резултатитѣ за България, гледано отъ чиста международна гледна точка?

По първия въпросъ, вѣрвамъ, и правителството нѣма да спори, какво г. Теодоровъ бѣше правъ въ аргументитѣ си. Нѣма никой да приеме, че българското правителство, когато е дѣйствувало, като прѣдставителъ на българската държава, безъ да има пълномощие, издадено по нашитѣ закони, отъ нашитѣ народни прѣдставители, българското правителство е могло да задължава нашата държава. Контрактъ се прави върху едно прѣдприятие и трѣбваше да има съглашение и отъ двѣтъ страни. Нашето правителство не е имало право да прѣдставлява държавата, защото не е имало законното пълномощие; то не е дѣйствувало отъ нейно име.

По втория въпросъ. Тѣй като задължението на Deutsche Levante Linie е било да се отбива въ Бургаското пристанище и била е започнала въ продължение на двѣ години да прави услуга споредъ нейното задължение, трѣбва да приемемъ, че ако даже договорътъ не е законенъ, трѣбва да има за насъ юридически послѣдствия, защото въ случая нашата държава е получила извѣстна облага. Второто заключение на г. Теодорова отъ юридическа точка зрѣние е пакъ правилно, че тия послѣдствия нѣма да произлѣзатъ отъ договора, а ще излѣзатъ отъ оня принципъ, че никой не може да се обогатява на чуждѣ грѣбъ. Азъ мисля, че г. г. министритѣ и г. Министъръ-Прѣдседателътъ нѣма да спорятъ върху това. По третия въпросъ най-важенъ е аргументътъ, който г. Министъръ-Прѣдседателътъ навежда, а именно: че ние, слаба балканска държавица, винаги сме били принудени въ международнитѣ спорове да абдикираме и тамъ, дѣто сме прави. Това е много вѣрно. Но азъ мисля, че балканскитѣ държавици, ако могатъ да се борятъ нѣкогажъ съ другитѣ силни държави, то е само съ едно оржие — съ оржието на правото. И българското народно прѣдставителство, което забѣлѣзва всичкото недоволство на тоя договоръ, би трѣбвало да даде поддръжка на българското правителство и да каже, че въ спороветѣ съ голѣмитѣ хора можемъ да бѣдемъ силни, само когато сме прави. И тогава ще спечели достолѣние и достойнство днешното правителство, а нѣма да спечели достолѣние и достойнство правителството на Т. Иванчова, за което народното прѣдставителство се е произнесло, че е долно, и го даде подъ сѣдъ. А този аргументъ е много важенъ и много трѣбва да се вслушваме въ него, когато дѣйствуваме като българско правителство. Достолѣнието на Българския Парламентъ изисква да дадемъ рѣшение такова, каквото е право, а българското правителство да дѣйствува оттамъ нататѣкъ държавнически, доколкото може да се поддържа съ рѣшението на Народното Собрание. И ако въ край на краищата чужда държава, който е силна, иска да наложи насила волята си, нека българското правителство да мисли държавнически,

да дѣйствува както ще, но пека не приемаме, че защото силнитѣ държави могат да надвиятъ съ сила, ние трѣбва да уронимъ достойнството на Българския Парламентъ, който отговаря прѣдъ българския народъ. И ще бѣде чудно, сегашното Народно Сѣбрание да приеме, че сдѣлката, която е свързалъ Т. Иванчовъ съ Deutsche Levante Linie, е законна и я утвърди, когато други день българскиятъ народъ ще чака резултата отъ оня сѣдѣ, назначенъ пакъ отъ сѣщитѣ партии, пакъ отъ сѣщото Народно Сѣбрание да сѣди кабинета на Тодора Иванчовъ, едно отъ обвиненията срѣщу които е и сключването на тоя контрактъ! Туй национално достойнство е по-важно, отколкото може да бѣде нахърнено нашето достойнство спрѣмо чуждитѣ сили. Ако ние поддържаме нѣщо, то е, не че можемъ да го защитимъ съ сили, а защото то е право — а тамъ сѣ силни по-малкитѣ народи. Но, г-да народни прѣдставители, има единъ важенъ въпросъ, който, мисля, трѣбва да прѣдрѣши онова рѣшение, което ние ще вземемъ по въпроса, по който дебатираме. Често икти въ нашитѣ Народни Сѣбрания министритѣ най-много ни патякватъ, че ние не можемъ да прѣвдвидимъ никакви кредити въ разходния бюджетъ, нито нови приходи, които не се обусловватъ отъ нѣкои законоположения вече приети. Когато искме да кажемъ, унищожете еднѣкакъвъ си кредитъ, вие казвате, чакайте да мине еди-кой законъ и еднажъ уреденъ този въпросъ, ще уредимъ и бюджета. Такъвъ бѣше въпросътъ и за депутатскитѣ заплати. Вие казвате, че не може да се плаща 15 или 20 л., защото има законодателно прѣдложение, по което ще се дебатира, и за да знаемъ каква ще бѣде заплатата, трѣбва да мине туй законоположение и тогава ще установимъ разходитѣ въ бюджета. Сѣщото нѣщо е и сега. Менѣ ми е странно, какъ почитаемото правителство отива да създава единъ прецедентъ, който може всѣко послѣдующе Народно Сѣбрание да увира въ очитѣ му. Кой е законътъ, който свързва нашата държава съ компанията, която иска субсидия? Законътъ е контрактътъ. А дѣ е този контрактъ? Какъ ще отидемъ ние днесъ да гласуваме една субсидия, когато, ако я гласуваме, тацитно ратифицираме контракта, който не е извѣстенъ? Азъ не знамъ този контрактъ. Челъ съмъ по вѣстниците, но за да можемъ истински и справедливо да се произнесемъ по този въпросъ, би трѣбвало да знаемъ какъвъ е този законъ, който наистина задължава българската държава да плаща тази субсидия, би трѣбвало, като български народни прѣдставители, ако искаме разумното разрѣшение на въпроса и ако е право, да подкрѣпимъ правителството. Казахъ, че тоя контрактъ не е билъ законно сключенъ; ако днесъ гласуваме субсидията, можемъ да дадемъ утвърждение на тоя контрактъ, който за въ бѣдѣще ще стане законъ за българското правителство, безъ да го знаемъ. Азъ ще гласувамъ за или противъ, но когато знамъ контракта. И ние, ако направимъ противното, ще изпаднаемъ въ такова глупаво положение,

че ще отидемъ да разрѣшимъ въпроса за утвърждението на единъ контрактъ, на който не знаемъ нито едно отъ условията му. Г-да народни прѣдставители! Който по-сериозно се замисли на въпроса, ще дойде до убѣждение, че ние отиваме да създаваме контрактъ, като народни прѣдставители, защото за мене ратификацията, която даваме всички съ изплащането на сумата, е тацитно ратифициране на договора. Защото имаме съгласието на Народното Сѣбрание по изплащането на нашитѣ задължения, изплащането на субсидията. По тоя въпросъ азъ мисля, че почитаемото Народно Сѣбрание трѣбва да приеме слѣдующата резолюция: да се извади тоя параграфъ отъ Министерството на Обществениѣ Сгради като разходъ и да се внесе контрактътъ отъ страна на българското правителство въ Народното Сѣбрание, да се произнесе по него, като се дебатира, за да видимъ, ако го утвърди, да платимъ субсидията, или ако го не утвърди, какво можемъ да направимъ. Защото не можемъ да гласуваме кредитъ върху аргументацията на правителството, тъй като нѣма законъ, който да урежда нашитѣ материални задължения, отъ които произтича сложената субсидия въ бюджета. Ето защо азъ поддържамъ прѣдложението, ако се не лѣжа, на г. Маджарова, именно да се изхвърли този параграфъ отъ разходитѣ на Министерството на Обществениѣ Сгради, а да се внесе договорътъ, за да можемъ да го дебатираме, да видимъ дали ще го ратифицираме или не и само тогава да кажемъ: утвърждаваме или отхвърляме договора и, слѣдователно, — гласуваме или не субсидията.

Г-да народни прѣдставители! Теню Начовъ бѣше интересенъ въ сключението си. Той казваше тъй: сега-засега българското правителство трѣбва да плати субсидията, а подиръ може да иска унищожението на договора. Това е свършено противно на онѣзи правни начала, които уреждатъ материята за договоритѣ. Ако ние днесъ ратифицираме изплащането на субсидията, ние утвърждаваме контракта и българското правителство нѣма право да иска унищожението на този договоръ. Мисля, че има голѣмо противорѣчие, което засега трѣбва да се отхвърли.

Като свършвамъ, ще напомня, че този въпросъ е важенъ, разрѣшенъ въ една или друга смисълъ. Почитаемото правителство съзнава сериозността на въпроса, за да може да се съгласи, за достойнството на Народното Сѣбрание, да го отложи, за да се разрѣши по единъ легаленъ начинъ; тогава поне всѣки ще вземе отговорността защо е гласувалъ за или противъ.

Въ полза на такова разрѣшение има и другъ сериозенъ аргументъ — аргументътъ на г. Теодорова, че може да бѣде единъ контрактъ незаконно сключенъ, но въ края на краищата може да бѣде полезенъ за българскитѣ интереси. Може да има такива случаи. Прѣдставѣте си, че отъ аргументитѣ, които ще ви наведатъ, може да се дойде до сключение, че този контрактъ е полезенъ. Истина е, че не е

законно сключенъ, но ние прѣдъ видъ на полезността, ще дадемъ съгласието си на правителството да продължава контрактътъ. Отъ каквото гледище да си поставите изучаването на контракта, трѣбва да прѣдшества гласуването на субсидията. Туй ще поддържамъ и мисля, че всѣки народенъ прѣдставителъ, който иска по-разумно и съвѣстно да гласува, трѣбва да поддържа тона.

Е. Мирски: Г-да народни прѣдставители! Слѣдъ това, което се говори и отъ г. Муханова, по моето разбиране, остава малко да се каже, при всичко че има още да се говори. Въпросътъ е отъ голѣма принципиална важностъ. Касае се да се види дали българскиятъ народъ самъ кисията си развързва или му я развързва този или онзи, безъ да сж упълномощени отъ него, отъ Народното Събрание, тия лица. За жалостъ, нашата конституция, колкото и да е пълна въ нѣкои отношения, въ това отношение не е толкова пълна. Ние имаме, напр., наредба за договоритѣ, които сключва нашата държава съ други държави. Тази наредба я имаме въ чл. 17 на основния законъ. Съ прискърбие казвамъ, че наредбата не е тъй ясна, щото да не се оправдае на прѣзъ погледъ единъ денъ единъ министъръ, който би сключилъ договоръ съ нѣкоя държава безъ пълномощие. (Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: Това не е държава!) Чл. 17 на конституцията казва, че съ пълномощие отъ Народното Събрание се сключватъ договори съ правителствата на съседнитѣ държави. Думата „съседнитѣ“ азъ мисля, че нѣма да дава основание да се разбира, че нѣкой български министъръ ще си позволи да сключи договоръ съ несъседна държава, безъ пълномощие отъ Народното Събрание, макаръ че стои неумѣстно тукъ думата „съседни“. Това относително казаното въ конституцията по сключването на договори съ други държави. По случай сключването договори съ трети лица, не държави, ние имаме наредби въ закона за отчетността по бюджета. Ако тия наредби сж въ нѣщо недостатъчни, необходимо е за всѣки конкретенъ случай да се внесе законопроектъ отъ надлежния министъръ. Тукъ е ставало и другъ пѣтъ, на вѣрвамъ, че това ще го правятъ всички, които сж днесъ министри въ България, и ония, които ще дойдатъ за напредъ подиръ тѣхъ. Напр., азъ си наумявамъ закона, съ който се опрѣдѣли субсидията на българското параходно дружество. И така, не може по никакъвъ начинъ, безъ единъ законодателенъ актъ, билъ той отъ общъ характеръ, билъ а. л. нос гласуващъ, да се задължава българската държава. Слѣдователно, този договоръ не свързва българската държава. Не я свързва отъ правна точка зрѣние, разбира се.

Но тукъ имаме една сдѣлка, и по тази сдѣлка България рано или късно ще плати и, може би, е платила нѣщо. Азъ се интересувахъ по поводъ на това, което говори г. Тончевъ и което подхвърли другъ единъ отъ либералната партия, а именно г. Досевъ, да намѣри подкрѣпата, да намѣри осно-

ванието за сключването на договора въ закона за земеделѣческитѣ каси, но не го намѣри. Тамъ изрично е наредено какво могатъ да вършатъ земеделѣческитѣ каси, респективно централното имъ управление. Тамъ е казано, че отъ паритѣ, които спечелитъ каситѣ, 97% ще се прилагатъ къмъ капитала на каситѣ, а 3% отъ печалбитѣ ще се даватъ на служащитѣ. Каза се, че нѣкакво допълнение е имало и тамъ се говорило, че 5% могло да се отдѣля отъ печалбитѣ на каситѣ за подобрене на земеделѣието. Това нѣщо не се намира въ допълнението къмъ закона за земеделѣческитѣ каси и се лѣжатъ тия лица, които казватъ за това нѣщо, освѣнъ ако има парадопълнение, допълнение на допълнението. Допълнението, което азъ четохъ не е таково; и, може би, защото има въ единъ членъ думата „5%“, това да е излѣгало нѣкои отъ господата, които мислятъ и поддържатъ, че има у насъ законъ, който да дава право на земеделѣческитѣ каси да отдѣлятъ 5% отъ печалбитѣ за подобрене на земеделѣието. Има именно въ допълнението на закона за земеделѣческитѣ каси една наредба, че извѣстни каси въ България, които сж поменувани въ това допълнение на закона, ще иматъ право да облагатъ съ 5% върху поземелния налогъ за допълване на капитала до размѣра на 70.000 л. Туй 5% се поменува, но свършено за други нѣща. Азъ се чудя какъ досега сж били утвърждавани бюджетитѣ на земеделѣческитѣ каси, безъ да се обърне внимание дали това, което правятъ каситѣ, е съобразно съ закона и допълнението на закона за земеделѣческитѣ каси. Защото прѣстъпление е да се харчи повече пари отъ земеделѣческитѣ каси отъ онова, което законътъ дава право да харчатъ, или за други разходи, за които законътъ не прѣдвижда. (Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: Кой е направилъ?) Който и да е, не искамъ да зная. И така, като има въ закона за земеделѣческитѣ каси наредба, че никой тѣхенъ бюджетъ да се не упражнява докато не бѣде утвърденъ отъ Министерския Съвѣтъ, а ако нѣкой съставъ на Министерския Съвѣтъ е утвърдилъ бюджети, въ които има разходи неправилни, разбира се, това не е задължително за управлението на земеделѣческитѣ каси. И, може би, затова днешниятъ съставъ на Министерския Съвѣтъ иска, както каза г. Мухановъ, мѣлчливо да нагърби българската хазна съ това задължение, което е възникнало отъ ставалия вече фамозенъ договоръ съ Deutsche Levante Linie.

За да можемъ ние да гласуваме за субсидия нѣкаква сума тая година, а, може би, и да се задължимъ да гласуваме такава же сума и други години, трѣбва, необходимо е, както се изтъкна и днесъ отъ прѣдговорившитѣ вече, да се даде на насъ in extenso тоя договоръ. Отъ насъ ще зависи да одобримъ ли тоя договоръ или не. Ако намѣримъ, че той е въ полза на държавата, ние, може би, ще го одобримъ, а ако не, ние ще го приемемъ не като договоръ, а като една фактическа сдѣлка, която

налага на българската държава известно задължение по справедливост. Въ всеки случай, азъ мисля, че г. Министър-Прѣдседателътъ и другаритѣ му ще направятъ актъ на една голѣма законностъ, ако заявятъ, че оттеглятъ засега гласуването на разхода за спомагане на Deutsche Levante Linie и оставатъ това за едно друго засѣдане, като по-напрѣдъ ни се раздаде тоя договоръ и тѣ внесатъ по него прѣдложение, било за да го одобримъ, защото го намиратъ, че е отъ полза за страната, било да го отиѣтимъ, или да платимъ само по справедливостъ за извършената намъ услуга досега.

Министър-Прѣдседателъ Д-ръ С. Даневъ: Г-да народни прѣдставители! Обърна се внимание отъ нѣкои си г. г. оратори на ползата или врѣдната отъ сключения между нашето правителство и Deutsche Levante Linie договоръ. Нѣкои го нападаха много остро; други же мислѣха, че той едва ли не е най-силниятъ лостъ за повдигането на нашето земледѣлие и на нашата дребна търговия. Азъ, на основание на даннитѣ, които имамъ на ръка, мога да кажа, че истината е въ срѣдата. Че договорътъ е принесълъ извѣстна полза, за това не ще никакво съмнѣние. Подиръ сключването на този договоръ ние видѣхме дребни пратки на малки търговци да се направляватъ направо къмъ свѣтовнитѣ тържища, каквито сж Хамбургъ и Анверсъ. А това, съ други думи казано, значи, да се помогне на дребната търговия и на онѣзи производители, отъ които дребната търговия живѣе. А дребната търговия е въ прѣко сърикосновение съ земледѣлца. И тѣй, азъ допускамъ, че ползитѣ, които ще извлѣче дребната търговия, трѣбва да се отзоватъ отчасти на самитѣ земледѣлци производители. Ето защо, по начало азъ намирамъ, че договорътъ не е врѣденъ. Той си има добритѣ страни, той е принесълъ извѣстна полза. Обаче, азъ не мога да се идентифицирамъ съ този договоръ въ всичкитѣ му части. Това да се разбере добръ. Азъ мога да намирамъ нѣкои негови условия тежки. Ако бѣхъ въ положение да третирамъ наново, азъ бихъ искалъ да внесе непрѣмѣнно въ този договоръ извѣстни измѣнения. Напр., задължението за търговцитѣ, да съобщаватъ въ единъ срокъ отъ 30 дена, прѣди пристигането на параходитѣ, какви пратки тѣ ще товарятъ — този срокъ е много дълъгъ. (Д. Тончевъ: 15 дена.) 30 дена е.

По отношение на тарифата и тамъ може да се направи нѣщо. Най-сетнѣ, колкото се касае до субвенцията, може да става въпросъ, дали тази субвенция не е малко височка. Както и да е, азъ искамъ да река, че за себе си, колкото и да приемемъ по начало договора, бихъ направилъ извѣстна резерва въ неговитѣ постановления. И щомъ съмъ въ туй положение, азъ, който прѣдставлявамъ правителството, не мога да ви прѣдставя този договоръ на одобрение. И дѣйствително, какъ искате да ви го прѣдставя на одобрение? Нали азъ трѣбва да

имамъ мнѣние за него: или да намирамъ, че този договоръ не само по принципъ, а и тѣй, както си е, съ всички подробности, трѣбва да бѣде прокаранъ, или пъкъ, ако не мога да настоявамъ прѣдъ васъ, че той трѣбва да бѣде приетъ — защото договоритѣ или се приематъ, или се отхвърлятъ изцѣло, — азъ, естествено, не мога да ви го внеса. Само оня, който на мое мѣсто би могълъ да се идентифицира напълно съ този договоръ, само той, разбирамъ, може да дойде да ви каже: ето, г-да, азъ намирамъ, че този договоръ е добъръ не само по начало, но и въ всички негови постановления, и затова настоявамъ да се прокара. Та или ще го прокара, или пъкъ, ако не го прокара, ще тегли въ случая послѣдствията. Азъ не съмъ въ това положение; и понеже не съмъ въ това положение, ще бѣде просто комедия да ви прѣдставямъ на одобрение договоръ, който азъ нѣма да бѣда въ положение да защитя въ най-малкитѣ му подробности. (К. Мирски: Като фактическа сдѣлка.) Щомъ е така, ще си обясните, защо азъ не се явявамъ прѣдъ васъ съ самия договоръ. Ето защо азъ казвамъ, като не се идентифицирамъ съ договора, не мога да ви го прѣдставя тукъ на одобрение. Като намирамъ на туй обстоятелство, азъ искамъ да разсѣя страха на всички тия отъ васъ, които казватъ, че като искамъ да се одобри сумата, съмъ искалъ да се одобри и договорътъ. Напротивъ, отъ моитѣ думи ще разберете, че вие можете да гласувате за тая сума и пакъ да имате особено мнѣние за договора. Това може да ви се види странно, но нѣма нищо по-естествено отъ него. Азъ не се явявамъ, г-да, прѣдъ васъ съ цѣлъ да ви кажа: утвърдѣте този договоръ. И именно, като не се явявамъ прѣдъ васъ съ такава цѣлъ, азъ не се впускамъ въ юридическата страна на въпроса. И вчера казахъ на г. Владимира Димитровъ: Вие можете да бѣдете прави, но азъ не се поставямъ на юридическа почва, а на фактическа, че е имало единъ договоръ — правъ, кривъ, какъвто и да е, — който е създалъ извѣстно положение и което положение намъ ни коштува извѣстна сума. То е сжщото, като да бихъ казалъ: г-да, азъ намирамъ за нужно да се притечете на помощъ на еди-кои си въ България, безъ да имаме специаленъ законъ; вотирайте просто и чисто 100.000 л., да кажемъ, за помощъ на земледѣлцитѣ; оставѣте ги на мое усмотрѣние, азъ ще ги раздамъ по принадлежностъ, разбира се ако имате довѣрие въ мене. Въ случая азъ се поставямъ на сжщото положение и казвамъ, че понеже намирамъ извѣстно създадено положение, то за да излѣза отъ него, считамъ за необходимо да искамъ една сума отъ 115.000 л. Колкото се касае за договора, ако искате, осѣдѣте го, признайте, че този договоръ, за да бѣде валиденъ, трѣбвало да мине прѣзъ Камарата. Ако искате, направѣте такава бѣлѣжка, за да не се помисли, че съ вотирането на тази сума вие прощавате лицата, които сж участвували въ този договоръ, като сж го подписали помимо

Народното Събрание. Не, азъ бихъ ви молилъ да влѣзете въ мосто положение и да разберете фактически създадената обстановка. А какво е това фактическо положение, ще разбере г. Марковъ и нѣкои други; може би всички да не го разбератъ. Но то е такава, щото трѣбва да настоявамъ за гласуването на тази сума, и азъ ви моли да не искате отъ мене да говоря повече по такъвъ деликатенъ въпросъ, защото може да кажа работи, които, най-сетнѣ, не сѫ приятни нито за мене лично, нито за васъ. Ето какъ е поставена работата, ето какъ азъ гледамъ на нея и ето защо настоявамъ да се отпусне сумата 115.000 л., безъ да ви представямъ самия договоръ, одобрението на който не искамъ.

Трѣбва да ви обадя само едно, че напоследѣтъ Deutsche Levante Linie бѣше се обърнала къмъ насъ да иска извѣстни измѣнения въ договора. Работата е сега на изучаване. Ако би да дойдемъ до заключение, че при днешното положение може да се направи по този договоръ нѣщо ползовито за страната, то ние, разбира се, като вземемъ вашето съгласие, ще внесемъ извѣстни измѣнения или допълнения въ договора и въ такъвъ случай ще ви го представимъ изцѣло на одобрение. Но додѣто това не стане, ние не можемъ да ви представимъ никакъвъ контрактъ на одобрение, а ще искаме, за да направимъ честъ на подписа на единъ български министъръ, да теглимъ ония послѣдствия, които трѣбва да се теглятъ отъ едно фактически създадено положение.

Ю. Теодоровъ: Това сѫ софизми отъ Ваша страна! Азъ съмъ челъ договора! Тукъ има юристи, които знаятъ повече отъ насъ. Трѣбва да го дадете, за да видимъ какъвъ е този договоръ. Азъ съмъ го челъ, но дайте го да се прочете тукъ отъ трибуната.

Министъръ-Прѣдседателъ Д-ръ С. Даневъ: Не е къмъ дѣлото. Азъ не ви казвамъ: вотирайте договора, за да има нужда да ви го представявамъ.

Ю. Теодоровъ: Има юристи, които знаятъ подобря отъ мене въпроса и искатъ да дадатъ мнѣние. Мисля, че говорятъ en pleine connaissance de cause.

Е. Калчовъ: Вчера азъ говорихъ, г-да прѣдставители, по сѣция параграфъ и мнозина други говориха. Всинца сме съгласни, че съ гласуването безъ никаква резерва на тая сума, ние мълчеливо одобряваме този договоръ. Стана дума прѣдварително да се внесе въ Народното Събрание договора и, ако го одобримъ, естествено е, ще прѣдвидимъ тая сума. Но каза се, че се касае за сума изразходвана вече, която трѣбва да се отпусне. Прѣдъ видъ декларацията на г. Министъръ-Прѣдседателя, която азъ намирамъ много умѣстна — той казва, че за да ви внесемъ единъ договоръ, трѣбва прѣдварително да мислимъ, че е приемливъ, — когато едно правителство внесе единъ договоръ, макаръ

че е билъ сключванъ отъ друго правителство, не може да каже, че ние се дезинтересиране, правѣте каквото обичате: като го внесе, трѣбва да го обсеби и, ако не го одобри Народното Събрание, да тегли послѣдствията. Самъ г. Министъръ-Прѣдседателъ даде да се разбере, че може да е съгласенъ въ нѣкои точки, но има и точки, които не одобрява. А извѣстно е, ако една точка въ единъ договоръ не се одобрява, не може да се приеме цѣлиятъ договоръ. Сега ние като говоримъ противъ договора, естествено е, не можемъ да мислимъ, че като плащаме за 5 години на една компания, че никаква полза нѣмаме отъ нея. Естествено, ще има облаги, но ние твърдимъ, че жертвитѣ не съотвѣтствуватъ на облагитѣ. Ето защо ние не одобрихме условията на този договоръ, за което се ниса и въ печата на врѣмето си; всичко това ни навежда да считаме не дотамъ ползеиъ той договоръ. Сега вие знаете, че нашата главна задача е да бдимъ за пазенето на законитѣ, а прѣди всичко за финансови закони; всички сме съгласни, че това е ставало противъ закона за отчетността по бюджета. Не може да се изразходва никаква сума, ако не е вписана въ бюджета. Не може договоръ да се сключва, безъ да е санкциониранъ и одобренъ отъ Народното Събрание. Каза се, че тогавашното правителство е било рѣшило да се взематъ отъ земледѣлческитѣ каси суми за изплащане на тия пари. Защо? Ами земледѣлческитѣ каси могатъ да харчатъ за по-голѣми нужди, отколкото за тая цѣль. Отдѣ накждѣ земледѣлческитѣ каси да даватъ пари на чуждитѣ компании? Много работи има да вършатъ земледѣлческитѣ каси, додѣто доде редъ за да могатъ да даватъ такива пари. Аргументътъ, който г. Тончевъ приведе, че и въ странство на таква компания се даватъ субсидии, ми се вижда не дотамъ умѣстенъ; тамъ се даватъ субсидии за поощрение и насърчение на свои — народни компании, а ние даваме на германски или чужди компании. Най-послѣ, ако правителството е дошло до убѣждението, че субсидии трѣбва да се даватъ, защо не е станалъ търгъ? Извѣстно е, че търгъ само до 2.000 л. може да стане безъ одобрение отъ Народното Събрание. Така щото, всичкитѣ тия работи за мене сѫ тъмни и необясними, и това е причината, дѣто и общественото мнѣние на врѣмето не погледна одобрително на договора. Прѣдъ видъ на всичко това, ако ние, народното прѣдставителство, като ни се прѣдстави за пръвъ пѣтъ сумата, ако я приемемъ и замѣлимъ, разбира се, ще понесемъ и отговорността. Ето защо азъ мисля да се произнесемъ противъ тоя договоръ. Като имаме прѣдъ видъ, че настоящето правителство не може да внесе тоя договоръ, понеже то самъ декларира, че субсидията е висока и че има и други точки неприемливи, какво остава намъ да направимъ? Споредъ мене, понеже сумитѣ сѫ похарчени, трѣбва да ги дадемъ и да кажемъ същеврѣменно, че считаме този договоръ, че е направенъ противъ законитѣ на страната, безъ съгла-

сието на народното прѣдставителство, и като такъвъ — врѣдителенъ за страната. Азъ съмъ написалъ въ тази смисълъ едно прѣдложение и моля почитаемото правителство да се съгласи съ него. Същеврѣменно ще моля да се съгласите да натоваримъ правителството да вземе мѣрки за денонсирането на този договоръ за бѣдѣще. Като казвамъ това, бързамъ да прибавя, че ако правителството, както и самиятъ уважаемъ Министъръ-Прѣдседателъ загатна, би могло да направи нѣкои подобрения въ договора и ни го прѣдстави, може би да го одобримъ; но тъй, както е договорътъ, азъ мисля, че е полезно за страната да се не приеме, защото е станалъ противъ законитѣ на страната. Прочее, добръ би било правителството да го денонсира. (Министъръ-Прѣдседателъ Д-ръ С. Даневъ: Да го уреди. Недѣйте императивно постави въпроса!)

К. Калчовъ: Приемамъ поправката „да се уреди“, и въ тая смисълъ правя прѣдложението си.

Д. Марковъ: Г-да прѣдставители! Вчерашното и днешното засѣдания почти се погълнаха изключително съ разискването на този параграфъ, и азъ нѣма да събъркамъ, ако кажа, че гледамъ между много отъ ораторитѣ, които вземаха думата, собственото имъ противорѣчие, както и отъ това, което г. Министъръ-Прѣдседателъ каза, че тоя въпросъ става вече изчерпателенъ. Той каза слѣдующето: влѣзте въ положението на правителството и разберѣте, че ако отхвърлите тоя параграфъ, вие туряте въ много трудно положение министерството. Азъ съмъ увѣренъ, че г. министърътъ не подозира ни най-малко тия, които говориха, поне за себе си мога да кажа, че иматъ за цѣль съ отказването на тоя кредитъ не да се борятъ противъ субвенцията на Deutsche Levante Linie, а да създадатъ мжнотии на правителството. Такова намѣрение, азъ за себе си поне заявявамъ категорически, че нѣмамъ и не вѣрвамъ и тѣзи почтени господа, които вземаха думата, отъ това да сж се въодушевявали. И ние не сме отъ да не съзнаваме положението, което ще се създаде на правителството. То ще бѣде твърдѣ трудно. Но ние искаме, нашето правителство, което е плътъ отъ плътъта ни, което прѣдставлява народа и съ което ние искаме съвмѣстно да законодателствуваме, като иде съ единъ свой бюджетъ и казва: дайте сумата 115.000 л., защото азъ заварихъ въ архивитѣ единъ контрактъ, който с получилъ начало на изпълнение, на който почти $\frac{2}{3}$ отъ врѣмето е изтекло, дайте да платимъ, — самото правителство, казвамъ, не съзнава ли длъжността на туй народно прѣдставителство да каже: ние не знаемъ за този контрактъ, ние за такъвъ контрактъ сега за пръвъ пътъ слушаеме, или: едно врѣме пресата и общественото мнѣние говориха, но сега искаме въ Камарата да го внесете, да видимъ контракта и да ви гласуваме тогава сумата. Г-нъ министърътъ е правъ. Той казва: практическа полза каква ще извлѣчете вие,

г-да, които искате да видите този договоръ; вие не можете този договоръ да го отхвърлите; ако вие заявявате, че само да го прочетете искате, че само за свѣдѣние го искате, а въ резултатъ да гласувате кредита, то е лесно: ще да излѣзе докладчикътъ и ще го прочете и ще се свърши работата. Но азъ мисля, че съ искането да се прочете договорътъ тукъ е въпросътъ да се отворятъ дебати: приемливъ ли е тоя договоръ, трѣбва ли да се ратифицира отъ Камарата този договоръ d'une manièrre expresse, и въобще трѣбва ли да го узаконяваме. И щомъ не можемъ да вземемъ таква рѣшение, защото пакъ въ трудно положение ще поставимъ правителството, тогава азъ питамъ: съ гласуването на този параграфъ, както иска правителството, ние не сме ли въ правото си да поискаме поне едно изъяснение устно, какъвто прѣди малко г. министърътъ направи, като каза слѣдующето: г-да, азъ ви заявявамъ, че отъ този договоръ извѣстна полза за държавата е извлѣчена — това е достатъчно по първи въпросъ — но азъ, като прѣдставител на правителството, не мога да ви внеса този договоръ и да ви го раздамъ, защото далечъ съмъ отъ мисълта да се турямъ на почвата да го браня, защото извѣстни клаузи въ него ми се вижда, че не мога да се ангажирамъ да ги защищавамъ: срокътъ, цѣната, сумата, която се плаща, тарифниятъ въпросъ и пр., — значи, маса малки работи, които правятъ голѣмото колело, — и въ концѣ-концовъ ще трѣбва да се каже, че тоя договоръ е билъ сключенъ въ интереса на българското съкровище или не. Хубаво! Ами ние, какво направихме въ извънредната сесия съ единъ другъ въпросъ много аналогиченъ на този — съ премията на захарната фабрика, премия, плащана въ течение на нѣколко години? Яви се въ Народното Събрание пакъ по единъ бюджетъ на Министерството на Търговията и Земледѣлието, въ който бѣше внесена тая премия, и народното прѣдставителство я отхвърли. Внесохте я втори пътъ, и пакъ се отхвърли. (Министъръ-Прѣдседателъ Д-ръ С. Даневъ: И много злѣ се направи!) Г-нъ министре, азъ бѣхъ за да се гласува премията и се турихъ на почвата, че именно тукъ грѣшимъ и че, ако отиде въпросътъ въ сѣдилищата, ние ще загубимъ процеса. Какво поддържахъ тогава? Но да оставимъ това настрана. Народното прѣдставителство, мимъ увѣщанията на правителството, което на три пѣти се домогна да го прокара, този въпросъ го отхвърли. Г-нъ Франгя най-вече бѣше непримиримъ, като казваше: не бива така, не бива, и успѣ да отхвърли туй нѣщо. (А. Франгя: Една бѣлѣжка. Азъ направихъ едно прѣдложение да се дадатъ 200.000 л. Казвахъ само онова, което е противозаконно, 5 на хилядата да не се приема. Това го има въ дневницитѣ!) Това не измѣнява на заключението.

Тая захарна фабрика и тя има Белгийския кралъ задъ себе си и тя е чужда и, слава Богу, ако Белгия нѣма кораби, има сухопътна войска, но досега нѣкоя особена мжнотии не срѣщнахме. И по този

въпросъ правителството какво е направило, добръ е да знаемъ. (Министъръ-Прѣдседателъ Д-ръ С. Даневъ: Ние се задоволихме по въпроса за 5-тъ лева да го направимъ министерски въпросъ: или да наднемъ, или да се приеме. И затуй мълчахме.) И азъ ви поздравлявамъ, че сте успѣли да уредите така този въпросъ, и съмъ сигуренъ, че ще успѣете да уредите и въпроса за Deutsche Levante Linie, както го уредихте и съ белгийската фабрика, понеже ще имате вота на Народното Събрание, което казва тъй: миналото правителство е правило отводъ на закона. То като се е опасявало, види се, че ако внесе договора, който е прѣдметъ на разискване, въ онова Народно Събрание, не е могло да събере нужното число гласове, за да го прокара, е отбѣгнало да ангажира държавата и е отишло да ангажира друго учрѣждение, което не е ни въ клинъ, ни въ ржавъ по морското плаване и по вноса и износа. Има си тамъ отдѣленъ бюджетъ, има суми и дотогава, докогато каситъ сж се подчинявали на този обходъ на закона, ние не бѣхме сезирани съ въпроса, Камарата бѣ чужда на тази сѣлка. Днесъ, обаче, ние имаме прѣлъ редъ фази: положението е измѣнено, касата е съзнала, че не трѣбва да прави това, и правителството се намѣри прѣдъ това задължение и, естествено, туй правителство не желае да направи обходъ на закона, да намѣри друго учрѣждение за да вземе пари за този ангажментъ, и явява се откровено и чисто прѣдъ Народното Събрание и казва: дайте 115,000 фр. за да покрие туй задължение. Но отъ самитъ думи на почитаемия Министъръ-Прѣдседателъ се вижда, че той колкото и да съзнава ползата отъ договора — известна полза, — обаче е единъ договоръ, който уронва интереситъ на държавното съкровище, защото въ своитъ изискания не е въ интереситъ на страната. Сега, ние какво трѣбва да направимъ, за да излѣземъ отъ това безизходно положение? Въ една конституционна държава кое е най-главното, най-дѣното, най-милото и скъпо отъ правата и прерогативитъ на народното прѣдставителство? Първо, нали иде то да законодателствува и, прѣди всичко, да даде на правителството бюджетъ, да установи приходитъ и да оторизира разходитъ? Щомъ вие днесъ въ тая сесия искате отъ народнитъ прѣдставители да дадатъ оторизация, за да направите единъ разходъ, вие трѣбва да опрѣдѣлите ползата, вие трѣбва да опрѣдѣлите законността, вие трѣбва да опрѣдѣлите необходимостта, като правителство, прѣдъ народнитъ избраници. Щомъ вие опрѣдѣлите l'utilité, щомъ вие опрѣдѣлите законността, щомъ опрѣдѣлите необходимостта отъ това нѣщо, бѣдѣте сигурни, че всички трѣбва да ви съдѣйствуваме, ипакъ ние манкираме на капиталното наше назначение, ще губимъ врѣме и ще ви правимъ обструкция. Щомъ вие не се явите на масата да вземете отговорността върху l'utilité-то, щомъ вие правите известни резерви, че не се отождествявате съ дого-

вора прѣдъ видъ на нѣкои работи, които ви шокиратъ, какво трѣбва да направимъ? Елате да промѣнимъ ролитъ си. Станѣте народни прѣдставители и покажете пакти. Вие какво казвате? За да се прѣмахнатъ известни неприятности, дайте да се отървемъ. Това не отговаря на нашето назначение или на вашето задължение. Защото, азъ съмъ увѣренъ, че тази дума на г. Министъръ-Прѣдседателя, помнете я всички, въ държавния съдъ ще се говори върху нея съ данни, че отъ трибуната г. Министъръ-Прѣдседателъ е съзналъ, че България е извлѣкла полза за съкровището, и на ония, на които вмѣнявате въ вина, че сж сключили този договоръ, вие имъ давате почти право. (Министъръ-Прѣдседателъ Д-ръ С. Даневъ: Еее!) Това е мое мнѣние. Затова азъ Ви моли да бѣдете по внимателни по единъ деликатенъ въпросъ. (Министъръ-Прѣдседателъ Д-ръ С. Даневъ: Много внимателенъ съмъ.) Ние миналата година вдигахме рѣка, за да даваме подъ съдъ министритъ, и днесъ идемъ да признаемъ, че това, което тѣ сж вършили, е въ полза на държавното съкровище. Или едното е вѣрно, или обратното. И затова, за да запазимъ ние, като народни прѣдставители, своето назначение, които единствено развързваме кесията на народа и даваме пари на правителството, ние трѣбва абсолютно да отхвърлимъ тая сума. Трѣбва да се разбере вече вѣтъ отъ границитъ на тази нещастна страна, и тукъ вжтрѣ, че българскитъ министри като седятъ на мѣстата и заематъ портфейли, въ кабинета имъ като отиде единъ консулъ или нѣкой чужденецъ и извърши една сѣлка, да знаятъ какво да вършатъ; да се знае, че не може, като се сключи съ единъ тавазинъ на нѣкой чуждъ агентъ контрактъ и — туркоплатещи — трѣбва да платимъ. Това не е единъ случай. Тукъ сж вече редица случаи въ България, дѣто въ тази смисълъ сж се вмѣсвали въ работитъ на слабата България, като не защитена, а днесъ тя е много силна, защото се радва на голѣма протекция и, азъ съмъ убѣденъ, че ако Германия поиска това, нашата покровителка и нейната съюзница ще кажатъ: не можете вие да ги хванете и да имъ кажете: la bourse ou la vie, кесията или живота. Благодарѣте на Deutsche Levante Linie за услугитъ ѝ досега, кажете паракодитъ ѝ да се не спиратъ до Бургазъ и ако трѣбва за нѣкои dommages interets да имъ се плати нѣщо, но за любовта на тази страна и нейното достолюбіе, съгласѣте се вие, болшинството, да отхвърлимъ това. Ние не обвиняваме министерството, но трѣбва да покажемъ, че не може да се върши работа безъ чорбаджията и че трѣбва да знаемъ кой ние и кой плаща. Това е моралътъ, който ще се добие, ако откажемъ плащането на сумата.

Д. Тончевъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ виждамъ, че много отъ васъ се боятъ да не би да създадатъ нѣкакви доказателства въ наша полза за прѣдъ държавния съдъ. (Д. Марковъ: Ни най-малко!) Заявявамъ ви най-тържествено, че защи-

тата ни прѣдъ Държавния сѣдъ нѣма да черпимъ нито отъ думитѣ на г. Министъръ-Прѣдседателя, който признава, че договорътъ е принесълъ на държавата полза, нито отъ думитѣ и прѣдложението на г. Коча Калчовъ, който казва, че, споредъ общественото мнѣние, този договоръ билъ врѣденъ. (К. Калчовъ: Субсидирането!) Не е въпросътъ ви за субсидирането. — Защото, ако г. Министъръ-Прѣдседателятъ мисли, че договорътъ е билъ полезенъ, а пъкъ г. Кочо Калчовъ, воденъ отъ общественото мнѣние, казва, че билъ врѣденъ, може да прѣдставимъ цѣлъ редъ статистически данни, които да убѣдятъ единъ независимъ и самостоятеленъ сѣдъ въ противното на онова, което е казалъ г. Министъръ-Прѣдседателятъ, или же въ противното на онова, което е твърдилъ г. Кочо Калчовъ. (Н. Мушановъ: Може да бѣде полезенъ и пакъ да е незаконенъ!) Противъ бившитѣ министри се заведе углавно прѣслѣждане не защото договорътъ е врѣдителенъ, а защото се счете, че билъ нарушенъ закона за земледѣлческитѣ каси. Слѣдователно, въпросътъ за неговата полезностъ или неполезностъ нито е билъ зачекванъ нѣкога, нито ще се зачеква. Обвинението се основава на едно просто закононарушение.

Слѣдъ тѣзи декларации азъ ще ви се помоля, г-да прѣдставители, да счетете, че г. Кочо Калчовъ ви прави едно недостойно прѣдложение и ето защо. Вие всички говорите, че нѣмате извѣстие отъ този договоръ, че не сте го чели. Какво ви прѣдлага неговата милостъ? Да приемете една забѣлѣжка, въ която да се каже, че народното прѣдставителство гласува кредита, като признава, че този договоръ е врѣдителенъ. На какво основание ще гласувате забѣлѣжката за врѣдителността на договора? Нали всички вие заявихте, че не сте чели този договоръ? Мигаръ само г. Кочо Калчовъ го е челъ и иска да свидѣтельствува врѣдителността му? Ако се основаваме на общественото мнѣние относително врѣдителността на г. Коча Калчовъ за обществото, то ще трѣбва да прѣдполагаме много работи оскѣрбителни за него. Мигаръ ще се ръководимъ отъ това, какво билъ писалъ вѣстникътъ? Ето защо азъ крайно съжалявамъ, че такъвъ единъ човѣкъ, интеллигентинъ, разуменъ, като г. Коча Калчовъ, можда да си позволи да иска по този начинъ да подвежда народното прѣдставителство. Азъ ви заявямъ пакъ повторно, че, ако даже приемете забѣлѣжката на г. Коча Калчовъ, тя въ нищо нѣма да ни поврѣди прѣдъ Държавния сѣдъ, защото не е той, който ще удостовѣри прѣдъ него врѣдителността на този договоръ. Ако г. Калчовъ бѣше послѣдователенъ, трѣбваше да каже съ забѣлѣжката си, че се задѣлжава или поканва правителството веднага же да денонсира договора, като врѣдителенъ. Г-нъ Марковъ е правъ; ако Народното Събрание иска да бѣде послѣдователно по обвинението на бившитѣ министри върху тази точка прѣдъ Държавния сѣдъ, нѣма, освѣнъ да отхвърли договора. Само съ отхвърлянето му вие ще бѣ-

дете послѣдователни докрая; гласувате ли кредита, безполезно е да спорите съ г. Министъръ-Прѣдседателя и съ други върху въпроса, дали фактътъ на гласуването съставлява ратификация, или узаконение на договора. Държавниятъ сѣдъ, за да опрѣдѣли имало ли е или нѣмало мѣлчеливо ратифициране, ще се води по указания на гражданския законъ за тази материя. Ето защо, г-да народни прѣдставители, азъ ще ви помоля, при гласуването да се ръководите само отъ едно нѣщо. Ако искате да не създадете съ вота си доказателства въ наша полза прѣдъ Държавния сѣдъ, отхвърлѣте кредита, а заедно съ това и договора, както ви прѣдлага г. Марковъ. То е най-право. Само тогазъ ще поддържате рѣшението си по обвинението за сключването на този договоръ. Ако не се ръководите отъ тѣзи съображения, вие не можете да приемете прѣдложението и забѣлѣжката на г. Коча Хаджи Калчовъ, защото, щомъ признаете, че договорътъ е врѣдителенъ за страната, ще се произнесете върху едно нѣщо, върху единъ договоръ, за съдържанието на който ей сега заявихте, че не знаете, нито хаберъ имате. И наистина, какво ще излѣзе, ако приемете г. Калчовата забѣлѣжка? Ще излѣзе, че сж достатѣчни думитѣ на г. Коча Калчовъ да подведатъ цѣло Събрание и да го накаратъ да признае за врѣдителенъ единъ договоръ, който не е нито чело, нито видѣло. Азъ високо протестирамъ противъ несправедливостта, която се крие въ забѣлѣжката на г. Коча Калчовъ. Азъ Ви познавамъ много отколтѣ, та прѣдъ мене, г-нъ Калчовъ, тия работи не минаватъ.

К. Калчовъ: Искамъ думата.

Прѣдседателствующъ Д. К. Поповъ: Само за обяснение Ви давамъ думата.

К. Калчовъ: Азъ съжалявамъ, че г. Тончевъ нито е чулъ какво се говори, нито какво се пише въ прѣдложението. Ние казваме, че този договоръ е издаденъ противъ прѣдписанията на закона, че не е станалъ по одобрение на Народното Събрание и че ние го считаме недѣйствителенъ. Двѣ и двѣ — четири. (Д. Тончевъ: Ама сега казвамъ тѣй!) А когато казвахъ, че субвенцията е висока, че жертвитѣ, които правимъ ние, не отговарятъ на ползата, която имаме отъ този договоръ, азъ мисля, че много съмъ ясенъ по това. Ние казваме, че сумата е много висока, но чини ми се, че, когато стана извѣстенъ този договоръ и стана достойниие на печата, всичкитѣ печатъ бѣше се изказалъ, че сумата е много висока. Това е то общественото мнѣние: цѣлиятъ печатъ каза, че сумата 600.000 л. е много висока и не съотвѣтствува на облагитѣ, които договорътъ ни дава. Ето прѣдложението, което желая да прочета и да се депозира, защото не бѣхъ го прочелъ по-рано. (Чете.) „Народното Събрание, като гласува сумата прѣдвидена въ параграфа, като ангажирана за миналото врѣме, счита,

че тоя договоръ е станалъ не споредъ изискуемитѣ се отъ закона условия, и безъ одобрението на Народното Събрание; заради това натоварва правителството да уреди по надлежния редъ въпроса“.

В. Димитровъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ ще кажа нѣколко думи по прѣдметния въпросъ, който биде повдигнатъ вчера отъ мене и който се дебатира отъ два дена. Прѣди да пристѣпимъ къмъ гласуването, да отпуснемъ ли тия пари на правителството или не, ще обърна вниманието на народното прѣдставителство върху едно обстоятелство, което, може би, не е установено тукъ, не е обяснено на народнитѣ прѣдставители. Имамъ на рѣка доклада на парламентарната комисиия до XI-то Обикновено Народно Събрание отъ онази парламентарна комисиия, която изучава въпроса за даването подъ сѣдъ на бившия кабинетъ Иванчовъ — Радославовъ. На стр. 3.352 отъ стенографическитѣ дневници намирамъ слѣдующето: „Върху изложението на г. Г. Тонелие“ — тогавашниятъ прѣдставител на Deutsche Levante Linie — „тогавашниятъ Министъръ на Обществениятъ Сгради, г. Д. Тончевъ, е сложилъ слѣдната резолюция: „Министерскиятъ Съвѣтъ приема по принципъ прѣдложението“ — на г. Тонелие. Слѣдъ това: (Чете.) „И дѣйствително, въ засѣданието отъ 23 май 1900 г., Министерскиятъ Съвѣтъ държа едно постановление подъ № 3, подписано отъ г. г. министритѣ: Т. Иванчовъ, Д-ръ В. Радославовъ, Д. К. Вачовъ, П. Пешевъ и Д. Тончевъ, съ слѣдующето съдържание: „Умолява се г. Министърътъ на Обществениятъ Сгради да влѣзе въ споразумѣние съ Deutsche Levante Linie за установяването на редовни параходни съобщения между Хамбургъ, Анверсъ, Бургазъ и Варна, на основание направеното отъ Deutsche Levante Linie прѣдложение, и да сключи съ споменатото дружество контрактъ за тази цѣль. Субсидията за това морско съобщение, която ще се даде на въпросното параходно дружество, не може да надминава 120.000 л. зл.“ По-нататъкъ: (Чете.) „Сумата за изплащането на тая субсидия да се вземе отъ приходитѣ на земледѣлческитѣ каси, съгласно пунктъ 5 на I-то постановление на Министерския Съвѣтъ отъ 8 мартъ т. г., протоколъ № 21, и да се тури на разположението на Министерството на Обществениятъ Сгради“. Т. е. тази сума, която ще се вземе отъ земледѣлческитѣ каси, за да се плати субсидията на казаната параходна компания, да се тури на разположение на Министра на Обществениятъ Сгради. Тогава, питамъ азъ, на какво основание министритѣ се явяватъ днесъ тукъ прѣдъ народното прѣдставителство и искатъ единъ кредитъ за минатата година отъ 115.000 л., за тази година други 115.000 л. и за бъдещи двѣ години по 115.000 л.? На какво основание искатъ тѣ отъ държавата пари да плащатъ известни субсидии, когато това министерство, на рѣшението на което тѣ се подчиняватъ, виж-

дате, че е уредило този въпросъ, намѣрило е източникъ? Какво е било съглашението, устно, или писмено, между министерството и каситѣ, ние не знаемъ. Ние знаемъ, че тукъ има една сума и тая сума, тая субсидия ще да се изплати отъ паритѣ на земледѣлческитѣ каси. Слѣдователно, народното прѣдставителство, което рѣшава да се отпуснатъ пари отъ държавната хазна за държавни нужди, не може въ дадения случай да гласува подобна една субсидия, когато се знае, че тая субсидия трѣбва да се плаща — отъ кого? — отъ земледѣлческитѣ каси. Искатъ ли правителството отъ народнитѣ прѣдставители да гласуватъ известна сума, искатъ ли да понесемъ на гърба си тая сума, искатъ ли държавата да плаща тия разноски и тия субсидии на Deutsche Levante Linie, — нека внесе контракта тукъ, да го прочетемъ и, ако намѣримъ, че той е износенъ за държавата, че той е полезенъ, както каза г. Марковъ, тогава ние ще му гласуваме тия суми; дотогава, обаче, азъ ще моля народнитѣ прѣдставители да не гласуватъ тия суми.

Министъръ-Прѣседателъ Д-ръ С. Даневъ: За голѣмо съжаление, контрактътъ, който е на межданъ, който носи подписа на българския министъръ, не гласи, че сключената отъ него сдѣлка става за смѣтка на земледѣлческитѣ каси, за да имаме право да искаме сумата отъ земледѣлческитѣ каси.

В. Димитровъ: Това е юридически въпросъ и Вие се произнесохте по него вчера, че е незаконно.

Прѣседателствующъ Д. К. Поповъ: Г-нъ Филловъ има думата.

Д. Цанковъ: Да се гласува! Стига вече!

Д. Филловъ: Азъ нѣма да говоря много, г-да! Всичко това, което може да се каже за юридическата страна на въпроса, то е изчерпано; но азъ взимамъ думата само по казаното отъ г. Коча Калчовъ.

Г-нъ Калчовъ иска, щото Народното Събрание да се произнесе, че договорътъ, сключенъ между правителството на г. Тодора Иванчовъ и компанията Deutsche Levante Linie е недѣйствителенъ. Менѣ ми се чини, че такова нѣщо не може тукъ да стане. Народното Събрание не може да се постави въ положението на сѣдитѣ, за да разрѣши въпроса, дали договорътъ е дѣйствителенъ или не; то не може още и затова, защото прѣдъ себѣ си нѣма никакъвъ договоръ, нито е било сезирано съ такъвъ договоръ. Въ параграфа така сѣщо е казано, че се иска известна сума отъ 115.000 л. за субсидия споредъ контракта, безъ да се обозначава споредъ кой контрактъ. Ние, народнитѣ прѣдставители, не знаемъ никакъвъ контрактъ, който да задължава държавата да плаща нѣкакви субсидии на нѣкакво параходно дружество. За насъ, народнитѣ прѣдставители, сѣществува контрактъ тогава, когато този контрактъ е сключенъ по всички

закопи на страната, който е представен тукъ въ Народното Събрание и когато е миналъ прѣзъ него тоя контрактъ. И ако на насъ се внася единъ бюджетъ, въ който има параграфъ, че ние сме длъжни да отпуснемъ кредитъ по извѣстенъ контрактъ, ние разбираме, че само по такъвъ контрактъ, който е дѣйствителенъ, който има всички елементи за да бѣде такъвъ, и само тогава ние ще гласуваме кредита. Намъ не ни е внесенъ такъвъ контрактъ, намъ не е извѣстенъ той, нито намираме такъвъ контрактъ, който да задължава държавата, а ние имаме единъ кредитъ за посета и пк-тища. Ние трѣбва да гласуваме, така да се каже, единъ кредитъ възъ основание на фалшификацията на бюджетопрокта, който ни се прѣдставя. Това е фалшъ, защото ние разбираме контрактъ, който задължава държавата, а такъвъ не съществува. Ето защо азъ мисля, че прѣдложението на г. Калчова въ случая е неумѣстно; отъ друга страна, мисля, че ние само на туй основание, че не е миналъ прѣзъ Камарата никакъвъ контрактъ, никакъвъ договоръ, който да е получилъ нейното одобрение и, слѣдователно, да има сила на юридически актъ, не можемъ да гласуваме за този параграфъ.

Прѣдседателствующъ Д. К. Поповъ: Пристъпваме, г-да, къмъ гласуване.

Има двѣ прѣдложения. Едното е отъ г. Владимира Димитровъ, а другото е отъ г. Маджарова.

Ще положи най-напрѣдъ на гласуване прѣдложението на г. Владимира Димитровъ.

Я. Сакжзовъ: Възъ основание на какво се искатъ тия пари! (Нѣкои прѣдставители: На основание контракта!) Досега не можахъ да разбера за какъвъ контрактъ говорите.

Д. Филовъ: Такъвъ контрактъ не се намира.

Я. Сакжзовъ: Г-нъ Министъръ-Прѣдседателю! Възъ основа на какво ни искате тия пари?

Министъръ-Прѣдседателъ Д-ръ С. Даневъ: Нѣколко пѣти ви обяснявамъ.

Т. Начовъ: Два дена говоримъ по тоя въпросъ!

Я. Сакжзовъ: Азъ не чувамъ нищо! Г-нъ Тено Начовъ! Не може да се разбере какво искате. Ще обичате ли да кажете, г-нъ министре?

Министъръ-Прѣдседателъ Д-ръ С. Даневъ: Азъ се обяснихъ, г-нъ Сакжзовъ! Казахъ ви въ началото, че се намираме прѣдъ едно създадено положение и теглимъ послѣдствията, които всѣки единъ на мое мѣсто би теглилъ, като абстрахираме договора.

Я. Сакжзовъ: Тогазъ нѣма да гласуваме.

Прѣдседателствующъ Д. К. Поповъ: Полагамъ на гласуване прѣдложението на г. Владимира Димитровъ.

К. Калчовъ: И азъ имамъ прѣдложение!

Прѣдседателствующъ Д. К. Поповъ: Защо не го пратите, г-нъ Калчовъ?

К. Калчовъ: Понеже не ща да се произнеса, безъ да видя договора, затуй азъ оттеглямъ прѣдложението си и ще гласувамъ противъ сумата.

Прѣдседателствующъ Д. К. Поповъ: Полагамъ на гласуване прѣдложението на г. Владимира Димитровъ: „да се унищожи § 28/5 по глава XI отъ дирекцията на желѣзницитѣ“, и моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ това прѣдложение, да си вдигнатъ ржката. (Меншество.) Събранието не приема.

Полагамъ на гласуване прѣдложението на г. Маджарова, което гласи: „Моля Народното Събрание да отложи гласуването на кредита по § 28, алинея пета, отъ 115.200 л., додѣто се разгледа контрактътъ, сключенъ съ компанията Deutsche Levante Linie.“ Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ това прѣдложение, да си вдигнатъ ржката. (Меншество.) Събранието не приема. (Отъ лѣвицата: Болшинство! — Отъ дѣсницата: Меншество! — Глъчка.) Моля ви се, г-да! Поставямъ на гласуване § 28/5 и моля ония, които приематъ този параграфъ тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Събранието приема. (Отъ лѣвицата: Меншество! — Глъчка.) Ако заявявате съмнѣние, ще гласуваме съ ставане на крака. (Отъ лѣвицата: Да, да!) Моля ония господа, които приематъ § 28/5, да станатъ на крака. (Болшинство.) Събранието приема.

Минаваме на другия параграфъ. (Гласове: Меншество! — Глъчка.) Вие ще искате и поименно гласуване, но и тѣй ще излѣзе болшинство.

С. Арсениевъ: Поименно гласуване!

Прѣдседателствующъ Д. К. Поповъ: Явно болшинство е, г-да! Моля г. докладчика да продължава. (Гласове: Дайте отидихъ, г-нъ прѣдседателю!)

Министъръ-Прѣдседателъ Д-ръ С. Даневъ: Да свършимъ още 2 параграфа.

Докладчикъ П. Шоповъ: (Чете.)

§ 28/6. Изгубени процеси, за 5 м. 416, за 7 м. 584, всичко 1.000 л.⁴

Прѣдседателствующъ Д. К. Поповъ: Моля ония господа, които приематъ тоя параграфъ, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Събранието приема.

С. Арсениевъ: Положете § 28/5 на поименно гласуване, г-нъ прѣдседателю!

Д. Филовъ: Какво е това гласуване, г-нъ прѣдседателю! Право или криво, ние имаме право да искаме поименно гласуване.

Прѣдседателствующъ Д. К. Поповъ: Азъ ви казахъ, че е болшинство!

С. Арсениевъ: Ние Ви казваме, че е меншество! (Голѣмъ шумъ.)

Докладчикъ П. Шоповъ: Дайте 5 минути отидихъ.

Прѣдседателствующъ Д. К. Поповъ: Давамъ 5 минути отидихъ.

(Слѣдъ отидихъ.)

Прѣдседателствующъ Д. К. Поповъ: Засѣданieto се продължава.

С. Арсениевъ: Моля, азъ оспорихъ и искамъ поименно гласуване.

Прѣдседателствующъ Д. К. Поповъ: Моля г. докладчика да продължава!

Д. Драгиевъ: Прѣди да говори г. докладчикътъ, азъ искамъ думата!

Прѣдседателствующъ Д. К. Поповъ: Имате думата.

Д. Филовъ: Г-нъ прѣдседателю! Ние заявяваме съмнѣние по вота и споредъ правилника длъжни сте да положите параграфа на поименно гласуване.

Прѣдседателствующъ Д. К. Поповъ: Не е задължително!

Д. Филовъ: Задължително е!

Прѣдседателствующъ Д. К. Поповъ: Ако вие мислите, че бюрото е фалшифицирало вота, азъ считамъ това за обида.

Д. Филовъ: Чл. 54 отъ правилника гласи...

Прѣдседателствующъ Д. К. Поповъ: Моля ви се! Има публика и народни прѣдставители, които гледатъ! Азъ не съмъ искалъ да фалшифицирамъ.

Д. Филовъ: Ние никакъ не мислимъ това!

Прѣдседателствующъ Д. К. Поповъ: Ако вие дѣйствително мислите тъй, азъ съжалявамъ!

Д. Филовъ: Ние се съмнѣваме въ числото на гласовѣтъ и имаме право по правилника. (Глътка.)

Прѣдседателствующъ Д. К. Поповъ: Моля ви се!

Д. Филовъ: Тогава всичко на довѣрие да се прокарва! Ние виждаме тукъ колко души дигатъ рѣка и отъ туй заключаваме, че нѣма болшинство.

Прѣдседателствующъ Д. К. Поповъ: Не е вѣрно. Азъ видѣхъ добръ; болшинството бѣше явно. И освѣтъ това, единъ другъ параграфъ се гласува! Това е просто...

Д. Драгиевъ: Г-нъ прѣдседателю! Не е въпросътъ за фалшификация!

Прѣдседателствующъ Д. К. Поповъ: Благодаря, г-нъ Драгиевъ.

Д. Драгиевъ: Въпросътъ е да се съблюдава чл. 54 отъ правилника, който гласи; „Явното гласоподаване става съ вдигане на рѣка или съ ставане на крака. Въ случай на съмнѣние при първия начинъ прибѣгва се къмъ втория; при повторно съмнѣние, прибѣгва се къмъ поименното гласуване.“ Слѣдъ вдигането на рѣцѣтъ вие прѣдложихте да станемъ на крака; пакъ се изказа съмнѣние. Тогава вие сте длъжни, по силата на този членъ отъ правилника, да положите въпроса на поименно гласуване. Вие, прѣди всичко, трѣбва да се подчинявате на правилника.

Прѣдседателствующъ Д. К. Поповъ: Г-нъ Драгиевъ! При всѣко гласуване може да става това. Азъ апелирамъ къмъ всички ви. Ако всички мислите, че дѣйствително е било меншество, тогава ще пристѣпимъ къмъ поименно гласуване.

Д. Драгиевъ: Съмнѣние има и вие сте длъжни, по силата на този членъ отъ правилника, на който вие прѣди всичко трѣбва да се подчинявате, да положите на гласуване чрѣзъ поименно гласуване.

Прѣдседателствующъ Д. К. Поповъ: Г-нъ Драгиевъ! Това може да става при всѣко гласуване и тогава нѣма свършване никогa! (Шумъ.)

Д. Драгиевъ: Когато се изказва съмнѣние пръвъ път, нѣма съмнѣние, че нѣма си мѣстото, но тукъ не е въпросъ за фалшификация... (Нѣкой отъ лѣвицата: Обструкция ще правимъ!—Голѣмъ шумъ.)

Министъръ-Прѣдседателъ Д-ръ С. Даневъ: Ама това е цѣла никапа.

Д. Драгиевъ: Тукъ се ангажира страната съ нѣколко стотинъ хиляди лева, и вие, ако сте економисти, тукъ си покажете економията!

Н. Мушановъ: Г-да народни прѣдставители! Мисля, че почитаемото прѣдседателство не трѣбваше да вижда въ искането на нѣкои отъ насъ да се провери гласуването поименно, че вие се съмнѣваме въ безпристрастието му и че мислимъ, че то фалшифицира. Ако мислите по днешния въпросъ за пръвъ път да нарушите правилника, вие можете да го направите и въпрѣки протеститѣ на опозицията; ако мислите противното, не трѣбва никогa да се тълкува въ обратна смисълъ чл. 54 отъ правилника на Народното Събрание. Безъ да

си хвърляме различни приказки единъ на други, да се обвиняваме въ фалшификация, мисля, чисто и просто да изпълнимъ прѣдписанието на чл. 54 отъ правилника.

Министъръ-Прѣдседателъ Д-ръ С. Даневъ: Ама, г-нъ Мушановъ, съмнѣвате ли се? Г-нъ Мушановъ ще признае, че въ Камарата има лица, които по единъ или другъ начинъ не искатъ да работятъ, а искатъ да се протака работата... (Отъ крайната лѣвица: Не е вѣрно — Отъ дѣсницата: Вѣрно с!) За мене това оспорване е една проста шикана. (Крайната лѣвица протестира.) Но ако и и Вие казвате, че дѣйствиелно резултатътъ е съмнителенъ, тогава азъ ще моля да се положи въпросътъ на поименно гласуване.

Н. Мушановъ: Въпросътъ не стои тъй, г-нъ Даневъ. Не зная дали има хора, които искатъ да прѣчатъ на правителството; азъ зная едно, че оппозицията досега си е служила само въ 2—3 случая съ поименно гласуване. Това е доказателство, че не е имала желание да прѣчи. А пъкъ най-послѣ за какво ще се боимъ?

Министъръ-Прѣдседателъ Д-ръ С. Даневъ: Съмнѣвате ли се?

Н. Мушановъ: Азъ съ нашитѣ приятели тукъ се съмнѣваме. (Отъ дѣсницата: Не е вѣрно!) Когато въпроси сериозни се полагатъ на гласуване, всѣки единъ, който съвѣстно гласува, трѣбва да утвърди да или не и отъ поименно гласуване да се не плаши.

Д-ръ П. Ношковъ: Азъ се съмнѣвамъ, че Вие се съмнѣвате.

Д. Цанковъ: Въ правилника е казано: ако има съмнѣние. Сега, че единъ такъвъ му се ще да прави интриги, че има съмнѣние, кой ще го гледа него. Защо е турено бюро? Работата е, че когато самото бюро, самиятъ прѣдседателъ, той самъ се съмнѣва дали има болшинство или не, тогава... (Гласове отъ крайната лѣвица: А аа!) Моля ви се, чакайте да ви кажа. Ако прѣдседателътъ постоянно казва, че нѣма съмнѣние, тогава остава на Народното Събрание да бламира бюрото. (Гласове отъ крайната лѣвица: Нѣма да го бламираме.) Станалъ нѣкой, ще му се да прави гюрултия, хайде, иска поименно гласуване! Всѣки денъ може да има това съмнѣние. Кой ще ви слуша васъ?

Д. Драгиевъ: Тукъ нѣма нѣкои, има народни прѣдставители.

К. Мирски: Г-да народни прѣдставители! У насъ често се повдига тоя въпросъ, защото, когато се констатира единъ вотъ, не се казва колко сж били за и колко сж били противъ. Сега прѣдъ

видъ на декларацията на г. Министъръ-Прѣдседателя, че ако се съмнѣва г. Мушановъ, то значи, че има съмнѣние, не трѣбва да се бавимъ, а трѣбва да се гласува.

Прѣдседателствующъ Д. К. Поповъ: Моля г. секретаря да чете списъка.

Н. Христовъ: Нѣма никакво съмнѣние; нѣма причини за съмнѣние. По-напрѣдъ да станатъ на крака да се прѣброятъ тѣ сами и слѣдъ това да искатъ поименно гласуване.

И. Георгиевъ: Десетъ пѣти нѣма да ставаме на крака.

Прѣдседателствующъ Д. К. Поповъ: (Звъни.) Моля ви се, г-да, пазѣте тишина.

Моля г. секретаря да чете списъка.

Секретаръ П. Шоповъ: (Чете.)

М. Абаджиевъ — (отсѣтствува); Н. Абаджиевъ — (отсѣтствува); П. Абрашевъ — за; И. Арnaudовъ — за; А. Арсениевъ — (отсѣтствува); С. Арсениевъ — противъ; Н. Бадински — за; Н. Бакаловъ — (отсѣтствува); М. Балтовъ — (отсѣтствува); Н. Веневъ — противъ; Д. Благоевъ — противъ; А. Блажевъ — за; И. Бобековъ — за; С. С. Бобчевъ — противъ; М. Божковъ — противъ; Х. Боневъ — противъ; Т. Бурмовъ — (отсѣтствува); А. Буровъ — (отсѣтствува); П. Бъчваровъ — за; Г. Бѣльовъ — за; Г. Василевъ — противъ; И. Василевъ — (отсѣтствува); Кара Хр. Василевъ — за; И. Веселиновъ — (отсѣтствува); Т. Влайковъ — противъ; И. Воденчаровъ — за; Д. Вълчевъ — за; Х. Върбеневъ — за; П. Вжжаровъ — противъ; Н. Габровски — противъ; А. Геневъ — противъ; И. Георговъ — (отсѣтствува); И. Георгиевъ — противъ; М. Георгиевъ — за; И. Гешовъ — (отсѣтствува); Н. Гимиджийски — противъ; К. Господиновъ — за; А. Груевъ — за; И. Гърковъ — за; Н. Дечевъ — (отсѣтствува); К. Диловски — (отсѣтствува); В. Димчевъ — (отсѣтствува); В. Димитровъ — противъ; Д-ръ Г. Гаговъ — (отсѣтствува); Д-ръ Н. Генадиевъ — (отсѣтствува); Д-ръ П. Гудевъ — за; Д-ръ С. Даневъ — за; Д-ръ К. Икономовъ — (отсѣтствува); Д-ръ К. Милановъ — противъ; Д-ръ Д. Милковъ — (отсѣтствува); Д-ръ П. Ношковъ — за; Д-ръ А. Радевъ — за; К. Досевъ — противъ; М. Доспатски — за; Д. Драгиевъ — противъ; П. Драгулевъ — за; Л. Дуковъ — (отсѣтствува); Д. Дяковъ — за; И. Еневъ — за; Я. Забуновъ — противъ; Г. Згуревъ — (отсѣтствува); П. Златаровъ — (отсѣтствува); Д. Зографски — (отсѣтствува); М. Игнатовъ — (отсѣтствува); Д. Икономидисъ — за; С. Ицковъ — за; П. Калинковъ — (отсѣтствува); Х. Камбуровъ — за; А. Каназирски — противъ; М. Каравасилевъ — за; П. Каравеловъ — (отсѣтствува); Д. Карамановъ — противъ; А. Каранешевъ — противъ; И. Карастояновъ — (отсѣт-

ствува); К. Кафеджийски — (отсѣтствува); О. Кечели — за; Г. Кирковъ — противъ; В. Кобуровъ — (отсѣтствува); П. Ковачевъ — въздържа се; Д. Колевъ — (отсѣтствува); Ан. Коновъ — противъ; Ат. Коновъ — противъ; Г. Константиновъ Палата — за; Н. Константиновъ — за; Б. Кръстевъ — за; Г. Кутинчевъ — за; Г. Кжрджиевъ — за; Н. Лазаровъ — (отсѣтствува); С. Лафчиевъ — противъ; Н. Лефтеровъ — противъ; А. Людскановъ — за; М. Маджаровъ — противъ; К. Малевъ — противъ; Х. Мановъ — (отсѣтствува); Д. Манчовъ — за; Д. Марковъ — противъ; Н. Марковъ — (отсѣтствува); П. Марковъ — противъ; С. Махмудовъ — за; М. Месудовъ — за; М. Милевъ — (отсѣтствува); Б. Минчовъ — противъ; К. Мирски — противъ; С. Митовъ — за; Т. Михайловъ — (отсѣтствува); Х. Бей Мустафа Бейовъ — за; Н. Мушановъ — противъ; В. Наковъ — за; Е. Начевъ — противъ; Н. Начовъ — за; Т. Начовъ — за; С. Недевъ — за; И. Нейчовъ — (отсѣтствува); Т. Орловъ — за; М. Павловъ — за; П. Пановъ — (отсѣтствува); Г. Пасаровъ — (отсѣтствува); Г. Пеневъ — (отсѣтствува); Д. Петковъ — (отсѣтствува); И. Петровъ — за; И. Пецовъ — противъ; П. Пешевъ — за; С. Пипевъ — (отсѣтствува); С. Пиралковъ — (отсѣтствува); В. Поповъ — за; Вен. Поповъ — противъ; Д. К. Поповъ — за; И. Поповъ — за; Н. Поповъ — противъ; И. Пъневски — за; Н. Рашеевъ — противъ; С. Савовъ — за; Н. Савчевъ — противъ; Я. Сажзовъ — противъ; О. Бей Сали Бейовъ — за; А. Самоковлийски — за; М. Сарафовъ — за; Ф. Симидовъ — за; С. Славовъ — противъ; И. Соколовъ — (отсѣтствува); В. Стаменовъ — за; А. Станчовъ — противъ; В. Статковъ — (отсѣтствува); М. Стояновъ — за; Т. Стояновъ — за; А. Страшимировъ — противъ; М. Такевъ — (отсѣтствува); Ц. Таслаковъ — (отсѣтствува); П. Тенчевъ — противъ; Т. Теодоровъ — противъ; Ю. Теодоровъ — за; П. Тодоровъ — за; Х. Тодоровъ — за; Х. Тоневъ — (отсѣтствува); Д. Тончевъ — за; Г. Трифоновъ — за; И. Тянковски — за; Н. Узуновъ — за; А. Урумовъ — за; Т. Фератовъ — за; Г. Филиповъ — за; Д. Филовъ — противъ; А. Франгя — за; К. Калчовъ — противъ; Х. Неджибъ Бей — за; Д. Тоневъ — за; М. Хюсеиновъ — за; Е. Хасановъ — за; В. Христовъ — противъ; Д. Христовъ — за; Н. Христовъ — за; Д. Цанковъ — за; Н. Цановъ — (отсѣтствува); П. Чаушовъ — за; П. Шоповъ — за; Н. Юсуфовъ — за; Д. Яблански — противъ; Б. Якововъ — за.

Прѣдседателствующъ Д. К. Поповъ: Отъ провѣрката на списъка излиза, че сж гласували за 81, противъ 49, единъ се въздържа и 47 отсѣтствувать — всичко правятъ 178.

И. Воденчаровъ: Съмнѣние има, г-нъ Мушановъ! (Глъчка.)

Н. Мушановъ: За Васъ съмнѣние нѣма!

Прѣдседателствующъ Д. К. Поповъ: Моля ви се, г-да, пазѣте тишина.

Министъръ-Прѣдседателъ Д-ръ С. Даневъ: Менѣ ми е жалко, че подиръ единъ такъвъ очевиденъ резултатъ, какъвто бѣше онзи прѣди половина часъ, ние изгубихме толкова драгоцѣнно врѣме, благодарение на една шикана, а туй, което ми е още по-жално, то е, че почитаемиятъ Дрѣновски народенъ прѣдставитель стана, може би, неволно съучастникъ.

Н. Мушановъ: Само такива да сж всичкитѣ Ваши погрѣшки, г-нъ Министре-Прѣдседателю, какъвто бѣше моята днесъ!

Докладчикъ П. Шоповъ: (Чете.)

„Г. Главна дирекция на почитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ.

Глава XII.

§ 29. За съдържание личния съставъ на главната дирекция и подвѣдомственитѣ ѣ учрѣждения.

За 5 м.	За 7 м.	Годишно, едному	На всички
1	1	Главенъ директоръ . . .	3.000 4.200 7.200 7.200
2	2	Чиновници отъ I класъ . .	4.300 6.020 5.160 10.320
9	9	„ „ II „ . . .	17.100 23.940 4.560 41.040
7	7	„ „ III „ . . .	11.550 16.170 3.960 27.720
10	9	„ „ IV „ . . .	15.000 18.900 3.600 33.900
14	14	„ „ V „ . . .	18.200 25.480 3.120 43.680
32	32	„ „ VI „ . . .	35.200 49.280 2.640 84.480
74	74	„ „ VII „ . . .	74.000 103.600 2.400 177.600
145	145	„ „ VIII „ . . .	123.250 172.550 2.040 295.800
133	133	„ „ IX „ . . .	99.750 139.650 1.800 239.400
230	240	„ „ X „ . . .	143.750 210.000 1.500 353.750
30	30	Надзорници и пощальони отъ 1 разредъ	17.250 24.150 1.380 41.400
115	115	Надзиратели, пощальони и телефонисти отъ 2 разредъ	57.500 80.500 1.200 138.000
103	103	Пощальони, телефонисти и раздавачи отъ 3 разредъ	46.350 64.890 1.080 111.240
135	139	Пощальони, телефонисти и раздавачи отъ 4 разредъ	47.250 63.110 840 115.360
194	94	Телефонисти, служащи въ пощата и раздавачи отъ 5 разредъ	53.350 74.690 660 128.040
46	46	Служащи въ пощата и раздавачи отъ 6 разредъ	10.350 14.490 540 24.840
—	—	За писари въ главната дирекция	4.792 6.708 — 11.500

Куриери по междуселската поща.

21	21	Куриери отъ 1 разредъ . .	8.925 12.495 1.020 21.420
117	117	„ „ 2 „ . . .	40.950 57.330 840 98.280
143	143	„ „ 3 „ . . .	46.475 65.065 780 111.540
21	21	„ „ 4 „ . . .	5.040 7.056 576 12.096

П. Ковачевъ: Една малка бѣлѣжка ще направя по параграфа, който се отнася до телеграфитѣ и почитѣ. Вчера, когато се разискваше дирекцията на желѣзницитѣ се мина мълчеливо; днесъ, обаче, не искамъ току-така да се прѣмине. Тѣй, както

всички служби сж сгруппирани на едно и само на класове, безъ да сж показани длъжноститѣ, безъ да се показва каква служба ще заематъ известни чиновници отъ казанитѣ класове, е нѣщо много общо, неразбираемо. Досега, доколкото азъ помня, прѣзъ миналитѣ години въ бюджетитѣ се отбѣлѣзваше всѣка длъжностъ, се показваше чиновникътъ отъ кой класъ е и каква длъжностъ може да заема. Туй, което е по-важното въ този отдѣлъ за дирекцията на пошитѣ и телеграфитѣ, е, че не се показватъ учрѣжденията даже, за които ще се назначатъ длъжностнитѣ лица, когато досега сж показвани. Напр., не е показано тукъ телеграфо-почтенскитѣ станции коя отъ кой разредъ е и отъ какъвъ класъ чиновници ще се заема известна станция. Друго едно, върху което има да направя бѣлѣжка, е, че въ дирекцията се прѣдвиждатъ чиновници отъ по-високи класове, които твърдѣ сжко се плащатъ, безъ да иматъ завършено специално образование, които по иерархия или по коремопъззене сж се възкачили до голѣми заплати, безъ да притежаватъ нужната подготовка. Тия сж краткитѣ бѣлѣжки, които имахъ да направя.

Г. Кирковъ: Г-да прѣдставители! Слѣдъ дирекцията на желѣзницитѣ едно второ учрѣждение, тѣй сжко важно, е дирекцията на пошитѣ и телеграфитѣ. Азъ нѣма да се спирамъ върху техническата страна на тази дирекцията, защото това учрѣждение е едно отъ най-старитѣ и, второ, защото по силата на работата това учрѣждение се е развивало и развива, ако не тукъ въ страната, то поне въ свръзка съ западно-европейскитѣ държави, да бжде редовно. Обаче, това, върху което искамъ да обърна внимание, то е върху персонала на дирекцията, въобще на служащитѣ по тая дирекция. Както виждате отъ приложената таблица въ самия бюджетъ, въ § 29, служащитѣ въ това вѣдомство сж разпрѣдѣлени на класове, значи, слѣдва се една гаранция и, слѣдъ това, всѣки единъ чиновникъ прѣминава отъ една служба въ друга, отъ единъ класъ въ другъ, разбира се, заедно съ годинитѣ, заедно съ практиката, заедно съ усъвършенстването и т. н. Трѣбва да се забѣлѣжи едно нѣщо, че отъ всички държавни служащи въ България, като изключимъ нѣкои области, отъ желѣзнопътното вѣдомство напр., служащитѣ въ дирекцията на пошитѣ и телеграфитѣ сж тѣзи, които сж най-много притрупани съ работа и които едновременно съ туй и най-слабо се плащатъ. По една извадена статистика — който е любопитенъ може да я срѣщне въ сборницитѣ на пошитѣ и телеграфитѣ — на единъ почтенски чиновникъ годишно му се пада 3.904 работни часа, когато на другитѣ служащи се падатъ едва 1.600 работни часа. Подирѣ, вземѣте самата обстановка, въ която се намиратъ служащитѣ. Тя е една работа, която не е отъ днесъ за утрѣ, отъ утрѣ за други день — както казватъ, царска, работа — а тя е една интензивна работа, една постоянна работа, една непрѣкъсната работа,

една дневна и нощна работа. Който се интересува отъ този въпросъ, ще признае, че нѣма чиновници, че нѣма служащи у насъ, които да сж турени въ по-неблагоприятни условия, както материално, казвамъ, тѣй и по отношение на обстановката на работата — нѣма, казвамъ, други такива чиновници, които да сж турени по-злѣ. И забѣлѣжително е, че въ това вѣдомство, въ дирекцията на пошитѣ и телеграфитѣ, колкото слизате по класове, колкото по низко отивате по класове, толкова работата става по-трудна, по-отегчителна, по-продължителна и толкова повече заплатитѣ сж по-малки. Така напр., ще ви обърна вниманието, че особено чиновницитѣ отъ VIII, IX и X класъ — както виждате, тѣ сж болшинството отъ персонала — тѣ сж онѣзи чиновници, които всѣки отъ васъ, който е ходилъ на почтата, ги е виждалъ. Тѣ сж постоянно тамъ, вѣчно седятъ тамъ, вѣчно сж заети съ работа — вечеръ късно, денъ и нощъ. Това е по-голѣмото число отъ персонала, и този персоналъ, ако погледнете какъ се възнаграждава и направете сравнение съ чиновницитѣ отъ другитѣ вѣдомства, ще видите, че този персоналъ, дѣйствително, се много слабо възнаграждава. Азъ бихъ могълъ да ви отега, като ви направя едно сравнение съ този персоналъ у другитѣ, съседнитѣ намъ, а не другитѣ европейски държави, напр. съ Сърбия и Ромѣния. Ако направимъ сравнение съ тѣзи съседни намъ страни, съ Сърбия и Ромѣния — Турция, разбира се, ще я оставя настрана, защото не е културна страна, въ нея нѣма пощи, — но въ тия съседни страни, ако направимъ сравнение, вие ще видите, че нашиятъ чиновникъ по телеграфитѣ и пошитѣ е по-слабо платенъ, отколкото този чиновникъ въ Сърбия, отколкото въ Ромѣния, а още по-вѣрно е това за Австрия, за Русия даже, и т. н. Съ една рѣчь, у насъ този персоналъ, можемъ да го наречемъ срѣденъ персоналъ, се много слабо плаща. И азъ бихъ желалъ г. Министърътъ на Обществентѣ Сгради, Пътищата и Съобщенията да обърне внимание върху туй, защото трѣбва да констатираме едно друго печално явление отъ нѣколко години насамъ, което рѣдко се срѣщаше отъ по-рано, а именно явлението на много честитѣ кражби, много честитѣ злоупотребления съ кореспонденцията, особено паричната. Азъ мога да ви посоча отъ нѣколко врѣме случки. Азъ мога да ви посоча случката въ Павликене, отъ 8.500 л., случката въ Долна-Баня, случката въ Козлодуй, въ Плъвенъ и т. н. Недавно единъ чиновникъ е извършилъ една кражба, и забѣлѣжително е, че този чиновникъ, когато билъ изпитванъ, той се оправдавалъ съ туй, че нѣма откъдъ да живѣе; азъ стоя, казаль, 3 години наредъ и никой не ми плаща нищо и азъ бѣхъ принуденъ най-сетнѣ да открадна. Оплаквания отъ подобна липса на пари, на писма, особено който е вѣстникарь и се интересува отъ този въпросъ, ще да знае, че ставатъ доста често. Особено отъ 1895 г. насамъ, ако се направи статистика, ще се види, че наистина случаитѣ на нере-

довности въ такъвъ смисълъ взеха да ставатъ по-чести. И азъ си го обяснявамъ това не по другъ начинъ, а съ неособено доброто плащане на чиновниците, съ неособено добритъ имъ заплати.

Освѣтъ туй, има и друга една страна, която е твърдѣ много допринесла за да се покрусѣ, за да се разврати даже персоналътъ, то е партизанството. Може би въ тая дирекция партизанството да е боравило най-слабо, защото се изисква извѣстна подготовка, извѣстенъ цензъ, но азъ ще се спра по-надолу при по-низшия персоналъ, при по-низшиятъ чиновници, за да ви покажа, че и тамъ е влияло партизанството до извѣстна степенъ. Но азъ намирамъ, че лошитѣ условия, тежкиятъ трудъ, рѣдкото повишение отъ страна на началството — съ една рѣчь, мащенското гледане отъ страна на дирекцията къмъ този срѣденъ персоналъ е всѣлило въ тѣзи служащи извѣстно недовѣрие къмъ държавата и ние виждаме, че тѣ взеха да се грижатъ за своето собствено гарантиране, почнаха да издаватъ вѣстникъ и да се организиратъ. Това не е дѣло просто на просто затуй, защото имъ е широко около врата, а, безсѣмѣнно, трѣбва да има нѣщо, което да ги убива. Ето защо, азъ съмъ длъженъ да повтори и да подчертая още веднажъ, че въ интереса на службата, че въ интереса на самата работа е, щото г. министърътъ да се замисли върху този въпросъ и да се повишатъ класовѣтъ, особено VIII, IX и X класъ. Трѣбва да помнимъ, че това вѣдомство е особено важно, и не само въ смисълъ да бѣде редовна кореспонденцията, но тая кореспонденция съдържа въ себе си извѣстни тайни. Азъ мога да ви наведемъ случаи отъ вѣнъ, отъ Европа. У насъ, може би, е имало случаи, на които не се е обръщало внимание, но по-нататкъ тѣ ще станатъ много важни; напр., единъ телеграфистъ може да направи една голѣма пакостъ на единъ търговецъ; въ една телеграма той може да извърши нѣщо такова, напр., прѣобръщане на фразитъ, да видоизмѣни нѣщо и да направи голѣма пакостъ. И независимо отъ туй, много дискретни работи държавни тамъ сж достъпни. И, слѣдователно, въ интереса на държавата е, този персоналъ да го привърже къмъ себе си, въ смисълъ да се грижи повече за него, като му плаща добръ и като се отнася майчински къмъ него.

Сега да дойда до другъ единъ персоналъ — туй е именно тѣ наречената междуселска поща, тѣ нареченитѣ куриери. На този институтъ досега не се е обръщало никакво внимание, при всичко че ако слѣдимъ това, което се е теоретически работило въ сборниците, вижда се дѣйствиелно желание въ дирекцията да тури редъ въ този институтъ. Забѣлява се такова едно желание. Азъ лично, като вѣстникарь, ималъ съмъ случаи и чувалъ съмъ отъ служащитѣ въ самата дирекция: ние не сме въ състояние да отстранимъ това, безсилни сме въ случая, защото нѣмаме персоналъ такъвъ, какъвто ние желаемъ да имаме. Този персоналъ се назначава изключително отъ партизани въ про-

винцията. Опитва се дирекцията да внесе горѣдолѣ единъ цензъ, да ги подготвятъ, но всичко това се е развалило по злата воля на нашето партизанство въ провинцията. Както е случаятъ съ кантонеритѣ, тѣ сжщо е и съ куриеритѣ — назначаватъ се хора, които отиватъ само да прѣкаратъ врѣмето, които гледатъ на службата само като на едно пианко: изтегли единъ билетъ, който, като дойде на властъ друга партия, ще му го вземе и ще дойде на негово мѣсто другъ, а той ще отиде да гладува. Щомъ тѣ е поставенъ персоналътъ, естествено е, не само селската поща ще куца, но въобще нѣма да отговаря на йота на онази задача, на която трѣбва да отговаря. И тукъ бихъ желалъ г. Министерътъ на Обществениѣ Сгради да обръща по-голѣмо внимание върху този персоналъ, като се погрижи: първо, да го цензира, както се казва, да поиска единъ по-голѣмъ интелектъ да има въ него и, второ, да се плаща по-добръ, а важното е, да се закрѣпи, да се не бута отъ тази или онази партия; защото азъ имамъ факти — но не искамъ да ви отегчавамъ сега да ви ги разправамъ, — дѣто тия селски куриери сж извършвали редъ прѣстѣпления на чуждата кореспонденция: унищожаване на кореспонденцията, задигане на извѣстни влогове отъ банѣноти напр. — нѣкои по наивностъ оставятъ вътрѣ въ писмата пари и ги пращатъ. Съ една рѣчь, този персоналъ не отговаря на онази задача, на която би трѣбвало да отговаря, и трѣбва да се подобри, именно въ интелекта, морално трѣбва да се повдигне. А то ще бѣде тогава, когато се прѣдостави право на дирекцията да си назначава персонала тѣй, както тя разбира, а за това има редъ, по който трѣбва да се постѣпва. Слѣдъ това трѣбва да се закрѣпи и да се плаща човѣшки. Сметайте, 576 л. е заплатата на единъ куриеръ. Безъ съмнѣние, може да намѣрите за такава заплата човѣкъ, който има слаба подготовка за тая работа и който може да се задоволи съ 60 пари или 2 гроша на день; безъ съмнѣние, ще имате за тия пари куриеръ; но тѣй ще бѣде такъвъ, който нѣма да отговаря на тази задача, на която би трѣбвало да отговарятъ куриеритѣ, ще се губятъ писма, ще се причиняватъ врѣди на хората и ще има всѣкога оплаквания. И забѣлѣжете, че въ дирекцията много оплаквания има отъ персонала, отъ куриеритѣ на междуселската поща. Но ще бѣде въ интереса на службата да се подбѣра този персоналъ, да се плаща по-добръ, за да може да удовлетворява своитѣ потребности, да бѣде избавенъ отъ влиянието на разни партизани, за да се прѣдаде на работата си.

Най-сетѣ, ще дойда до другъ единъ персоналъ, собствено прѣходенъ, едно учрѣждение, собствено ученическо, единъ курсъ за подготовка на млади ученици стипендианти, които ще служатъ по-нататкъ по тази стѣлба на чиновничеството въ тази дирекция. Хубаво е направилъ г. министърътъ, дѣто е внесълъ вече тая година едно увеличение на сумата за възнаграждение на тия служащи. Защото фактъ е,

че има ученици — стипендианти, особено, които слугуватъ 3—4 години безплатно. И забѣлѣжете, че отъ злоупотрѣбленията, които станаха напоследѣкъ, голѣмо число злоупотрѣбления сѣ станали отъ ученици неплащани, или полустипендианти, въобще хора, които не сѣ възнаградени, които най-сетнѣ, като млади хора, прѣзъ рѣцѣтъ на които играятъ пари, като бѣдствуватъ, не е чудно да прибѣгнатъ къмъ нѣкоя крайна мѣрка, да извършатъ нѣкое прѣстѣпление. Искамъ да констатирамъ този фактъ, че отъ тия прѣстѣпления напоследѣкъ повечето сѣ извършени отъ тия служещи. Та много ясно е, че е врѣме да се извърши нѣщо по-сериозно, нѣщо по-радикално въ уреждането на тоя институтъ, щото на ученицитѣ-стипендианти да се плаща по-добрѣ.

Това сѣщо се отнасяше по-рано, когато говорихъ и за тѣзи ученици, които сѣ по желѣзницитѣ и телеграфитѣ. Разбира се, че е заведена тая хубава практика: слѣдъ като прѣкара единъ малкъ стажъ, да държи изпитъ и, като издържи изпитъ, да се прѣдвидятъ 2 или 3 години, когато усвои окончателно своята специалностъ, и слѣдъ това да се повишава. У насъ, за съжаление, трѣбва да констатирамъ този фактъ, че на туй се е обръщало много малко внимание: стоятъ ученици 3 или 4 години безъ да имъ се плаща нѣщо, има стипендианти, които чакатъ сума врѣме, за да се повишатъ въ класови чиновници. Всичко това говори, че малка е била грижата отъ страна на държавата за тия хора. Най-сетнѣ, не е хубаво държавата да отвори вратата на тия хора, дава имъ стипендия да бѣдатъ ученици, като имъ обѣщава въ правилника, че слѣдъ извѣстно врѣме ще бѣдатъ повишени, като усвоятъ службата, и по такъвъ начинъ сума свѣтъ нахлѣтва въ това вѣдомство, стои съ години, научи занаята, очаква облаги отъ този толкова годишенъ трудъ и вие му казвате, че не може да му се даде това нѣщо, за което е чакалъ толкова години. Всѣка година става това. Това нѣщо се върши и отъ Военното Министерство съ хората при тѣй нареченитѣ унтеръ-офицерски школи, или при занаятчийскитѣ желѣзарски училища при разнитѣ крѣпостни батальони; събиратъ ги, държатъ ги 4 години и, намѣсто да имъ дадатъ работа изъ полковетѣ, или арсеналитѣ, казватъ имъ: хайде, вървѣте си. Тукъ по тоя начинъ занимаватъ свѣта, държатъ ги извѣстно врѣме, не имъ плащатъ и въ края на краищата ги уволняватъ даже, когато всѣки отъ тѣхъ е можалъ да отиде да изслужи въ войската и послѣ да си търси прѣпитанието на друго мѣсто. Това въ всѣки случай не е отъ естество да вдѣхне извѣстно уважение къмъ държавата, нито извѣстно довѣрие къмъ властѣта въ разнитѣ учрѣждения.

Ето защо азъ моля г. министра да вземе бѣлѣжка отъ казаното до тукъ. Азъ имахъ разговоръ съ него, и намирамъ, че сумата, която е отпусната, не е много голѣма, но, въ всѣки случай, се вижда отъ обясненията, които имахме, че той желае да

тури единъ редъ въ тази смисълъ — да прѣкарва ученика прѣзъ тоя стажъ, но да нѣма неплащани хора; макаръ и слабо възнаграждение да се дава, но, въ всѣки случай, да се плаща. Защото, най-сетнѣ, макаръ че е ученикъ, той сѣ върши извѣстна работа; и, често пѣти, да ви кажа, особено въ желѣзнопѣжнитѣ и телеграфни станции ученицитѣ сѣ положително роби. Азъ знаа, че по желѣзнопѣжнитѣ станции началникътъ ходи по ловъ, по разходка, а ученикътъ върши тежката служба. Азъ искамъ да кажа, че хубаво е, както е намислилъ г. министърътъ, когато се рѣшилъ да плаща изобщо, колкото и да е малко едно възнаграждение, въ всѣки случай, то е възнаграждение, защото служи като настрѣчение, за да бѣдатъ по-ревностни и, като си изкаратъ стажа и като се подложатъ на изпитъ, като се установи, че сѣ напълно подготвени чиновници, да прѣминаватъ въ класове. Тия думи искахъ да изкажа по поводъ на тази дирекция, безъ да се спирамъ върху техническата страна на туй вѣдомство, за което миналата година имахъ случай да говоря.

II. Каравеловъ: Нашитѣ пощи и телеграфи отъ самото начало трѣгнаха доста добрѣ. Трѣбва да се похвалимъ съ тѣхъ. (Д. Яблански: Не бѣше усилено партизанството.) Но, въ всѣки случай, даже и европейцитѣ ни похвалиха, че тукъ сме били майстори. И най-много сѣ способствували българитѣ, а не специалиститѣ, които изписвахме отъ Франция и другадѣ. Най-много способствуваха ония, които бѣха служили по английскитѣ желѣзници и внесоха практически наредби и всичко въ редъ. Но това не е важно, а важното е да кажемъ нѣщо за бюджета. Първо, за директорътъ на пошитѣ и телеграфитѣ. Неговата заплата е прокарана въ Радославово врѣме, доколкото помня, нѣкакъ империйски. Помните, по онова врѣме имаше единъ прѣдседател на комисия, Тодоръ Георгиевъ, който подъ носа си четѣше, и по тоя начинъ можѣ да прокара при трето четене на единъ законопроектъ цѣлъ другъ новъ законопроектъ; по сѣщия начинъ, понеже Стояновичъ му е приятель, когато на всички се намалиха заплатитѣ, на него се увеличи. Всички видѣха това, когато бюджетътъ вече се напечата. Азъ не виждамъ, защо да му се плаща повече, отколкото на другитѣ служащи, още повече като знаемъ, какъ това е прокарано. Забѣлѣжително е, какъ въ България е силенъ консерватизмътъ, или както щете го наречете, че веднажъ нѣщо прието, мжчно вече се прѣмахва. Азъ възставамъ противъ тая заплата и не виждамъ никаква симетрия въ тия заплати. Че еди-кой получава 7.000 л. жалване, и който училъ 15 години, и който не е училъ и 5 дена, и на единия, и на другия сѣ по толкова да плащатъ. Азъ намирамъ 7.000 л. жалване че е много голѣмо и не виждамъ защо въ Министерството на Финанситѣ началникитѣ на отдѣленията да получаватъ по 5.000 л., които повече знаятъ и повече работятъ, като волове отъ заранъ до

вечер и не могат да се разправят съ работата си, а на тогози да се дават 7.000 л. да се разхожда постоянно из София и, може би, да върши и други работи. Аз съм против това жалване, бих желал и нему да опрѣдѣлите, като на другитѣ началници на отдѣление.

Второ, за класоветѣ. Какви сѣ тия класове? Устронѣ ги е покойникътъ Вълковичъ, ако се не лъжа, въ 1882 г., и никой не ги е разглеждалъ досега, защо сѣ 10, а не 8 или 7 класа. Покойникътъ Вѣлиновъ откри едно тайнство въ това, че хора съ голѣми жалвания служатъ по малкитѣ станции и обратно. Той е намѣрилъ единъ старши чиновникъ съ голѣма заплата да управлява Тръвненската станция. Г-нъ Кирковъ може да е правъ и азъ вѣрвамъ, че ако вземете станциитѣ въ София и Русчукъ, ще видите, че служатъ младши чиновници, когато има станции малки съ старши чиновници и голѣми жалвания. Азъ бихъ желалъ цѣлнитъ тоя въпросъ да се разгледа. И прѣдупрѣждавамъ сния, които се стремятъ за щатоветѣ, че ако се внесатъ такива щатове и се вотира бюджетътъ по тѣхъ, ще бжде още по-голѣмо зло. Ние трѣбва да знаемъ, като какви градове имаме и колко сѣтѣ, и какви чиновници трѣбва тамъ да има. Класоветѣ да бждатъ 3—4, а не 10; защо ни сѣ толкова? Това е крайне бюрократическа маниера, за да се повишаватъ чиновниците по-лесно и да получаватъ по-голѣми жалвания. Желателно е да се разгледа тоя въпросъ сериозно, и ако не въ тази сесия, то въ бѣдницата да прѣгледаме какво става съ тая наредба на Вълковича. Отъ 1882 г. сѣ идвали нѣколко правителства и никое не го е прѣгледало, само се е увеличавалъ параграфътъ. Това е вториятъ въпросъ, на който желатъ бихъ да се обърне внимание.

Подиръ това, по третия пунктъ, за който и въ комисията възбудихъ въпросъ. Директорътъ на пошитѣ и телеграфитѣ е нѣщо като Богдыханъ: по свое щѣние открива станции, закрива станции по хатхръ. Срѣщне го на улицата пѣкой приятелъ: „ще ли ни откриете станции (напр. за Чамъ-Кория)“? И той открива. Азъ съмъ убѣденъ, че много станции сѣ открити по тоя начинъ. Азъ бихъ желалъ това да става само съ законъ. Трѣбватъ ли станции — убѣдѣте министра да внесе законъ въ Народното Събрание, послѣдното да приеме да се откриятъ станции тамъ и тамъ, като се дадатъ обстоятелни мотиви. Но да се откриватъ така станциитѣ, както сѣ откривани и закривани досега, това да не става. Лани, като министъръ, бѣхъ поискалъ да ми дадатъ свѣдѣния: колко струва всѣка станция отдѣлно. Оказа се, че има станции, които харчатъ 2—3 пати повече, отколкото получаватъ. Г-нъ Вѣлиновъ не можѣ да добие тия свѣдѣния, а менъ ги дадохъ, понеже не знаеха цѣлѣта защо ги искамъ. Тѣ бѣха убѣдили и него, както, мисля, сѣ убѣдили и настоящия г. министъръ, че тамъ имало нѣкакви чудеса. Може би да ги има, но азъ бихъ желалъ да ги зная. Азъ бихъ желалъ да зная, напр., защо сѣ

открили станция напоследѣкъ въ с. Бреница. (Министъръ-Прѣдседателъ Д-ръ С. Даневъ: Селото е голѣмо. Моя избирателна околия е и го знаи!) Зная го не по-малко отъ Васъ; въ България има стотини не по-малки села отъ Бреница, но то служи само за поздравителни телеграми на министритѣ. (Министъръ-Прѣдседателъ Д-ръ С. Даневъ: Не съмъ получавалъ никаква телеграма!) По Нова година, Великъ-денъ и на именнитѣ дни. Прѣгледайте смѣткитѣ и ще видите, че тѣй ще излѣзе. Въ всѣки случай, азъ бихъ желалъ въ идущата сесия да ни се дадатъ мотивитѣ и да се разгледа въпросътъ за доходността на станциитѣ и всичкитѣ имъ други услуги, и занаярѣдъ да не се откриватъ станции безъ законъ.

Онова, на което обърна внимание г. Кирковъ, боя се, че дѣйствително е вѣрно, и много вѣрно е, че въ дребнитѣ служби и, може би тамъ най-много, въ разсилнитѣ, раздавачитѣ, куриеритѣ, партизанството е дошло до нѣмай-каждъ, че се назначаватъ най-долни хора, защото заплатитѣ сѣ най-малки, по съ това се бърка на работата. Желалъ бихъ и тамъ да се турѣ нѣкакъвъ малкъ изпитъ, по и да не се отчисляватъ тѣй безобразно. Ето какво искахъ да кажа по 4-тѣ точки.

А. Страшимировъ: Г-да народни прѣдставители! Прави ми впечатление самата сума, която е прѣдвидена тази година, и намирамъ нѣщо нелогично. Съжалявамъ, че нѣмамъ на рѣка „Телеграфо-Пощенски Сборникъ“, за да ви покажа нѣколко цифри отъ една тщателна статистика за увеличение на онова ползуване отъ градоветѣ съ телеграфитѣ и пошитѣ у насъ, което въ начало, при Освобождението, бѣше тѣй нищожно, а сега е достигнало до грамадни размѣри, върви въ силна прогресия и увеличава се тѣй много, че едвали не служи като най-убѣдителенъ аргументъ за напрѣдка, който правимъ. Азъ искамъ да извлѣка отъ тази статистика тази проста мисль, че щомъ ние почваме сѣ повече и повече да се ползуваме съ пошитѣ и телеграфитѣ, то, естествено, и нашиятъ държавенъ харчъ за телеграфитѣ и пошитѣ ще растѣ и ще трѣбва да растѣ. Ние прѣди 2—3 години имаме, да ви кажа — туй се забѣлѣжи и въ странство — пощи дѣйствително уредени. Едвали не се очудвахъ, че въ Ориента има такава поща. Отъ 2—3 години не е тѣй. У насъ отъ пошитѣ всички редакции се оплакватъ. Азъ мога да ви кажа куриозни случаи, за които трѣбва да се сраимъ отъ нашитѣ пощи: адресирамъ тукъ до единъ студентъ единъ вързопъ книги и тѣзи книги се разхождатъ въ провинцията, отиватъ чакъ до Добричъ и слѣдъ единъ мѣсецъ се връщатъ пакъ тукъ. Искамъ да кажа, че туй сѣ грѣшки, а не сѣ злоупотребления. Не. Както ви казахъ, азъ самъ съмъ наблюдавалъ, че ние имаме едвали не най-добритѣ, най-коректнитѣ чиновници по пошитѣ. Азъ допускамъ, и съ право допускамъ, че нашитѣ работници по пошитѣ и телеграфитѣ сѣ твърдѣ злѣ поставени, въ смисль

че много сж прѣтрупани съ работа. Работата расте и азъ се чудя, че намирамъ тази година едно намаление въ бюджета. Ние не би трѣбвало да правимъ економии оттамъ. Пощата сама си изкарва разноситѣ и докарва даже приходи на държавата. Въобще трѣбва да се вземъ въ тази работа, защото единичното учрѣждение у насъ съ авторитетъ е туй и не би трѣбвало да се деморализира. Имате редакция въ България, която да не се оплаква въ послѣднитѣ години, че нѣма редъ въ пошитѣ, че се губятъ кореспонденциитѣ. Така че, ако имаме едно добръ уредено учрѣждение, токозъ необходимо, чини ми се, че умѣстно е г. Министърътъ на Обществениятъ Сгради да се замисли и да не иска, щото самитѣ чиновници да догонватъ раста на общественитѣ пужди, ами и числото на тия чиновници трѣбва да се увеличи.

Министъръ П. Абрашевъ: Не е тъй!

Министъръ Н. Константиновъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ ще дамъ пояснения върху туй, което се говори отъ тия, които говориха досега.

Колкото се касае до това нареждане списъка на всѣка станция въ бюджета и обозначение нужното число чиновници за всѣка станция, това е една доста дълга работа, ако се впише въ бюджета. Но да кажемъ, че това е нищо. Има, обаче, едно неудобство въ службата. Неудобството се състои въ това, че тѣзи чиновници, които съгласно бюджета се прѣд-виждатъ въ известна станция, при усиление пуждитѣ на станция въ друго мѣсто, трудно ще се командироватъ, когато ослабва работата въ първата станция — защото прѣзъ течение на годината случва се, че има напливъ отъ работа къмъ София напр., а другъ пътъ — къмъ Варна, — тѣзи чиновници, казвамъ, въ такива случаи ще бжде неудобно да се пращатъ въ помощъ отъ една станция въ друга.

Колкото за това, какъ е съставенъ бюджетътъ въ свръзка съ класовѣтъ, за които спомена г. Каравеловъ, за всичкитѣ станции всѣкога сж съставлявани така бюджетитѣ и азъ така направихъ; имамъ, обаче, за всѣка станция щатъ съ обозначение отъ кой класъ се счита тя и споредъ класа раз-прѣдѣлилъ съмъ чиновницитѣ, които сж необходими за службата. Така напр., не е вѣрно, че въ Тръвна стои единъ чиновникъ отъ II или III класъ, а вѣрното е, че е прѣдвиденъ чиновникъ отъ IX класъ, защото и самата станция се счита IX-то класна. Възъ основа на това се прѣдвидѣха и въ бюджета цифритѣ и класовѣтъ. Сега ако съкратимъ мѣрката на класовѣтъ и да ги направимъ 5 или 6, това ще бжде безразлично, но твърдѣ е възможно да попаднемъ въ положението, щото да платимъ твърдѣ много тамъ, дѣто не трѣбва, или да платимъ твърдѣ малко тамъ, дѣто трѣбва. Нуждата на службата е поискала това и за това сж направени толкова разпрѣдѣления.

Касателно това, което загатна г. Страшимировъ, че има намаление по този параграфъ, дѣйствително

вие виждате сумата 15.900 и толкова лева намаление отъ този параграфъ за заплатитѣ. Причината е тази: практика е била заведена, щото чиновникътъ, или нѣкой отъ куриеритѣ, който пътува по подвижнитѣ писалища — понеже службата имъ е тежка и понеже се считатъ въ командировка и, съгласно закона, би трѣбвало да получаватъ пжтни и дневни, — заведена е била практика, казвамъ, щото чиновникътъ отъ по-малкъ класъ да получава заплатата на по-голямъ класъ и по този начинъ да получава едно малко възнаграждение за този трудъ, който той повече упражнява при изпълнението на тази работа. Азъ намѣрихъ, че това е неудобно и, споредъ мене, бюджетътъ би трѣбвало, колкото е възможно, да бжде истински, да прѣдставлява работата въ такава форма, каквато си е, и намѣрихъ, че по-добръ е всѣки чиновникъ да си получава заплатата по класа, въ който си е той, а за тази служба, когато той е като въ командировка, да получава километражни пари на същото основание, както получаватъ и другитѣ чиновници по дирекцията на желѣзницитѣ. Така щото, този параграфъ въ комисията се прие възъ тия сжщитѣ основи и по-късно докладчикътъ ще ви докладва една сума, 25.000 л., за километражни пари. (Г. Кирковъ: По колко се пада на човѣкъ?) Ще падне на човѣкъ мѣсечно около 20 л. горѣ-долу.

Сега, колкото се касае до дребния персоналъ, селскитѣ куриери, истина е, съзнавамъ, че ние не можемъ да имаме добръ персоналъ дотогава, додѣто ние не имъ платимъ по-добръ. Вие виждате какви сж заплатитѣ; споредъ заплатата и хората! Въ добавъкъ трѣбва да вземете прѣдъ видъ, че тия служаци се комплектуватъ изключително отъ околнитѣ мѣста, защото други не могатъ да се наематъ за толкова плата да служатъ, а често пжти и съ копе служатъ. Още едно неудобство е, че хората, които заематъ тия служби, привикнали сж така да ги считатъ, като че на ханъ кондисватъ. Лѣтно врѣме иматъ работа — заминаватъ си куриеритѣ; зимно врѣме нѣматъ работа — пакъ дохождатъ. Туй е причината на промѣненитѣ. Имамъ, обаче, прѣдъ видъ въ бждѣще да установи единъ цензъ, за да може постепенно, малко-помалко, да ги направимъ постоянни.

Д. Яблански: Партизанството е причината, г-нѣ министре!

Министъръ Н. Константиновъ: Когато вземете думата, г-нѣ Яблански, ще говорите. (Д. Яблански: Ще разстройте пощитѣ!)

Г. Кърджиевъ: Ние нѣмаме партизани чиновници! Ние имаме партизани въ търговскитѣ и земеделческитѣ редове, а не партизани въ куриеритѣ! Това хубаво да го знаете.

Д. Яблански: Най-разваленитѣ елементи!

Министъръ Н. Константиновъ: Колкото се касае до това, което говори г. Кирковъ, по отвошение

на учениците, то е предвидено въ § 30, и сега ще му дойде редъ да се гласува; тъй щото, мисля за излишно да говоря за него сега. (Г. Кирковъ: Малка ми се вижда сумата!) Азъ съмъ смѣтналъ, г-нъ Кирковъ, сумата толкозъ, колкото да можемъ да удовлетвори́мъ: да дадемъ поне полустипендия на всички ученици, които има досега и които служатъ безплатно. Както Ви казахъ и лично, заварихъ ученици съ 4 години и 4 мѣсеца, а сега сме достигнали до 3 години и 7 мѣсеца; останалитѣ ще бждатъ полустипендианти и стипендианти, а оттамъ нататъкъ нѣма да приемаме, освѣнъ като полустипендианти.

Прѣседателствующъ Д. К. Поповъ: Полагамъ на гласуване и моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ § 29, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Докладчикъ П. Шоповъ: (Чете.)

„§ 30. За пособие на ученици, стипендианти и полустипендианти при телеграфо-пощенскитѣ и телефонни станции, за 5 м. 14.585, за 7 м. 25.415, всичко 40.000 л.“

Прѣседателствующъ Д. К. Поповъ: Полагамъ на гласуване и моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ § 30, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Събранието приема.

Докладчикъ П. Шоповъ: (Чете.)

„Глава XIII.

Веществени разходи.

„§ 31. За канцеларски разходи (писмени принадлежности и др. разни канцеларски потребности), освѣтление, отопление, купуване и поправка мобили, купуване разни книги, вѣстници, списания, чистене коминитѣ, отходнитѣ мѣста и пр. — врѣмешнитѣ сж за мобилировката на новото здание за пошитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ, — постоянни, за 5 м. 40.000, за 7 м. 64.300, врѣмешни, за 5 м. 25.705, за 7 м. 35.995, всичко 166.000 л.“

Прѣседателствующъ Д. К. Поповъ: Полагамъ на гласуване и моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ § 31, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Събранието приема.

Докладчикъ П. Шоповъ: (Чете.)

„§ 32. За печатане разни книги, бланки, вѣдомости и др., за 5 м. 27.085, за 7 м. 37.915, всичко 65.000 л.“

Прѣседателствующъ Д. К. Поповъ: Полагамъ на гласуване и моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ § 32, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Събранието приема.

Докладчикъ П. Шоповъ: (Чете.)

„§ 33. За командировки по служебни работи, за 5 м. 6.250, за 7 м. 17.950, всичко 24.200 л.“

Прѣседателствующъ Д. К. Поповъ: Полагамъ на гласуване и моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ § 33, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Събранието приема.

Докладчикъ П. Шоповъ: (Чете.)

„§ 33 а. За километрически на пътющитѣ пощалиони и куриери по подвижнитѣ пощенски писалища и сухопѣшитѣ пощенски трактове 25.000 л.“

Прѣседателствующъ Д. К. Поповъ: Полагамъ на гласуване и моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ § 33 а, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Събранието приема.

Докладчикъ П. Шоповъ: (Чете.)

„§ 34. За наемъ помѣщения, за 5 м. 33.340, за 7 м. 46.660, всичко 80.000 л.“

Прѣседателствующъ Д. К. Поповъ: Полагамъ на гласуване и моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ § 34, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Събранието приема.

Докладчикъ П. Шоповъ: (Чете.)

„§ 35. За обѣкло на надзорницитѣ, пощалионитѣ, раздавачитѣ и служителитѣ, за 5 м. 6.250, за 7 м. 8.750, всичко 15.000 л.“

Прѣседателствующъ Д. К. Поповъ: Полагамъ на гласуване и моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ § 35, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Събранието приема.

Докладчикъ П. Шоповъ: (Чете.)

„§ 36. За обезщетение на изгубена пощенска кореспонденция, за 5 м. 210, за 7 м. 290, врѣмешни за 7 м. 9.995, всичко 10.495 л.“

Прѣседателствующъ Д. К. Поповъ: Полагамъ на гласуване и моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ § 36, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Събранието приема.

Докладчикъ П. Шоповъ: (Чете.)

„§ 37. За купуване, прѣнасяне и поправка на разни материали, нужни за телеграфо-пощенската и телефонна служби и за селската поща, като инструменти, апарати, кожени вещи, пощенски клейма и кутии, велосипеди, каси, теглилки, часовници, жица, стѣлбове и др.; изплащане митото и др. разходи на пристигналитѣ отъ странство прѣдмети; направа и поправка на пощенски делажени, прѣнасяне книги и бланки, поддържане съществуващитѣ телеграфни и телефонни линии и построяване нови такива — врѣмешнитѣ кредитъ отъ 65.000 л. е за купуване новъ централенъ телефоненъ номераторъ, — постоянни, за 5 м. 89.585, за 7 м. 165.415, врѣмешни, за 5 м. 27.085, за 7 м. 37.915, всичко 320.000 л.“

И. Воденчаровъ: Г-да прѣдставители! Азъ нѣма да искамъ намалението или увеличението на този параграфъ: ще спомена само едно обстоятелство, което да се вземе въ внимание отъ страна на г. Министра на Обществениѣ Сгради. Извѣстно ви е, че отъ Харманлий до морето има 140 км. На това разстояние има една петокласна митница, която се казва Кайбилярска, на едно разстояние отъ 150 км. Тая е единствената митница, която е на турската граница между Харманлий и морето, и е една митница, която донася доста голѣми приходи на държавата. Вънъ отъ това, прѣзъ тая митница минава всичкитѣ добитѣкъ на Бургаз-

ката околии, Анхиалска, Карнобадска, частъ отъ Ямболската и Сливенска околии. Всичкиятъ този добитъкъ, който отива на Цариградския пазаръ, минава прѣзъ тази митница; тукъ става единъ голѣмъ обородъ и, слѣдователно, азъ ще моля г. министра, отъ сумата, която се прѣдвижда за построяване и откриване нови станции, да има прѣдъ видъ да открие една телеграфо-пощенска станция въ този пунктъ, която ще има значение не само въ търговско отношение, но, ако щете, и въ стратегическо, защото турцитѣ на този пунктъ иматъ телеграфна станция, която имъ служи, и тази станция ще съединява двата пункта — Харманлий и Черно-море. Чакамъ ангажментъ отъ г. Министра на Пѣтищата по това мое искане.

Министъръ Н. Константиновъ: Не зная. Ако искате полица да Ви подпиша, що ли? Обѣщахъ въ комисията.

Прѣседателствующъ Д. К. Поповъ: Които приематъ § 37, както се прочете отъ г. докладчика, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Докладчикъ П. Шоповъ: (Чете.)

„§ 38. За поддържане склада, майсторската и литографията, за 5 м. 415, за 7 м. 585, всичко 1.000 л.“

Прѣседателствующъ Д. К. Поповъ: Който приема параграфа, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Докладчикъ П. Шоповъ: (Чете.)

„§ 39. За участие въ поддържането на пощенското и телеграфно международни писалища въ Бернъ и за разни книжа и публикации, издавани и получавани отъ тии писалища, за 5 м. 835 за 7 м. 1.165, всичко 2.000 л.“

Прѣседателствующъ Д. К. Поповъ: Който приема параграфа, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Докладчикъ П. Шоповъ: (Чете.)

„§ 40. За разноси по прѣвезване суми въ странство чрѣзъ Българската Народна Банка, за 5 м. 15.835, за 7 м. 34.965, всичко 50.800 л.“

Прѣседателствующъ Д. К. Поповъ: Който приема параграфа, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Докладчикъ П. Шоповъ: (Чете.)

„§ 41. За училищни такси и други учебни права на учащитѣ се въ странство по електротехниката, за 5 м. 415, за 7 м. 585, всичко 1.000 л.“

Прѣседателствующъ Д. К. Поповъ: Който приема параграфа, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Докладчикъ П. Шоповъ: (Чете.)

„§ 42. За изплащане на международнитѣ администрации транзитнитѣ и крайни такси отъ размѣнената телеграфна и всѣкакъвъ

видъ пощенска кореспонденция съ иностранныѣ държави; изплащане стойността на абониранитѣ чрѣзъ телеграфо-пощенскитѣ станции вѣстници и списания, издавани въ странство и въ Княжеството, за 5 м. 66.665, за 7 м. 93.335, всичко 160.000 л.“

Прѣседателствующъ Д. К. Поповъ: Който приема параграфа, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Докладчикъ П. Шоповъ: (Чете.)

„§ 43. Прѣнасяне пощата по сухопътнитѣ пощенски трактове, по параходитѣ и съ парки, за 5 м. 83.335, за 7 м. 76.665, всичко 160.000 л.“

Прѣседателствующъ Д. К. Поповъ: Който приема параграфа, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Докладчикъ П. Шоповъ: (Чете.)

„§ 44. За изплащане на международнитѣ пощенски администрации припадающитѣ имъ се такси за издадени международни пощенски записи, за 5 м. 6.250, за 7 м. 8.250, всичко 14.500 л.“

Прѣседателствующъ Д. К. Поповъ: Който приема параграфа, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Докладчикъ П. Шоповъ: (Чете.)

„Глава XIV.

§ 45. За изплащане на изгубени процеси обезщетение и разноси по воденето имъ, за 5 м. 205, за 7 м. 295, всичко 500 л.“

Прѣседателствующъ Д. К. Поповъ: Който приема параграфа, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Докладчикъ П. Шоповъ: (Чете.)

„§ 46. Запазенъ фондъ 19.330 л.“

Прѣседателствующъ Д. К. Поповъ: Който приема параграфа, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Докладчикъ П. Шоповъ: (Чете.)

„§ 47. За изплащане на стари дългове ¹⁾ 6.396 л.“

1) 1. За дневни и нѣтни прѣзъ 1900 г.	107-16
2. На Софийската митница за мито прѣзъ 1900 г.	192-20
3. На Кюстендилското ковчежничество за попълнение на сумата, злоупотрѣбена отъ бившия сортировачъ при Кюстендилската телеграфо-пощенска станция прѣзъ 1898 г.	392-75
4. Заплата за два мѣсца на телеграфиста при Врачанската телеграфо-пощенска станция прѣзъ 1897 г., даденъ въ сѣдъ и оправданъ	330—
5. Заплата на бившия раздавачъ при телеграфо-пощенската станция въ Твърдица за врѣмето отъ 20/VII 1899 г. до 25/III 1900 г.	368—
6. На бившия пощонаемателъ Фоти Аргировъ за транспортъ на пощенската кореспонденция по тракта Силистра—Акь-каджиларъ прѣзъ 1900 г.	51-66
7. На държавното съкровище за попълнение сумата, злоупотрѣбена отъ бившия стипендиантъ при телеграфо-пощенската станция въ Тетевенъ И. Мечкаровъ прѣзъ 1894 г.	4.718-77
8. За наемъ на помѣщенieto на телеграфо-пощенскитѣ станции въ Новоселци и Саранци за 1899 и 1900 г.	234—
Всичко . . . 6.395-54	

Прѣдседателствующъ Д. К. Поповъ: Който приема параграфа, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

К. Досевъ: За изплащането на стари дългове има една забѣлѣжка, която обяснява какво трѣбва да се плати. И азъ ще говоря по забѣлѣжката; именно по най-послѣдния пунктъ искамъ да говоря. Тамъ е казано: „За наемъ на помѣщението на телеграфо-пощенската станция въ Саранци за 1899, 1900 и 1901 г. — 2.100 л.“ Азъ нѣмамъ нищо противъ тази сума, понеже правителството има да я дължи и трѣбва да я плати. Но азъ ще обърна вниманието на г. Министра на Пѣтицата и Съобщенията, щото за такива станции, каквато е станцията въ Саранци, намѣсто да се плаща по 700 л. годишенъ наемъ, по-хубаво е да се купи едно здание за 700 л., та да не се плаща такъвъ голѣмъ наемъ.

Докладчикъ П. Шоповъ: (Чете.)

„Извънреденъ бюджетъ

по Министерството на Обществениятъ Сгради,
Пѣтицата и Съобщенията.

Глава I.

§ 1. Разходи за личния съставъ.

Строително отдѣление.

За 5 м.	За 7 м.		За 5 м.	За 7 м.	Годишно едному	На всички
1	1	Началникъ на отдѣлението.	2.150	3.010	5.160	5.160
1	—	Неговъ помощникъ . . .	2.000	—	4.800	2.000
1	—	Инженеръ I класъ . . .	1.725	—	4.140	1.725
1	—	„ II „ . . .	1.500	—	3.600	1.500
1	1	„ III „ . . .	1.300	2.345	4.020	3.645
1	1	„ IV „ . . .	—	2.140	3.600	2.100
1	1	Чертотжники-конструкторъ				
		I класъ	875	1.400	2.400	2.275
2	2	Чертотжници-конструктори				
		II класъ	1.670	2.450	2.100	4.120

За пристанищата.

1	1	Инженеръ-свъртчикъ (по контрактъ)	5.000	7.000	12.000	12.000
1	1	Инженеръ за пристанището въ Варна (по контрактъ)	5.000	7.000	12.000	12.000
1	1	Инженеръ за пристанището въ Бургасъ	2.000	2.800	4.800	4.800
2	2	Помощници за Бургасъ и Варна	3.350	4.690	4.020	8.040
2	2	Чертотжници-дѣловодители.	1.750	2.450	2.100	4.200
1	1	Писаръ въ Варна	600	700	1.200	1.300
1	1	Писаръ въ Бургасъ	450	630	1.080	1.080
—	1	Кондукторъ I класъ	—	1.400	2.400	1.400
—	1	„ II „	—	1.190	2.040	1.190
2	—	Надзиратели I „	1.700	—	2.040	1.700
20	8	„ II „	10.000	7.000	1.500	17.000
—	10	„ III „	—	7.000	1.200	7.000
1	1	Инженеръ въ пристанището въ Видинъ	2.000	2.800	4.800	4.800
1	1	Чертотжникъ въ Видинъ	750	1.050	1.800	1.800
2	2	Надзиратели II кл. въ Видинъ	1.200	1.680	1.440	2.880
4	4	Надзиратели III кл. въ Видинъ	2.000	2.800	1.200	4.800

М. Маджаровъ: Едно обяснение искамъ отъ г. министра. Не чухъ дали четохте тоя параграфъ, дѣто се говори за купуването на траверси и пр. и пр., които суми, споредъ моето разбирање, трѣбва да влѣзатъ въ обикновения бюджетъ, а не въ извънредния. На какво основание се изискватъ суми по извънреденъ бюджетъ, за поддържане на съществуващи линии. Извънреденъ бюджетъ азъ разбирамъ за нови постройки, пристанища и нови желѣзници, а не стари.

Докладчикъ П. Шоповъ: Азъ четохъ § 1.

М. Маджаровъ: Тогава по-послѣ ще говоря.

Прѣдседателствующъ Д. П. Поповъ: Който приема § 1 отъ извънредния бюджетъ на Министерството на Обществениятъ Сгради, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Докладчикъ П. Шоповъ: (Чете.)

„Глава II.

§ 2. За врѣмененъ персоналъ по подготовянето, ръководенето и надзора постройките на желѣзницитѣ и пристанищата, врѣмении, за 5 м. 21.355, за 7 м. 29.897, всичко 51.252 л.“

Прѣдседателствующъ Д. К. Поповъ: Който приема § 2, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Докладчикъ П. Шоповъ: (Чете.)

„Глава III.

	За 5 м.	Врѣмении за 7 м.	Всичко
§ 3. За довършване на ж. п. линии:			
I. По линията Романъ—Шуменъ 30% отъ гаранцията	—	660.336	660.336
II. По линията Русе—Търново 30% отъ гаранцията	—	302.100	302.100
III. По линията Чирпанъ—Нова-Загора	128.688	128.688	257.376
IV. По Бургаското пристанище:			
1. Контрактени работи:			
а) Главна постройка	166.737	340.107	506.844
б) Допълнителни работи за каналитѣ и кейовитѣ стѣни	82.655	19.029	101.684
2. Нови неконтактени още постройки:			
а) Направа на ж.-п. линии и шосета по насапното равнище, административно здание, здание за прѣмекждане багажитѣ и паспортитѣ на пътниците, както и за службата на фароветѣ на пристанището, прѣмѣстване на вехтитѣ хамбари, за врѣмении магазини	—	140.000	140.000
б) За доставянето и поставянето въ пристанището на 4 бота и ботарди върху вънлоमितѣ за завързване на корабитѣ	—	40.000	40.000
V. По Варненското пристанище:			
За изплащане контрактени работи	450.000	770.000	1.220.000
VI. За направа на Видинското пристанище	—	100.000	100.000
VII. За постройка на допълнителни пѣтища и жилищни здания по линията София—Варна и 2 веранди	—	100.000	100.000

	За 5 м.	Врѣмѣни за 7 м.	Всичко
VIII. За подновяване ж.п.л. Русе—Варна: баластъ, траверси, релси, други материали, и работници и направа на два моста	—	600.000	600.000
IX. За покупка на 2.600 релси, 7.200 накладки и съотвѣтствующето чи- сло будони	—	160.000	160.000
X. За купуване на орхартови вѣрни за локомотивитѣ	—	8.000	8.000
XI. За инструменти на дената и спо- магателни фургоми	—	25.000	25.000
XII. За отчуждаване на земи по линиитѣ	—	300.000	300.000
XIII. За възнаграждение на адвокатитѣ	—	10.000	10.000

Новъ параграфъ XIV: (Чете.)

„За започване поправката на крѣпостта отъ градската градина до Баба Вида въ гр. Видинъ 30.000 л.“

Прѣседателствующъ Д. К. Поповъ: Който приема § 3, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Министъръ Н. Константиновъ: По-напрѣдъ, г-да народни прѣдставители, г. Маджаровъ ме запита защо се прѣдвизждатъ суми за баластъ, релси, траверси и др. Тукъ се касае не за поддържа-нето на линии, а за подновяването на Русе—Вар-ненската линия.

М. Маджаровъ: Тя се подновяваше отъ обик-новени разноски. Вие ще видите, г-нъ министре, че отъ 1895 до 1898 г. сме харчили по 700 л. отъ обикновенитѣ приходи. Това не е нова линия, а е линия, която трѣбва да се поднови. Това е единъ неправиленъ разходъ. Азъ така мисля.

Министъръ Н. Константиновъ: Не ме оставяте да се изкажа. Като казвамъ подновяване, още отъ миналата година се е започнала и сега се подно-вява цѣлата линия — нови траверси се турятъ, нови релси, новъ баластъ по цѣлата линия. И два моста има да се правятъ. Цѣлото платно се по-вдига. Тази частъ отъ разходитѣ, която се отнася до поддържането на желѣзницитѣ, е прѣдвидена въ обикновения разходенъ бюджетъ, а това, което се отнася до подновяването, което не е единъ кредитъ постояненъ, а врѣмененъ, и не е поддър-жане, затова е прѣдвиденъ тоя кредитъ въ извън-редния бюджетъ, като ще мине за смѣтка за постройка на желѣзнопътни линии.

М. Маджаровъ: Азъ ще помоля г. Министра на Обществениѣ Сгради да направи справка и да види, че въ 1895, 1896, 1897 и 1898 г. тия разходи сж минавали въ обикновенитѣ разноски на желѣзницитѣ. И то е, споредъ мене, твърдѣ справедливо, защото подновяването не е нова линия. Тя не е нова линия, тя е една линия ку-пена въ 1886 г. и ние не можемъ слѣдъ 18 години да увеличаваме нейната цѣна. Това съвсѣмъ не е право и азъ мисля, че ние тукъ правимъ единъ

неистински бюджетъ. Ние ще прѣдставимъ разхо-дитѣ на желѣзницитѣ съ една сума отъ 500—600 хиляди лева по-малко, когато се харчи въ сжщностъ 600.000 л. Азъ ще моля г. министърътъ поне да направи справка и да види, че неговитѣ прѣдше-ственици съвсѣмъ инакъ сж дѣйствували.

Докладчикъ П. Поповъ: (Чете.)

„Глава IV.

§ 4. За изплащане купения прѣзъ 1900 г. подвижонъ мате-риалъ (за желѣзницитѣ), изплащане на лихви и повръщане на гаранции, врѣмѣни, за 7 м. 144.426, всичко 144.426 л.“

Прѣседателствующъ Д. К. Поповъ: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ тая сума, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Събранието приема.

Д. Тончевъ: Само едно обяснение искамъ. Пи-тамъ г. министра да ми каже, какво разбира подъ думата „гаранция“: онази, която първоначално се полага при захващането на работата, или. . .

Министъръ Н. Константиновъ: Одрѣжкитѣ.

Д. Тончевъ: Добрѣ.

Докладчикъ П. Поповъ: (Чете.)

„Глава V.

§ 5. За изплащане суми по изгубени процеси, заедно съ слѣ-дუმитѣ се до 1 юлий 1902 г. лихви, съдебни разноски, герб. сборъ и пр., врѣмѣни, за 7 м. 5.000.000, всичко 5.000.000 л.“

Прѣседателствующъ Д. К. Поповъ: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ тая сума, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Докладчикъ П. Поповъ: (Чете.)

„Глава VI.

§ 6. За изплащане на поправени недостатѣци по ж. п. линии на основание протоколитѣ за приврѣменното и окончателното имъ присъдено, врѣмѣни, за 7 м. 166.700, всичко 166.700 л.“

Прѣседателствующъ Д. П. Поповъ: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ тая сума, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Докладчикъ П. Поповъ: (Чете.)

„Глава VII.

§ 7. За изплащане частъ отъ обезщетението на прѣдприятието по постройката на линията Радомир—Кюстендилъ—Границата, врѣмѣни, за 7 м. 320.000, всичко 320.000 л.“

Прѣседателствующъ Д. К. Поповъ: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ тая сума, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Докладчикъ П. Шоповъ: Бюджетътъ се свърши. Остава само да се промѣни редакцията на § 3 п. XIII така: „За възнаграждение на адвокатитѣ, арбитри и пр., за канцеларски разходи, за командировки по служебни работи и за наемъ на помѣщения, врѣмenni, за 7 м. 10.000 л.“, намѣсто както бѣше само: „За възнаграждение на адвокатитѣ“ и пр. Това е измѣнение само на редакцията. (Гласове: Приема се!)

Г-да, има едно писмо за изплащане сумитѣ за хамбаритѣ: (Чете.)

„Министерство на Обществениятѣ Сгради, Птищата и Съобщенията, Дирекция на постройкитѣ, № 4.242, София, 10 май 1902 г.

До Господина Прѣдседателя на XII-то Обикновено Народно Събрание.

На основание XXVIII-то постановление на Министерския Съвѣтъ, взето въ заседанието му на 28 юний 1900 г., протоколъ № 62, потвърдено съ Височайши указъ, подъ № 98 отъ 1 декемврий с. г., повѣреното ми министерство е отдало на фирмата Louis Eilers въ Hannover, съ контрактъ по доброволно съгласие, доставката и монтирането на десетъ желѣзни хамбара за сума 173.500 л. зл. Хамбаритѣ своеврѣменно сѣ били доставени въ Варна, отъ които петъ сѣ монтирани веднага, а петъ оставени немонтирани по недостатъчностъ на свободно мѣсто. Сжпсверѣменно е изплатена на фирмата чрѣзъ Българската Народна Банка условената сума отъ гласувания тогава отъ Народното Събрание кредитъ, за прилагане „закона за земнитѣ произведения“.

За оправдание на разхода сѣ изготвени надлежитѣ документи и прѣдставени на държавния контролоръ при Банката, обаче, послѣдниятъ отказва да ги приеме за редовни, защото нѣмало приложени при тѣхъ:

1) Поемни условия, скици и описание на хамбаритѣ;

2) Протоколъ на тържна комисиия, която прѣдварително да се е произнесла на кого да се даде доставката на хамбаритѣ, и

3) Защото протоколътъ за приемане на хамбаритѣ не е утвърденъ отъ съответния министъръ.

Първитѣ двѣ искания на контролора, ако и основателни, нѣма възможностъ да се изпълнятъ, защото, както се спомена по-горѣ, поржката на хамбаритѣ е станала на основание цитираното постановление на Министерския Съвѣтъ и безъ прѣдварително изготвление на поемни условия, тържни протоколи и пр. Третото искане, споредъ мнѣнието на повѣреното ми министерство, е неоснователно, защото, съгласно едно окръжно отъ Финансовото Министерство, утвърждението отъ надлежния министъръ се изисква само на онѣзи приемателни протоколи, въ които има бѣлѣжки, измѣняющи въ нѣщо първоначалнитѣ тържни книжа на прѣдприятието, когато въ протокола за приемането на въпроснитѣ хамбари нѣма такива бѣлѣжки. Наистина, казано е, че комисиията е приела само

петъ хамбара монтирани, а на другитѣ петъ само материала, обаче това е станало не по вина на доставчика, а по разпореждане на министерството, поради недостатъчностъ на мѣсто. Ако контролорътъ смѣта това обстоятелство за съществена бѣлѣжка и заради него само иска утвърждението на протокола, азъ мисля, че и това не може да бѣде изпълнено отъ мене, щомъ не е станало отъ прѣдшественника ми, въ врѣмето на когото е извършена поржката и доставката на хамбаритѣ, токозъ повече че прѣдприятието и разходътъ сѣ извършени тогава, когато „законътъ за допълнението къмъ закона за Върховната Смѣтна Палата“ не бѣше отмѣненъ.

Горното като Ви излагамъ, съгласно постановлението на Министерския Съвѣтъ, взето въ заседанието му отъ 30 априлий т. г., протоколъ № 20, имамъ честъ да Ви моля, Г-нъ Прѣдседателю, да благоволиете и прѣдложите на извънредната сесия отъ XII-то Обикновено Народно Събрание да вземе едно рѣшение, щото оправдателнитѣ документи на сума 173.500 л. зл., за доставенитѣ прѣзъ 1900 г. отъ фирмата Louis Eilers десетъ желѣзни хамбара, да се признаятъ за редовни и приематъ отъ държавния контролоръ така, както му сѣ прѣдставени.“

Бюджетарната комисиия, г-да народни прѣдставители, слѣдъ разискването на туй отношение на г. Министра на Обществениятѣ Сгради, въ едно свое заседание взема слѣдующето рѣшение, което ме натовари да докладвамъ на почитаемото Народно Събрание и да ходатайствувамъ да го утвърди: 1) да се приематъ документитѣ за формални, понеже сѣ доставени поржчени хамбари и сумата изплатена, безъ обаче да се влиза въ подробности, дали е имало нужда отъ поржката на подобни хамбари; 2) да се прѣпоръча на г. Министра на Финанситѣ да има прѣдъ видъ тази сума при завеждане граждански искъ противъ обвиняемитѣ министри, а така сжщо да се прати прѣписъ отъ рѣшението на държавния обвинителъ за свѣдѣние.

Прѣдседателствующъ Д. К. Поповъ: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ това рѣшение на бюджетарната комисиия, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Събранието приема.

Д. Филловъ: Нѣмаше го на дневенъ редъ — ние щѣхме да говоримъ по тоя въпросъ!

Докладчикъ П. Шоповъ: Това е едно рѣшение на комисиията.

Прѣдседателствующъ Д. К. Поповъ: Г-да! Врѣмето е напрѣдвало, часътъ е 8 и утрѣшниятъ дневенъ редъ е нареденъ: най-напрѣдъ имаме разни запитвания и послѣ прошения.

Министъръ-Прѣдседателъ Д-ръ С. Даневъ: Дневниятъ редъ за утрѣ е усталоуенъ — интерпелациитѣ.

И. Гешовъ: Първо прошенията и послѣ интерпелациитѣ.

Министъръ Д-ръ А. Радевъ: Г-да, завчера положително се рѣши: първо интерпелациитѣ да бждатъ, и ето защо. Защото отвсѣждѣ ни направиха упрекъ, че не отговаряме въ 10 деня; а пъкъ, когато дойде да се установи дневниятъ редъ, всѣки иска да тури своето на дневенъ редъ, а на интерпелациитѣ не даваме никога мѣсто. (И. Гешовъ: Не се е рѣшило.) Това завчера се рѣши. (Гласове: Вѣрно!)

Д. Марковъ: Ще моля да се тури на дневенъ редъ искането на Св. Синодъ за уреждане въпроса за Рилската гора. Утрѣ е сѣбота и моля да се тури на дневния редъ това нѣщо.

Д-ръ Н. Геннадиевъ: Ако се е рѣшило такъвъ да бжде дневниятъ редъ, ще се рѣши още единъ

пжтъ тая вечеръ. Споредъ правилника, тази вечеръ трѣбва да се рѣши дневниятъ редъ и азъ ви моля — нѣма да стане голѣма пакостъ, — освѣнъ прошенията и интерпелациитѣ да се постави на дневенъ редъ и изборътъ въ Старозагорската околия. (С. С. Бобчевъ: Всички избори!)

Министъръ-Прѣдседателъ Д-ръ С. Даневъ: Толкова много интерпелации имаме!

С. С. Бобчевъ: Тогава въ понеделникъ!

Прѣдседателствующъ Д. К. Поповъ: Значи, ще имаме: интерпелации, прошения и послѣ избори. Приема ли Народното Събрание. (Гласове: Приема.)

Засѣданието се вдига.

(Вдигнато въ 8 ч. послѣ пладнѣ.)

Прѣдседателъ: **Д. Цанковъ.**

Подпрѣдседатели: { **Д. К. Поповъ.**
А. Франгя.

Секретаръ: **П. Шоповъ.**

Началникъ на Стенографическото бюро: **Т. Гължбовъ.**